

EIS SPROOCH

erausgi vun der Actioun Lëtzebuergesch

Nr. 9 / Nei Folleg / XVI. Jor / 1978 / Präis 150 F.

Wat dran as:

	Säwer Houchzäit	1
Jean Milmeister:	Proffe, Messen a Studenten	2
... tz:	Déi Miseler ...	10
Jos Berrens:	De Computer wëllt Recht hun	11
	Mäin Telefön	
Will Reuland:	De Fräiheitsbam	12
L. Lommel-Claessen:	Léiwer Hergottsbleschen	13
Pauline Schroeder:	Sou laang	14
hr:	Elian	14
Evy Friedrich:	Kalennerblieder	15
Albert Dimmer:	Impressiounen — vun heibannen	17
	Felerwot 77	
	Vun Härn a vu Muppen	
Franz Schwab:	Zweehonnertjoërfeier an der Léifraepor	
	zou Lëtzebuerg	18
N. Stoll:	Weimeschaff	20
	Fetschenhaff an Gents	21
	Blosséiert oder presséiert	22
Chr. Clement:	De Brakonnéier	22
J. Haan:	Kauzeg Mänschen IV.	23
Klose Fläpp:	Mat an ouni Zongeschlag	26
Josy Braun:	looset de mound do wou en as	27
	den zwete wee	
A. Mandy:	Krëschttag 1965 (1977)	28
René Kartheiser:	Sylvester	29
	D'Lä	
Liliane Welch:	Mir sin E Klenzt Land	30
W. Flener:	Eng kleng Prouf vum Mamer Dialekt	31
Henri Müller:	Texter vun al-gricheschen Auteuren	
	(iwwersat)	32
Ry Boissaux:	Eng ganz wouer Moukegeschicht	36
Claudine Reichling:	Emweltschutz	37
EmS:	Fanni	38
Chr. Clement:	Summer	41
	Hoffnung	
	Do d'Bich	
	De Véihirt	
Emil Schmit:	Knouterack	43
hr:	Elian	44
***:	Nekrologen	45
Claudine Reichling:	Um Doudebelt	47
***:	Statistesch	47
***:	Noi Bicher	48
***:	Notizen	53
***:	Generalversammlung	62
***:	Statuten	63

Den 18. 6. 1977
Diplomer si verdeelt gin
Den H. Rinnen
mat den Eiergäscht
De Gesank aus Clausen
Aus dem Saal
Foto: Arsène Kraus

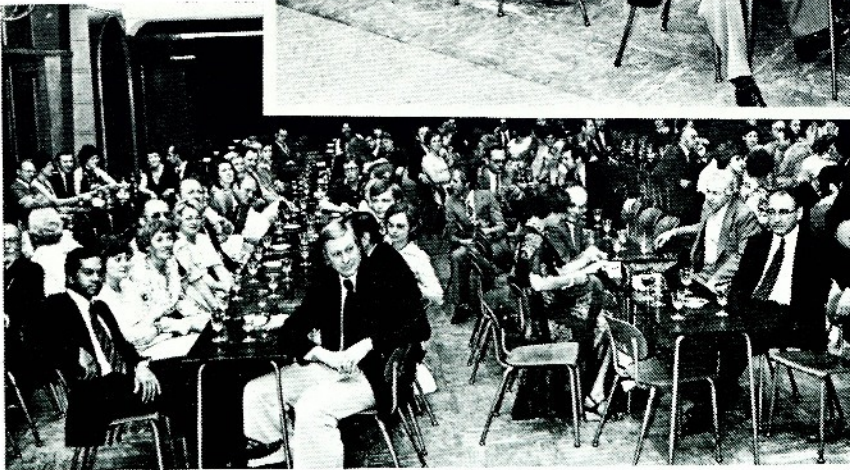

Foto: Jochen Herling

25 Joër

Eisem Groussherzog Jean
 Eiser Groussherzogin Joséphine-Charlotte
 wënscht d'Actioun Lëtzebuergesch
 fir Hir Sëlwer Houchzäit
 all Schéins an all Guts
 an nach laang Jore Gléck an Hirer Famill

Proffe, Mossen a Stodenten

Èm Proffen a Mossen huet sech d'ganzt Liewe vun de Stodente gedréit. Gitt elo nèt an de Lëtzebuerger Dixonär no »Moss« kucken well et steet nèt dran. Eng »Moss« war an der Stodentesprooch e jongt Meedchen. Mëttes vu véier bis sechs hate mer »Mossoologie« op eise Stonneplang stoen, da si mer op de Groussgaasseck stoë gaangen, fir de »Mossen« zu begéinen, déi aus dem »Lycée« udder aus der »Sainte Sophie« heemgaange sin a mir hun dat eent udder dat anert Meedchen e Stéck Wees begleet.

Wann de Rendez-vous mam Michèle fir op d'Knuppautoën, mam Renée fir op den »Thé dansant« udder mam Monique fir eng Promenade op »Dräi Eechelen« geklappt hat, huet een heemlech deen aneren Dag mam Messer Häerzer an d'Bänk gerëtzt an 't as ee feierout am Gesiicht gin, wann den Henkesse Pol den Uz mat engem gemat huet, well een »in weiblicher Begleitung« durch d'Groussgaass getrëppelt wir.

Wéi den Henkesse Pol äis vun den »heiterbeschwingten, harmlos-plätschernden Gedichten des wein- und liebeseligen griechischen Dichters Anakreon« erzielt huet, hun ech dëst harmlost klengt »Anakreontesch Lidd« verbrach:

Fäert nèt den Amor,
Laf em nèt fort!
Fäert nèt den Amor,
Hee fänkt dech dach!

Vun enger Blimmdchen
An där hee souz
Hun ech d'séiss Däfte
Glëschtreg geroch.

Mat dësen Däfte
Gouf ech gefaangen;
O mei ech Aarmen
Wat soll ech maachen!

A mengem Denken
As heen lo Här.
Ech si säin Denger
Heen as mäin Här.

An dëst klengt Liddchen
Kleng wéi hee selwer,
An dëst klengt Lidd
As schons vun him.

Ma 't hält sech beim Lengent aus datt virun allem d'Proffen an d'Prüfongen, d'Examen an d'Datzen eng wichteg Roll am Liewe vun de Stodente gespilt hun.

Wéi ech de Premièresexamen gemat hat, wouss ech nèt sécher, wat ech gi sollt. Eent war kloer: Ech wollt nèt Deg laang do setzen Zuelen anzedroen, ma ech wollt mat Leit ze din hun an am Kontakt mat Mënsche sin, fir ze gesin, wat ech mat ménger Aarbecht erreecht hätt. Ech hu mech entschloss, Schoulmeeschter ze gin. Et war d'Iwwergaangszäit vun der Normalschoul zum »Institut Pédagogique«. Wéll Schoulmeeschteren a Léierinne gefeelt hun, huet d'Normalschoul durch e »Concours« Stodenten a Stodentinne mat dem Premièresdiplom op d'Première vun der Normalschoul ugehol. Ech sin an de »Concours« gaangen, ech gouf ugehol an ech sin den 1. September op Veianen an d'Schoul geschéckt gin, fir e »Stage« ze maachen. Ech koun bei den Emile Burggraff an de Mëtzelgrad. Hee war e Schaffert an e gudde Schoulmeeschter. Wéi en de Schoulmeeschtesch Beruff un de Nol gehaangen huet, fir Redakter an Députéierten ze gin, hun ech séng Plaz kritt.

An der Normalschoul war e ganz anere System wéi am Dikrecher Kolléisch. Et war méi eng streng Uerdnong, méi eng genee Kontroll, manner Fräiheet an Toleranz. Fir d'éischt war de »Concours« do an den »Numerus clausus« fir eran ze kommen: 't koun nèt jiddfereen eran an déi dra waren, hun alles gemat fir kënnen dran ze bleiwen an nèt eraus ze fléien. Wann emol een eraus geflun as, da war en sou gutt wéi erledegt: an der Normalschoul hat e kee Latäi gemat an e konnt nèt méi zrëck an de Kolléisch goën, en hat keen Englesch gemat a konnt nèt op »moderne« goën. Mir awer haben de Pre-

miäersdiplom an der Hand, mat deem mer och soss iwwerall ennerkomm wiren.

Am Kolléisch ware mer gewinnt no Résuméen ze schaffen: 't huet een déi wichtigst Saachen ennerstrach an zrëckbehalen, fir an der Klass mat anere Wieder de Sënn vun der Lektioon erëmzegin. An der Normalschoul war dës perséinlech Aart a Weis fir ze léieren nët gär gesin. Hei gung et drëm, wien den Text am beschten auswennege behalen huet. „Il sait tout par coeur“, sot emol e Prof, „il deviendra un excellent instituteur!“ Zweemol krut ech Punkten ofgezun; eng Kéier krut ech 49 aplaz 54, well ech eng klenggedréckte Foussnott nët geschriwwen hat, eng aner Kéier krut ech 47 aplaz 54, well ech nët propper genuch geschriwwen hat an e gudde Schoulmeeschter misst virun Allem schéin a propper schreien. Du krut ech d'Flemm an der Normalschoul, well ech konnt mech einfach nët un dese pedantesche System gewinnen.

Eppes aneres huet nach dozou beigedroen, dass ech d'Flemm kritt hun. Den Néckel, de Guy, de John, de Rosch, den Änder, de Jim, de Jacques, de Fenn an ech, déi Nei, déi vun der Première koumen, hate mëttes Schoul vu 2 bis 6 Auer. Déi grouss Pädagogen aus der Normalschoul haten dësen onpädagogesche System erfond. Wann déi aner, déi »normal« Normalschüler, heemgaange sin, hu mir missen dobleiwen, fir am Zeechnen, Turnen a Sengen dat nozehuelen, wat déi aner a véier Joer geléiert haten. Am Zeechnen hu mer beim »Ben« Ronde, Script an aner Schrëfte geléiert, am Turne beim »Schatz« déi verschidden Turnibonge bäibruecht kritt an am Sengen huet den »Zick« mat all séngem Gebrëlls kee richtegen Toun aus mir erauskritt.

Wa mer dann owes ëm 6 Auer heemgetrëpelt sin, haten eis Komerode schons hir Aarbecht erledegt. Mir awer konntent nom Nuetiessen um 7 Auer eréischt mat eisem Pensum unfänken. Et kann een sech wuel

denken, dass mer bal dobei d'Flemm kritt hun. Mir gouwe bei den Direkter op de Büro geruff an e sot äis, d'Proffe wiren nët mat de Resultater vun denen Neien zefridden, se géiwe méi schlecht schaffe wéi déi aner Stodenten. Wann dat esou géif weider goen, da wir et méiglech, datt verschidden nët zum Examen zougelooss géiwen. Ech war Delegéierte vun denen Neien a sot: „Mir hu fir all Nomëtteg zwou Stonne méi virzebrede wéi déi Al a mir hun awer zwou Stonne manner Zäit wéi si. Do as et kee Wonner wa mer méi schlecht Resultater hun. Mir géiwen all gär Schoulmeeschter gin, ma wa mer nët sollten zum Examen zougelooss gin, da wir et keng Katastrof well mer jo de Premiäersdiplom schons an der Täsch hun!“

Proffen an der »Normalschoul« waren den Direkter Emile Schaus, de Geschichts- a Religionsprofesser Jos Maertz, de Pol Henkes an der däitscher, den Ernest Ludovicy an de Marcel Lamesch an der franséischer Litteratur, de Gaston Schaber an der Psychologie, de Marcel Hoffmann an der Mathematik an de Pol Ulveling an der Pädagogik. Se hun äis vill bäibruecht, ma 't war keng gesond Atmosphär an der Normalschoul, well mat der Fräiheet an der Toleranz huet et gehappert. Et gouf e »Club« an der Normalschoul, an deem un de fräie Samschdegnomëtteger Konferenzen a Virtreeg gehale goufen. Dës Virtreeg ware fakultativ, ma an dem ongeschriwwene Gesetz vun der Normalschoul housch et: **ERSCHEINEN IST PFLICHT!** Wéi ech eng Kéier nët un enger Konferenz deelgeholl hat, gouf ech méindes drop opmierksam gemat, dass mäi Felen opgefall wir an e ganz schlechten Androck hannerlooss hätt.

Den Direkter Emile Schaus war hei and do e bësse klenglech a pedantesch, ma am Fong hat en e gutt Hærz, a wann et drop ukom as, huet en op d'Stëmm vum Hærz gelauscht.

Dem Abbé Jos Maertz, dee mir spéider an der »Hémecht« an am »Cercle d'Études de la Bataille des Ardennes« (CEBA) e Virbild a léiwe Frënd gin as, hun ech mat Begeeschterong a séngem Geschichtscours nogelauschtert, besonnesch wann e vun der Rundstedt-Offensiv erzielt a vu méi wi honnert futtië preisesche Panzer an der Schleef geschwat huet. Wéi mer e mat onglewechen Ae gekuckt hun, sot en: „Dir konnt mer et gléiwen, 't as wouer, ech han se gezallt gehat!“

Den Henkesse Pol war wuel déi markant Perséinlechkeet vun der Normalschoul. Ech gesin en nach viru mer um Pult setzen, mam Fanger an der Luucht ajéieren a sech dann um Hals krazen: „Können Sie mir sagen, welches die Achse von Schillers Wallenstein ist?“ Am beschten huet de Pol äis gefall, wann e Geschichten aus Clausen an de »Faubourgen« erzielt huet: „Wéi de Riichter de Frinn gefrot huet: »A fir wat hut Der är Fra ëmbruecht?« du sot en: »Wéi ech no véier Joër aus dem Gronn erëm koum an eist Kätt hat erëm zwee Brëllerlécke méi dohir lafen, du hun ech et op de Kneip geholl!«“

Aus séngen däftege Geschichten aus de Virstied huet de Paul Henkes mol dann and wann op Liesowender virgelies, ma sou wäit ech weess huet en se ni publizéiert. An de »Cahiers Luxembourgeois« hat e fofzeg Joër laang séng Gediichter erausgin éier en an der Pensiouen déi grouss Trilogie »Olbaum und Schlehdorn« (1968), »Das Bernsteinhorn« (1973) an »Gitter und Harfe« (1977) geschriwwen huet.

Den heitegen Direkter vum Institut Pédagogique Gaston Schaber huet äis vill Psychologie bäibruucht, mat deem wat en äis u praktesche Beispiller aus dem Liewen erzielt huet, méi wéi mer aus dem dréchenen, theoretesche franséische Psychologiebuch vum Foulquié geraaft hun.

Den Inspekter Pol Ulveling gouf P. U. genannt, well en ëmmer mat den Initialen ënnerschriwwen huet. Hie war en dichtege

Schoulmann a bis an de leschten Détail esou exakt a genee, wéi mat sénger Schrëft.

Wéi se äis mat Wëssen a gudde Rotschléi vollgestoppt haten, si mer an den Examen fir de véierte Rang gaangen, dee mer zesumme mat de Medercher am Turn- a Festball vum Fieldge gemat hun. An dem mëndlechen Examen hu mer missen Turnbonge virmaachen, Solfège sungen an e Stéck um »guide-chant« spillen. De »guide-chant« war eng Aart Mini-Harmonium, deen ee konnt op den Dësch setzen a bei deem ee mat der lénker Hand d'Loft gepompelt a mat der rechter gespillt huet. 't war en niderträchtegt Instrument, well 't huet ee fir d'éischt misse mat der lénker Hand den Takt fannen, soss as ee ganz duerchernee komm.

No e puer Deg hun ech an der Normalschoul nogefrot, wéi et am Examen gaange wier. Se hu gesot, ech hätt e mëndleche Noexamen am Zeechnen an ech hun iwuer dee Witz gelaacht, bis ech erausfond hun, dass et kee Witz, ma bluddegen Eescht war. E puer Deg duerno sin ech an de mëndlechen Noexamen am Zeeche gaangen, an ech war erliichtert, wéi ech gläich eng Rei Kameroden erëmfond hun. Mir sin een nom aneren an dat grouss Zëmmer vum Club geruff gin. Do stung eng grouss Tafel. Ech krut en Apel, eng Bir a Kiischen drop ze molen. D'Zeechnong war gutt an ech hat de mëndleche Noexamen am Zeeche bestanen. Éier ech gang sin, hun ech gefrot, fir wat ech dann deen Noexamen kritt hätt. „Dir hat d'Handwierksgeschir vum Schneider ze zeechnen an d'Nol déi Dir gemoolt hat, war grad esou grouss wéi de Kledermannequin, dat war nët am Masstab, an dat war nët richtig!“ Ech weess awer bis haut nët, wéi een op engem Zeecheblatt e Kledermannequin an eng Bitznol am Masstab mole kann, ouni dass d'Nol nëmmen e kleng Stréch gët, wou kee weess wat et as.

Sou hat ech de véierte Rang bestanen, ma ech hat sou d'Flemm mat dem enggerëppte

Geescht vun der Normalschoul, dass ech mech entschloss hun, mer en anere Wand ëm d'Oure blösen ze loossen. Ech sin op de »Cours Supérieurs« gaang, wou ech Philosophie a Litteratur gemaach hun.

Och um »Cours« huet d'Liewe vun de Studenten sech ëm Proffen a Mosse gedréit wéi an dem Dichter Ernst Koch (1808-1858) séngem Buch »Prinz Rosa Stramin« an deem en Erënnerongen un d'Universitätszäit, Studentelidder, Gedichter un d'Henriette Bosse, Oden, Elegien, Biller aus der Kannerzäit a lëschteng Geschichte erausgin huet. Dir frot Iech elo villäicht wien den Ernst Koch war.

Abee, ech wosst et och nët, bis d'Riette Koch an ech de 24. November 1958 am Nummum »Cours« e Kranz op dem Dichter séngem Graf um Kapellekiirfecht niddergeluegt hun.

Den Direkter vum Athenäum Pierre Winter an d'Professere Jules Prussen, Ernst Bisdorff a Leopold Hoffmann wollten esou un den honnersten Doudesdag vum Ernst Koch erënneren, dee vun 1850 bis 1858 Professor fir däitsch Litteratur am Athenäum war. E war zu Kassel gebueren a gouf och do beim Minister Hassenpflug ugestallt, wéi e säin Droit-studium fäerdeg hat. Séng Freiesch, Henriette Bosse, hat em en Notizbichelchen mat engem rosa Stramindeckel geschenkt an doran huet e séng Gedichter a Geschichten opgeschriwwen, denen en den Titel »Prinz Rosa Stramin« gin huet, wéinst dem Notizbichelche séngem Deckel. Aus Verdross well d'Henriette näischt méi vun em wësse wollt, as den Ernst Koch duerno an d'franzéisch Friemelegioun gaangen a gouf a Spuenie verwonnt. Wéi den Hassenpflug 1839 Gouverneur vu Lëtzebuerg gouf, huet en den Ernst Koch, deen sech schon en Numm als Diichter gemat hat, op Lëtzebuerg geruff, wou e Regéirongssekretär gouf. En as mat dem Octavie Müllendorf bestued gin a wéi 1850 de Professor H. Stammer vum Athenäum krank gouf, krut en deem séng Plaz.

En huet däitsch Litteratur am Athenäum dozéiert bis en 1858 gestuerwen as.

Honnert Joër méi spéit hun de Pierre Elcheroth, Jules Prussen, Jos Goedert, Jos Meyers, René Schaaf, Alphonse Arend, Léon Thyès, Ernest Bisdorff, Ernest Ludovic a Gaston Schaber um »Cours Supérieurs de Philosophie et Lettres« Virlesunge gehalen. Si all hun an dem kulturellen a literaresche Liewe vu Lëtzebuerg eng Roll gespillt.

Beim Jules Prussen (1914-1976) hu mir »Epistémologie« udder »Théorie de la Connaissance« gemaach. Mir hun ënnersicht, ob et wiirklech méiglech wier, eppes ze erkennen an ob de Baam, dee mer gesin, a Wiirklechkeet besteet udder nët. Wa mir eppes gesin, da soe mer et wier wiirklech do. Ma wie seet äis, ob dee Baam wiirklech do as an nët nëmmen eng Fata Morgana as, déi äis Sënne bedréit? De »Julot« huet wéi en Imperator de »Cours« dominéiert. Wann déi aner Proffen erakom sin, sin se gemälleg op d'Pult gaangen. Wann de »Julot« opgetratt as, war de ganze Sall mat engem Schlag paff. Knapps hat en d'Dir zou, huet e schons ugefaangen: „Comment se fait-il que l'animal qu'on nomme ho-hippos en grec, equus en latin, il cavallo en italien, le cheval en français, the horse en anglais et das Pferd en allemand, soit pourtant toujours la même bête?“ Sāi Cours war voll sarkastesch Bemierkongen: „Lessing quand il parle du »richtig verstandenen Aristoteles« le comprend aussi peu que tout autre...“ — „Le temps que les Allemands appellent »die Völkerwanderung« et les Français »l'invasion des Barbares““. — „Si vous dites aujourd'hui d'un homme qu'il est vertueux, c'est presque comme si vous le jugiez impuissant...“ — „C'était un livre recherché autant que le sont ces stupides livres qu'on condamne pour mieux les faire vendre...“ — „Kepler fut conçu le 16 mars 1571 à 4 heures 30 du matin et il est né le 27 décembre 1571...“ — „Mon collègue le mé-

thaphysicien . . ." (dat war fir de Pierre Elcheroth).

De Pierre Elcheroth (1902-1976), de »Pierchen« huet um »Cours« Moral a Methaphysik dozéiert. E war ëmmer jovial, a schwéier aus der Rou ze bréngen, a wann een et mol ze bont gedriwwen huet, sot en : „Entweder verziels de dat Selwecht wéi ech, an dann huet et kee Wäert, oder du verziels eppes Aneshtes an dann as et kriminell . . . Est-ce que vous faites un cours privé à votre voisine ou est-ce que vous lui faites la cour?“

Eng Kéier awer war de »Pierchen« béis gin. Du hate mer eng elektresch Schell, déi mat enger Batterie gong, am Pult verstoppt. Fir dass keen de Kabel sollt gesin, hate mer en zur Fenster ausgekéiert, of op d'Première, déi ënner äis war. Do huet vun Zäit zu Zäit een op de Knäppche gedréckt. Wéi et e puer mol geschellt hat, gouf de Pierche rosen a sot, e géif den Direkter siche goen, wann et nach eng Kéier géif schellen. Wann et un äis geleën hätt, dann hätte mir opgehalen, ma deen ënnen op der Première huet wéi en Hännchen op de Knapp gedréckt an du as de »Pierchen« den »Aaschi«, den Direkter Pierre Winter, siche gaangen. Wéi e fort war, hu mir um Kabel gezun fir en erop ze zéien an d'Schell aus dem Pult ze huelen, ma deen ënnen op der Première huet no ënne gerappt an d'Schell zur Fenster aus gezun. Wéi den Direkter koum, war keng Schell méi do. En huet zur Fenster aus gekuckt an d'Schell laanscht d'Mauer gesin hänken an de Kabel goug bei der Première eran. Du kruten déi eng »Retenue«.

De Pierre Elcheroth huet zu séngen alen Deg Auto fuere geléiert an e war nët ganz sécher mat sénger »Anglia« am Verkéier. Wéi en eng Kéier den Auto an der Enneschtgaass geparkt hat, hun de Charel, de Ren, de Marc an ech d'»Anglia« hannen opgehuewen a mat engem Rad op den Trottoir gesat. Onglécklecherweis koum grad eng Polisspatrull laanscht an huet dee falsch ge-

parkten »Anglia« erbléckst. Se koume froën, wien deen Auto sou falsch geparkt hätt. De »Pierchen« war ganz konfus a genéiert, well e wousst nët, ob hien et war uder nët. Wéi d'Flicker awer de Block erausgezun hun, fir de »Pierchen« opzeschreiwen, si mer higaangen a mir hu gesot, mir wiren et gewiescht, 't wir e Studentewitz. Du wollt d'Poliss äis opschreiwen. Ma du as de »Pierchen« fir äis agetratt an huet gesot, et wir nët esou schlecht gemengt gewiescht.

De Pierre Elcheroth war virum Krich Professor an Aumonier am Medercheslycée bis en 1942 ofgesat gouf. Nom Krich war e kuurz Zäit provisoireschen Direkter vum »Luxemburger Wort«, huet dunn erëm am Medercheslycée séng Plaz ageholl an um »Cours« Philosophie dozéiert. Zanter 1938 war en Aumonier vum AV, vun 1957 bis zur Pensioun am Hierscht 1966 war en Aumonier am Athenäum an 1962 hat de Poopst him den Titel »Monseigneur« verliehen.

E sympathesche Prof war de »Schmeling«. Ech gesin nach haut déi Zeen viru mer, wéi e fir d'éischt op de »Cours« koum. D'Dir as opgaangen an era koum e Mann wéi en Haus, e Kärel mat Schëlleren ewéi e Klederschaf. En huet séng Mapp op d'Pult geluegt, sech gesat a gesot: »Guten Morgen, meine Damen und Herren! Darf ich mich vorstellen: mein Name ist Schmeling!« 't huet alles verwonnert gekuckt, ma den Ars, dee scho fir d'zweet um »Cours« war, huet hanne gepëspert: »En heescht guer nët Schmeling, 't as den Ernst Bisdorff!«

Den Ernst Bisdorff hat e Brudder, dee Mathematikprof war an deen se de »Joe Louis« genannt hun. De »Joe Louis« hat engem Jong en Noexamen an der Mathematik gin an d'Mamm as sech bei de Bisdorff beschwéire gaangen. Den Ernst Bisdorff huet der Fra gedëlleg nogelauschtert a wéi en eraus hat, ëm wat et gung, sot en : „Ech menge Madame, Dir huet Iech géiert. Ech sin de »Schmeling«; wann et wéint der Ma-

thematik as, da musst Der bei de »Joe Louis« goën!”

Den Ernst Bisdorff huet séng Stonn pädagogesch opgebaut mat enger Iwwersiicht iwwer déi Lektiooun virdrun um Ufank vun der Stonn. En huet gär witzeg Ausdréck a Riede gebraucht, déi opgefall sin, well dann hun d'Studenten et besser verhalten. A wann et emol nët roueg war, huet de »Schmeling« mat e puer sarkastesch Bemierkonge fir Rou gesuergt: „Ich weiß ja, daß der schwarze Kaffee, je nach Stärke, zu einer Plauderstunde einlädt. Aber wäre es vielleicht möglich damit aufzuhören bevor der Lehrkörper eintritt?”

Ee vu sénge léifsten Ausdréck war »süß wie abgestandene Limonade« an »das ist schnoddrig, salopp, wurschtig«. Vun engem Roman mat Happy-End sot en: „Der Schluß ist gefälliger, versöhnlicher ... das nennt man verwässern.”

Op denen onméiglechte Plazen huet en op eemol eng »Pointe« agebaut an d'Studenten, déi ugefaangen hun nët opzepassen, erëm opgerëselt: „... man könnte glauben Möricke sei ein lockerer Zeisig gewesen ...” — : „Die Nonne Hroswitha schildert die Schlüpfrigkeit der Welt, aber natürlich nicht mit Behagen ...” — „... Ute — Sie kennen sie doch, sie figuriert in jedem Kreuzworträtsel: Heldenmutter mit drei Buchstaben ...”

Wéi de »Schmeling« am Wanter de Fouss gebrach hat, ware mer fräi a mir sin op Dräi Echele spadséire gaangen. D'Nelly an ech hun em am Numm vum »Cours« e Bouquet geschéckt: »Meilleurs vœux pour un prompt rétablissement. Les Cours Supérieurs reconnaissant.« Wéi en erëm kouw sot en: „Zuerst fühlte ich mich gebauchpinselt, daß das einem alten, abgetakelten Lehrkörper geschieht, doch dann ging mir ein Licht auf ...”

Den Ernst Bisdorff huet an de »Cahiers Luxembourgeois« e »Petit Carnet Méditerranéen«

op franséisch geschriwwen, en huet am »Lëtzebuerger Land« eng Rei vun Artiklen erausgin an a leschter Zäit séng Wierker iwwer den Thomas Mann publizéiert: »Thomas Mann und die Politik« (1966) an »Von Schiller zu Thomas Mann. Reden und Aufsätze« (1977).

Wa mer Zäit haten, hu mer äis och alt heemlech op de »Cours de Droit« erageschlag, fir do dem däitsche Litteraturprof Leopold Hoffmann udder dem franséische Litteraturprof, méngem Frënd Tony Bourg, nozelauschteren, deen nët nëmmen e grouse Victor-Hugo-Kenner as, ma dee mech ëmmer a sénger »Allure« un de V. Hugo erënnert huet; 't huet nëmme méi de Kënnbaart gefeelt, fir aus him e perfektem Doppelgänger vum franséische Romantiker ze maachen! Den Alphonse Arend an Ernst Ludovicy haten sech d'franséisch Litteraturgeschichte opgedeelt. An enger vun séngen éischte Stonnen huet den A. A. (Alphonse Arend) d'Roll vum Professor definéiert: „Le professeur est un comédien ...” Deemno war och säi Cours opgebaut mat theatralesche Gesten a mat onerwaarten Zwëschebemierkungen: „Le professeur devant vous met son cœur à nu, mais surtout sa tête ...” — „Plus le sujet est ennuyeux, plus le professeur l'affectionne ...” — „La chanson de Roland, c'est le récit de l'équipe de football d'alors ...” — „La philosophie, c'est l'art de compliquer les choses simples.” — Toutes les formules sont rédigées par les Français: c'est bien dit, c'est beau, mais il n'y a rien dedans.” — „Ah ce salaud qui écrit de si beaux poèmes d'idéal, qui était-ce? Un vil séducteur de Madame Charles, qui n'était pas mieux qu'une ... et de celà il a fait »Le Lac« qui fait pleurer nos adolescentes ...!” — „Simone de Beauvoir, Notre-Dame de Sartre, la Grande Sartreuse ...” — „L'être et le néant de Sartre, que personne ne comprend, sauf peut-être Monsieur Prussen ...” Den Alphonse Arend huet an der »Warte« séng »Reflets« publizéiert an A. A. ënnerschriwwen, dofir gouf en och vun de Sto-

denten esou genannt. En hat e Band Geschichten erausgin »La Poudre aux yeux« (1945), litterarhistoresch Studien »Alain Fournier ou la naissance du Grand Meaulnes« (1954), »La littérature française du Luxembourg« (1954), »Reflets de l'actualité littéraire« (1956).

An der Normalschoul an um »Cours« hat ech an der franséischer Litteraturgeschichte de Professor Ernest Ludovicy (1904-1975). Seng Frënn hun en de »Guy« genannt, fir äis war en de »Silberpfeil«, well en wéi e Fäil an d'Klass geflu koom mat engem Dynamismus deen am Widdersproch zu senger selwergroen Hoër stong. Fréiere Student vun der »Ecole Normale Supérieure de Paris« (wéi den A. A.), a Professor fir griiches, huet den E. Ludovicy Studien iwwer »Le mythe grec dans le théâtre français contemporain« (1956), »Racine et Molière« (1953), »Le Luxembourg entre la France et l'Allemagne« (1961) a.a.m. geschriwwen, e war awer och zanter 1928 an der Lëtzebuerger Sproochgesellschaft an duerno an dem Institut Grand-Ducal an an der Dictionärskommissioun mat derbäi*.

Als Professor huet den E. Ludovicy éischter en eeschten, seriösen a strengen Androck gemat. Ma wann een e besser kennegeléiert huet, da gesouch een, dass en am Fong e guddmiddegen a tolerante Mënsch war, dee mat léiwer Ironie an engem Schmotzlächele seng »Bons mots« a seng Virlesungen erage-

fléckt huet: „... ce passage fit couler beaucoup de larmes, c'était une réaction contre la sécheresse de Voltaire ...“ — „... la forêt vierge où la main de l'homme n'a jamais mis le pied ...“

Am Latäin hat ech de Léon Thyès, dee grad wéi den E. Ludovicy e fréiere Schüler vun der »Ecole Normale Supérieure« war. En hat an de »Cahiers Luxembourgeois« franséisch Gedichter geschriwwen, an en huet vun 1930 bis 1935 an der »Luxemburger Zeitung«, wou de Batty Weber Chefredakteur war, ënner dem Pseudonym Jean-Marie Durand all Woch seng Chronik zum Beschte gin, déi 1977 bei der »Section des Arts et des Lettres« vum Institut Grand-Ducal an enger Auswiel erauskoom.

De Léon Thyès, deen 1934 am Programm vum Athenäum eng Aarbecht iwwer »Le Roman de René Boylesve« geschriwwen an 1935 de Präis vun der »Alliance Française« kritt hat, as 1941 bei der Actioun »Sie bieten nicht die Gewähr« ofgesat gin.

Fir de »Loll«, deem seng Kommentaren zum Horaz, Juvenal an Tacitus wéi e Feierwierk vu Witz an »Esprit« gefénkelt hun, hun d'Medercher vum Lycée a vum »Cours« geschwärmt. Un de Rand vum Buch hat ech mer seng Bemierkongen notéiert an ech hun se elo erëm mat Freed a Genoss gelies: „... seulement cinq esclaves dans la Rome antique: c'était la misère ...“ — „... Sulpicia qui a cette originalité d'avoir écrit des vers passionnés qui sont adressés — à son mari ...“ — „... l'airain dans lequel le vieux Sisyphe s'est lavé les pieds ...“ —

Wann awer een d'Latäin nët richtig iwwersat krut, konnt de »Loll« bësseg a sarkastesch gin: „... audito fine Augusti — la mort d'Auguste ayant été entendue? Cette traduction, qui n'est pas la bonne, n'est quand-même pas du tout mauvaise, mais je ne crois pas qu'il soit mort d'une façon aussi bruyante.“ (D'Leit haten héieren, dass de Keser Augustus dout wir, ma se hate säin Doud nët héieren).

* cf. H. Rinnen. † Ernest Ludovicy. Eis Sprooch Nr. 7. / 1976 / S. 44-45

„... votre raisonnement, qui est d'une rare sagacité, est bien entendu aussi d'une rare fragilité. Il est facile de dissimuler la profondeur par des pensées obscures. Est-ce que vous avez l'impression que de cette manière-là vous avez tiré un sens quelconque du texte? Si cela avait été la rédaction de Lucrèce, il l'aurait écrite avec un manche de balai!...”

Iwwert dat deeglecht Liewe bei de Réimer hu mer beim Josy Meyers, dem Direkter vum Staatsmusee geschwat. De Josy Meyers war e grouse Kenner vum ale Roum, ma hee war kee Pädagog. En huet sech op d'Pult gesat an eng Stonn laang vun de Réimer an hirem Liewe verzielt, ouni sech drëm ze këmmen, wat d'Stodentine an d'Studente gemat hun. Déi meescht hun alles Anescht gemat wéi oppassen: déi eng hun eppes geschriwwen, aner hu gelies, e puer hu mat der Kaart gespillt udder Schëffer versenkt, an där Zäit wou de Josy Meyers mat monotoner Stëmm interessant Geschichte vun de Réimer an den Etrusker verzielt huet: „...et il y a même des banquiers honnêtes — je veux parler de ceux de l'antiquité romaine...”

An der Prüfung um Enn vum Semester hun déi meescht ongenéiert an d'Buch gekuckt. Méng Bänknopesch, d'Elisabeth Goergen, d'Duechter vum Dikreher Professor Mathias Goergen, déi vill ze jonk gestuerwen as, hat hirem Papp säi Buch »Vita Romana« vum Ugo Enrico Paoli matbruecht, an dat mer hei an do en diskrete Bléck geworf hun. Op eemol koum de Meyerse Josy erof, en hëlt d'Buch, bliedert dran a seet: „C'est un excellent livre, il est meilleur que notre manuel!” En huet et hannescht geluegt an as zeréck op d'Pult gaangen.

De Professor Jos Goedert, den »Dui«, huet äis en objektive Cours an der Geschicht gehalen. E war ëmmer sachlech an huet äis bäibruecht, wéi een d'geschichtlech Wourécht géif opsichen. E war fir mech e gudde Léiermeeschter a méngen éischte geschichtlechen

Aarbechten. Séngem Rot a Beispill no hun ech ëmmer probéiert fir d'geschichtlech Wourécht ze fannen a méng perséinlech Menong aus der Saach eraus ze halen. Wann ech spéider eng gewëss Unerkennung fir méng historesch Aarbecht fond hun, dann hu méng Geschichtsproffen Jos Maertz a Jos Goedert e grouse Verdéngscht drun, well si mir d'Methoden an d'Léift vun der Geschichtsforschung bäibruecht hun.

De Professor René Schaaf, dee ganz einfach op englesch iwwersat »Sheep« geheescht huet, huet d'englesch Literatur dozéiert. No dem Legouis & Cazamian hiner »History of English Literature« huet en äis vun der angelsächsescher Litteratur an dem Beowulf geschwat, vun dem »Veneable Bede«, deem séng »History of the Angles« vum hellege Willibrord erzielt udder vum Alcuin, deen eng »Vita Willibrordi« geschriwwen huet.

De »Sheep« hat grad wéi d'Englänner eng stoësch Rou an näischt konnt en aus der Rou bréngen. Eng Kéier hun ech un dem Krop fir de Schoulsak un ménger Bänk gezun an dann huet et Musek gemaach. De »Sheep« huet laang nogelauschtert, ma op eemol huet en opgehalen a sot: „There is somebody, who, to speak with Shakespeare, has music in himself... Well, I think it would not be a bad thing if the concert were delayed...” an dunn as en erëm mat séngem Cours virugefuer. Wéi ech no enger Zäitchen erëm probéiert hun, Musek ze maachen, huet de »Sheep« dréche gesot: „There was a sound which we might qualify by »das Unbehagen der modernen Jugend«. Ich hoffe er gibt nicht sein Bestes her”, an en huet äis weider vum Chaucer a sénge »Canterbury Tales« erzielt.

Am Athenäum gouf et en »English room«, an deem eng Rei vun englesche Bicher an Zäitschrëften ze kréie waren. Gewéinlech war nët vill Gedrécks do, ma wann et gerecent huet, an d'Stagiaren hun äis wëllen eraus driewen, si mer huerteg an den »Eng-

lish room« gewëscht. Wéi mer do erëmstongen, koum de »Sheep« eran an d'Simone huet sech geaffert, fir en ze beschäftegen. 't as op en duer gaangen a sot „Wann ech gelift, Här Sheep, ech wollt emol froën...“ Mir hun d'Ae verdréit an äis op d'Zänn gebass a du huet d'Simone op eemol an Uecht geholl, wat et gesot hat an 't fänkt un ze kicken. D'Simone as feierrou am Gesiicht gin, ma de »Sheep« sot ganz roueg, hatt bräicht sech nët ze genéieren, well hie wir guer nët béis.

An d'Mossen? Mir hate flott a léif Medercher um »Cours«: d'Simone, d'Jeanny, d'Josée, d'Liss, d'Nelly, d'Marie-Jeanne, d'Marie-Paule an d'Mady, si ware Komerodinne mat denen ee gegeckst a gelaacht huet, mat denen ee konnt duerch déck an dënn goën. Op de Bal an op de Rendez-vous awer hun ech en anert Meedchen invitiert, deem ech keng anakreontesch Lidder gewidmet hun, ma dëst »Klengt Hierschlidd«:

't kräicht wäissen Niwwel iwwer d'Feld,
E roude Mound laacht iwwer d'Welt,
Ma ech hu Welt an Zäit vergiess
Well du hues niewent mir gesiess.

O géif méi lues dach d'Auer schläichen
An d'Zäre wéi den Niwwel kräichen!
Wéi gär géif zou der Zäit ech soen:
O sief dach stëll, o bleif dach stoen!

A wann och séier d'Zäit vergeet,
Sou bleift dach an all Eiwegkeet
Dass ech dech gär, an dech eleng
O du léift Meedchen, gutt a reng.

Jean Milmeister

Déi Miseler...

1.

Op der Musel drénkt ee vill Pättercher
An nët dee saure Viz,
A vun dee ville Pättercher,
Do kriss d'eng an de Biz.
Du spiirs dech lieweg wéi eng Frell,
Waarm wéi beim Kamäin.
Ech wëllt, ech kéim nom Doud an d'Häll,
Well am Himmel,
Am Himmel,
Am Himmel, do gët et kee Wäin.

2.

Op der Musel gët et vill Medecher,
Schéi grued a kargesond,
An all déi Mislermedecher,
Déi kësst een op de Mond.
A kuckt hatt dech mat blénkeg A'n,
An 't kritt dech nët gezësst,
Da weess de, wat e Jong soll man,
Well am Himmel,
Am Himmel,
Am Himmel, do gët nët gekësst.

3.

A sëtzen zesummen déi Miseler
Beim Meedchen a beim Wäin,
Da sangen all déi Miseler
Bis nuets am Liichteschäin.
An hun ech, Meedchen, dech um Schouss,
Däin Häerz as jo kee Briet,
Da sangen ech dir, schéinste Rous,
Well am Himmel,
Am Himmel,
Am Himmel gët nëmme gebiet.

De Computer wëllt Recht hun

Computer: Hei sin ech. Wat wëlls de vu mir?

Mënsch: Ech hun dech net gär geruff, well, wann ech dech gesinn, spiren ech mech dout.

Computer: Dajee, wat wëlls de?

Mënsch: 't as jo schéin a gutt, dass de ënner äis bas. Ma du fänks un, dech ëmmer méi onverschimt an eis Gesellschaft eranzequëtschen an ...

Computer: Mir zortéieren allebéid: ech d'Zifferen an du an déngesgläichen d'Geld.

Mënsch: Du schings dech nët wéineg ze mengen.

Computer: Wofir dann nët? Ech bedréien nëmmen, wann ech bedru gouf. An du?

Mënsch: Wann än näischt géif an dech stiechen, wäers du eidel.

Computer: Du gës och nëmmen erëm, was de kruuts; nuren du verschaffs et oft falsch.

Mënsch: Ech hu Fantasi, mir gehéiert d'Konscht.

Computer: D'Konscht? Vlächicht fréier ...

Mënsch: Oho?

Computer: Dat Bild, dat do un der Mauer hänkt, kuckt esou gelungen dra mat all sänge Rondelen, sängen Ecker, sängem Gekréngels.

Spiirt et vlächicht selwer, datt et midd as? Midd vun de Jorhon-
nerten?

Mënsch: Dat Bild as vun engem Moler.

Computer: Vu wien soss?

Mënsch: Ech hun en eegene Wëllen.

Computer: Dat bildst du dir an. Den Damp gät dem Wand no.

Mënsch: Ech hu Gefill.

Computer: Dat ka sin. Ma du gës och ämol computéiert wéi all déi aner virun dir.

Mënsch: Hal op!

Computer: Da sëtzt de do ze waarden — ze waarden ...

Mënsch: Wourop?

Computer: Op dat, wat nët méi kënnt, e Mënsch.

Jos Berrens

Mäin Tëlefon

E sëtzt wéi e verschlofent Déier,
Kän Toun muckst sech a sängem Hir,
E lauschtert an d'Zentralquartéier,
Wou d'Wierder sprangen hin an hier.
Op ämol spiirt e wibblegt Liewen,
E gët et virun a säng Pénk,
E waart, datt ech säng Patt ophiewen —
E léisst mer dann dee frieme Wénk.
Ech spanen d'Ouer op ganz wëlleg,
E Quascht vun Téin kënnt op mech zou,
Ech halen aus super-gedëlleg
An denke mer: „Looss mech mat Rou!“
Um Enn, da sin ech wéi erschloën,
Ech klake rosen d'Patt erof.
E kuscht sech näs ouni ze kloën,
A lauschtert viru wéi am Schlof.

Jos Berrens

De Fräiheitsbam . . .

Déi, déi eppes méi al sin, kënnen sech nach vläicht drun erënneren, datt virun dem leschte Krich op ville Plaze Fräiheitsbeem gesat gi sin.

An dene meeschte Fäll sin si am Krich verschwonne. Si wore muncherengem en Dar am A, an duerfir hun se missen dru glewen. Dat wor am Fong nach ze verstou, ma wann dann nom Krich an der éischter Begeeschterong nei Beem dohinner geplantz gi sin, mat villen a laange Rieden; mat enger ganzer Uertschaft, fir nozekucken, da versteet een nët gutt wéi sou grad esou e Fräiheitsbam soll hënneren, wann . . .

Ja, wann ech iech elo erzielen, wéi dat gaangen as, datt de Fräiheitsbam zu Wäändengen op eemol verschwonne wor, da muss ech iech och fir d'éischt son, datt de Bam mat Musek, de Schoulkanner a mat ville patriotische Wiirder vum Schäffen nees dohinner geplantz gin as, wou deen aneren aus de Jore virum Krich stoung.

Deen Dag as am ganzen Duurf den Numm vun deem ronderëm gaangen, deen et gewot hat, de Fräiheitsbam ëmzehan, deen do wor . . .

Et wor nët laang no deem leschte Krich, datt decidéiert gin as, et misst ouni Feel en neie Fräiheitsbam d'Zeeche sin, datt de Krich eriwwer wir an déi an der Uertschaft, sou gutt wéi am ganze Land, nees haart denke kënnen.

Wéi gesot, d'Schoul, d'Veräiner, d'Leit, si wore all derbäi, wéi deem neie Beemche vill Gléck gewënscht gin as an datt hie soll Jorhonnerte laang do ston, ouni datt et nees Krich géng gin . . .

De Beemchen huet sech gutt opgedon a well op där grousser Plaz soss kee Bam ze fanne wor, huet hie séng Wiirkong och nët verpasst . . .

Dat huet eng etlech Jor gedauert, du kummen si op eemol op déi Iddi déi Plaz dem

Fortschrëtt unzepassen, d. h. do ze wullen, Steng dohinner ze bréngen an alles schéin mat Makadam zouzedecken. Dat wir dach méi propper ewéi de Wues . . .

Du wor et schons no bäi, well d'Aarbechter haten ewell ugefaangen de Bam ëmzehan, wéi am leschten Ament een de Courage hat op d'Gemeng ze lafen an ze son, et wir dach wiirklech nët an der Rei, wann op där grousser Plaz keng Plaz méi wir fir de Fräiheitsbam. Dat hun si op der Gemeng gesin. De Bam as stoë bliwwen.

Hien as schéi gewuess a well et den eenzege Bam op där grousser Plaz wor, huet hien sech gutt ugesin . . .

Ma och op dem Duurf sin si nët stoë bliwwen an hun hiirt bescht gemat, fir alles ewech ze kréien, wat un déi al Zäit, wéi et denen am Duurf nach nët esou gutt gaangen as, erënnert huet.

Den Tëlefon, d'Elektresch, de Kanal, d'Sammelantenn, alles as ënnert dem Buedem verschwonne. Et konnt ee gesin, datt dat Duurf sech der Zäit ugepasst huet . . .

Ma bäi denen Aarbechte wore kaum Lëtzebuerger. Wann och nach een hinnen hätt wëllen explizéieren, datt de Bam op där grousser Plaz, am Agank vum Duurf, keen einfache Bam wir, ma de Fräiheitsbam, dann hätten si méi ewéi sécher eng Kéier d'Schëllere gezun, vläicht souguer probéiert gewuer ze gin, wat déi Oprengong sollt bedeuten, ma well kee vun de Lëtzebuerger, déi am Spill dra wore, sech ëm de Bam gekëmmert huet, wor hien e gudde Muere verurteilt.

Et huet nach een sech déi Méi gin der Gemeng ze son, et wir dach nët an der Rei de Fräiheitsbam ëmzehan, ma d'Antwort wor déi, datt si e missten erausräissen, well e géng hënneren. Si sollten awer probéieren derlaanscht ze kommen, well et wir jo awer

als Fräiheitsbäum eng Erënnerong un déi schwéier Jore vun 1940 bis 1945.

Si sin nët derlaanscht komm, obschons no ënnen an no uewe genuch Plaz gewiescht wir, fir méi ewéi eng Dose Grief ze maachen an déi si e puer honnert Meter Kanal oder Kabelen hätte kënne leën...

Neen, et huet missen déi Plaz sin. Eng schwéier Schëpp wor huerteg eens mat der Lann vun 30 Jor. Et huet eemol gekraacht a schons huet si d'Been d'Luucht aus gestreckt...

E puer Stonnen duerno hun déi friem Aarbechter sech mat dem Holz vun deem Fräiheitsbäum hiirt Dëppche fir mëttes gewiermt. E puer Deg laang huet et gedauert, bis déi Lann ganz verbrannt a verbraucht wor.

Et sin nëmmen Äschen do leie bliwwen. De Wand huet en Deel dovunner an d'Stécker geblosen. De Rescht huet de Reen an d'Baach geschwemmt...

An dat alles jhust nach an där Zäit, wou de Stat nach Gelecher gin huet, fir déi ze belounen, déi am Krich hiirt Liewe fir d'Fräiheet op d'Spill gesat haten...

Lo läit en décke Koup Steng do. Wéi wann si hätte wëllen aus deem Lach e Graf maache fir déi Joren, wou hei am Land dat Wuert »Fräiheet« vill wäert wor.

Elo kann een Auto méi do parken, wann d'Zelt do steet fir dat grousst Fest am Hierscht!

Will Reuland

Léiwer Herrgottsblies-chen

Mir hun ons all schon oft gesinn
wa mir duurch d'Gaasse liichte gin
— Blo Hänn a rout ons Nees-chen —
»O, léiwen Herrgottsblies-chen!«
Mir lafe frou vun Haus zu Haus
A sangen d'Leit op d'Dir eraus.
Mä etlech Leit, ech muss et son
kënnen dat Liichten nët verdrön
an dat Sangen nach vill manner...
— Do gët et näischt fir d'Kanner —
Bei engem Noper stonge mir
ze sangen an ze schellen
Eng Fra mam Biesem an der Hand
koum raus op d'Dir gerannt
»Frech wi Spatzen,
wech, dir Fatzen!«
Beim Bäcker do gouf vill gelaacht
grouss Tuten hat deen ons gemaacht.
Et woren elauter Kuelen!
Dër Jomer soll se huelen!
An engem Haus, gitt nët dohin,
do mussen lauter Pompjee sin,
déi founge un ze läschen
de Bockel ons ze wäschen!
Spéit owes, aus wor d'Freed,
voll wuesse Flecken, Rack a Kleed.
D'Mamm laacht: »t as näischt mäin

[Hies-chen

Mäi léiwen Herrgottsblies-chen.«

L. Lommel-Claessen

4. II. 72

(D'Madame Lommel-Claessen as zu Maastricht gebuer; hei de Bewäis wéi ee Letzebuergesch léiere kann.)

Sou laang

nach Männer stierwen,
 zerschloen a verbrannt,
 an haarde Kette falen
 erschoss gin un der Wand —
 sou laang wéi Mamme faaschten,
 well si hiirt lescht Stéck Brout
 dem kranke Kand gereecht hun,
 bis et erléist am Doud —
 sou laang nach Kanner kräischen
 mat Aen, déi verstin,
 well hiirt kuurzt, aremt Liewen
 vill Leed an Nout gesin —
 sou laang wéi Mënschen ugin
 verluer op friemer Äerd,
 well néirens méi en Heem as,
 an näischt huet méi e Wäert;
 SOU LAANG nach misst eis brennen
 all Maufel scharf am Mond,
 et misst eis din erfréiren
 am Häerz bis op de Grond.
 Well mir jo nimools sat gin
 an eise ville Wënsch
 a stompeg, haart a blann sin
 fir d'Nout vum aarme Mënsch.
 Et missten d'Hänn an d'Häerzer
 sech opdin, wäit, ganz wäit,
 e Mier vu Léift misst lafen
 iwwer all Raum an Zäit.
 „Well wat dir och dem klengsten
 vu ménge Bridder ditt . . .“
 Wa mir dat ganz eescht méichen
 kéim an eis Welt méi Frid.

Pauline Schroeder

Elian

Ech weess et as geschwënn aus
 ech spiren et an all déngem din an doen
 ech fillen et an all déngem sin a soen
 ech weess nët woufir
 an och nët wouhir
 ma sou wéi s du et méchs
 muss all frëndschaft a léift vergoen

Ech weess et as geschwënn aus
 fir all rendez-vous hues du keng Zäit
 bal as et dët, dann as et dat,
 dann as et nees d'wieder
 ze warem, ze kal
 dann d'plaz an d'lokal

et huet kee wäert méi ze froen
 wat d' uursaach wir an de grond
 deer gët et maliicht esou vill

wor ech fir dech jhust e spill
 en zäitverdreif
 a well s de kee besseren has?

Gewëss 't as méng schold
 du fënds keng bei dir
 hun ech nët gemaacht wéi ech sollt?
 a wann et sou wir
 da so et dach gläich
 riichteraus
 a sich nët hei an nët do
 a maach nët as wir ech eng plo

Mir schéngt et haut ganz
 as wor ech e stéck vun dénger ketten
 deer bëlleger vum maart
 déi mat de rouden
 gebrachenen
 halwen
 häerzer

hr

EVY FRIERICH

Kalennerblieder*

De Pir Gehlen vun Ollem grénnt eng Stad

25. März 1870

De 25. März 1870 huet e Lëtzebuenger eng Stad gegrénnt. De Lëtzebuenger huet Pir Gehlen geheescht, an déi Stad, déi en deem Dag gegrénnt huet, besteet nach haut. Si heescht Le Mars a läit am amerikanesche Stat Iowa. Ir de Pir Gehlen dohi koom, wor e laang ënnerwee gewiescht, well en hat bis elo zu Saint Donatus, e gutt Stéck méi ëstlech, bal um Mississippi gewonnen, an e konnt vu sech soen, hien hätt Saint Donatus an d'Liewe geruff, well en hat do eng Mille gebaut an en hat do eng Épicerie, ëm déi sech ëmmer méi Leit ugebaut hun. Iewel en huet geduecht, méi westlech, bal bei de Rocky Mountains, wieren d'Aussichten, sech eropzeschaffen, méi grouss. E sollt sech nët geiirt hun. Wéi en an deër klenger Siddlong Le Mars bis Fouss gefaast hat, du huet en sech dru gin, e Stéck vun der Prärie rondëm ze kafen a produktiv ze man. Trotzdeem, wéi en ukoom, nach kaum Fruucht do gewuess as, huet hien, well en hat d'Moyenen derzou, erëm eng Mille gebaut. An d'Saach as gaangen. Et si gläich an den éischte Joren no him nach aner Lëtzebuenger op Le Mars koom an déi hun do Farmen opgeriicht a Fruucht ugebaut, déi de Pir Gehlen hinnen da gemuel huet. Wéi hien de 24. März 1877 da mat 58 Jor, well e wor den 1. Januar 1819 zu Ollem op d'Welt koom, gestuerwen as, du huet en e respektabelt Verméigen hannerlooss an et hun du ongeféier honnert aner Lëtzebuenger zu Le Mars gewonnen. Bis haut as d'Stad eng richtig lëtzebuergesch Colonie bliwwen, wou nach vill Leit lëtzebuergesch schwätzen. An an der Géigend vu Le Mans bréngen s'et esouguer haut nach fäerdeg, Theater op lëtzebuergesch ze spillen. Well d'Sprooch, déi een als Kand geléiert huet, déi vergësst een nët, wann ee sech mat hir verbonne fillt.

* Aus dem Buch »Kalennerblieder«, dat geschwënn erauskënn.

E Stéck vum Rodange

19. Oktober 1930

Den 19. Oktober 1930 huet d'Theatergesellschaft »Spaass an Ierscht« vu Weimeschkiirch, déi laang Joren eng vun denen äerdegsten a wichtegste vum ganze Land wor, dem Méchel Rodange säi Stéck »Dem Grof Sigfrid séng Goldkuomer« fir d'alleréischte Kéier opgeféiert. Dat Stéck as dat cenzegt Theaterstéck, dat de Rodange geschriwwen huet. Et as entstan wéi en zu Wolz gelieft huet, wahrscheinlech kuurz nodeem datt de »Renert« erauskoom. Dat wir dann esou ëm 1872 gewiescht. Et as e Komédistéck a fënnf Akten an huet fir d'éischt »Dem Grof Sigfrid säi Gold« geheescht. Als Modell fir säi Stéck hat de Rodange e Loschtspill vum Platen, dat »Der Schatz des Rhampsinit« geheescht huet an dat 1824 erauskoom. Eng ganz extravagant Geschicht vun engem Architekt, deem engem Kinnek eng Schatzkummer gebaut huet an derbäi ee Steen esou agebaut huet, datt en erausgeholl konnt gin an datt een esou d'Gold stiele konnt. Wéi den Déif da gesicht a wéi e fond an dann, well en esou raffinéiert wor, och nach geéiert gouf, dat as dat ëm wat et an deem Stéck gaang as. De Rodange huet natiirlech dem Platen säi Stéck a muenchem ëmmodeléiert, an och e Baron vu Schibberech, vun der Schëtterbuerg, déi jo no bäi Wolz läit, huet en dran era bruecht. De Rodange schéngt selwer vun dësem Stéck, dat dann och wirklech nët vill zu séngem Ruff als Dichter a Schrëftsteller bäigedroen huet, gehalten ze hun. Et wouss souzesoen keen eppes dovun, an et huet bis 1928 gedauert, bis dem Rodange séng Diechter, wéi s'op dem Späicher geraumt hun, d'Manuskrift fond hun, dat den Nicolas Welter dann 1929 kommentéiert an erausgin huet. Wahrscheinlech wor dat Stéck vum Rodange, wéi en no Wolz zu Iechternach gewonnen huet, iwwerschaft gin.

Mer betruechten et haut méi als Kuriositéit ewéi als grousst Wierk. Iewel dem »Spaass

an Ierscht« konnt een dach merci soen, datt en et virun d'Leit bruecht huet.

Jean-Baptiste Merkels

10. Oktober 1860

Et gët eng Mass Beispiller dofir, wéi an Amerika d'Lëtzebuenger nët nëmmen zesummenhalen, ma wéi se och beflass sin, alles, wat mat der lëtzebuergescher Vergaangenheet a Kultur zesummenhängt, ze cultivéieren. Ee vun denen, déi sech an dëser Hissicht mat am meeschte Méi gin hu, wor de Jean-Baptiste Merkels, deen den 10. Oktober 1860 zu Hollerech op d'Welt koum. Mat ongeféier drësseg Jor as en an Amerika gaang, an do huet e 34 Jor laang eng zimlech héich Plaz an der Post vu Chicago gehat. Iewel déi Beamtecarrière eleng huet him keng Satisfactioun gin. Vill méi Freed hat en um Dichten, an dat um Dichten an der Lëtzebuenger Sprooch. Esou huet en an deem Jorbuch, dat de Lëtzebuenger Bruderbond all Jor fir séng Schuebermëss erausbruecht huet, schon 1910 e Gedicht grad iwwer d'Schuebermëss publizéiert, an an de Joren derno sin der nach derbäi komm. Eng Auswiel vu sénge patriotesche Gedichter as 1921 ënnert dem Titel »Blummen aus Amerika« am Verlag Linden an Hansen zu Lëtzebuerg erauskomm. Well och den direkte Kontakt mat sénger aler Heemecht huet de Jean-Baptiste Merkels ni verluer. Siwwemol nach as e virun dem Zwete Weltkrich eriwuer komm, an da wor hie jo nach Konsul vu Lëtzebuerg zu Chicago, wou, wéi mer wëssen, jo déi gréisst lëtzebuergesch Konzentratioun vu ganz Amerika as. Och als Korrespondent vun amerikaneschen a vu lëtzebuergeschen Zeidongen wor de Jean-Baptiste Merkels aktiv. Wéi en 1935 séng Plaz bei der Post vu Chicago opgin huet, wou hien am Ufank eleng als Lëtzebuenger gewiescht wor, wore scho bal véierzeg vu sénge Landsleit do beschäftegt. Iewel mer gi

wuel sécher, wa mer soen, datt kee vun hinnen all esou en echte Lëtzebuenger bliwwen as wéi de Jean-Baptiste Merkels, deen nët nëmmen en Numm an der Geschicht vun de Lëtzebuenger an Amerika behalen huet, ma och an deër vun onser Litteratur. 1948 as e gestuerwen.

(D'Buch as 1977 nei erauskomm.)

D'Nordlinn vun der Eisebunn

21. Juli 1862

Séng éischt Eisebunn huet Lëtzebuerg den 9. August 1859 ageweit. Si as vu Lëtzebuerg bis op Zouffte gaang, dat heescht bis un d'lottréngesch Grenz. Et sollt iewel nach ronn dräi Jor dauere bis och eng Linn an de Norde vum Land erop a Betrib geholl konnt gin. Den 21. Juli 1862 wor dat dann esou wäit, datt Zich 30 Kilometer a 550 Meter wäit vu Lëtzebuerg bis op Ettelbréck gefuer sin. D'Streck hat deemools eréischt ee Gleis, an dat zweet as eréischt 55 Jor méi spéit, 1917, derbäi komm. Zu Ettelbréck wor fir den Ament Endstatioun. Iewel schon e puer Méint drop konnt ee 4 Kilometer an 345 Meter méi wäit bis op Dikrech fueren. Ir een da bis uewen an d'Éislek erop bis op Elwe komme konnt, dat woren 30 Kilometer an 370 Meter méi, huet et bis de 15. Dezember 1866 gedauert. Da wor een nach nët iwwer d'Grenz, well iwwer déi as et 7 Kilometer an 830 Meter weider eréischt am Februar 1867 a Richtong Spa gaang. Fir mam Zuch op Sankt-Vith ze kommen, huet een nach 23 Jor waarde missen, well déi Streck, vun deër 6 Kilometer an 943 Meter op onsem Territoire lougen, as eréischt Enn 1889 opgaang, iewel gläich mat zwee Gleisen. Duurch d'Eisebunn as aus Elwen eng Eisebunnerstiedche gin, déi allerdéngs haut laang nët méi déi Bedäidong huet wéi deemools, wat jo iwregens och fir aner Uertschaften, wéi Péiteng zum Beispill, de Fall as. Trotzdeem am Vertrag vum 11. Novem-

ber 1902 den Artikel 2 gesot huet, d'preisesch Regirong géng sech verpflichten, esouguer am Krichsfall keng Truppen, keng Waffen, kee Krichsmaterial a keng Munition iwwer d'lëtzebuergesch Eisebunnlinnen ze transportéieren, huet se dann 1914 nët duerno gekuckt an as fir d'éischt mat der Eisebunn zu Ëlwen iwwer d'Land hiergefall. 1940 allerdéngs huet se bei hirem nächsten Iwwerfall keen esou Traité méi ze respektéiere brauchen, well kee méi bestan huet an d'lëtzebuergesch Bunne mat de preiseschen eigentlech näischt méi ze dun haten.

Impressiounen - vun heibannen

Sonndes owes kënnt um Radio
eng »exotesch« Emissioun.
Do as rieds vu »grève« an »avion«,
et versteet ee bal keen Toun.

O, wéi häärlech as dach Altbach,
an deem schéine Land Tirol!
Do, wou schons de Gaston Thorn wor ...
Wien dat as? — Da rot emol!

Un der Loire sti graziéis Schlässer,
a Burgund huet gudde Wäin.
Mä fir eise Këppche Buedem
intresséiert sech kee Schwäin.

Impressiounen vun dobaussen ...
Nee, wat et auswäerts alles gët!
Ma looss mer och heibanne kucken, —
oder gefällt iech d'Ländchen nët?

Gouf ëm sou iwwel mat gespillt?
Seet s'iech näischt, eis verschasse Stad?
Da spuert iech ganz är »Impressiounen«, —
mir hun dees — ehëm — sat!

Albert Dimmer

Feierwon 77

Iwwer d'Schinnen dauscht den Zuch,
ouni Damp an ouni Kuelen.
Wat schäisst eis Chile, a wat China! —
Der Jomer däarf och d'Neger huelen.
Kleeschen, Krëscht kand, Määrtchen, Fouer,
hei hält alles schéin séng Rei.
D'Fräiheet deet eis d'Ae blénken,
an den Éischte gi mer an d'Pai.
Fromm si mir, a ganz zefridden,
well mer eis jo sou gutt stin.
Wat schäisst eis Chile, a wat China,
mir wëlle bleiwen, wat mer sin!

Albert Dimmer

Vun Hären a vu Muppen

Mat séngem Mippchen — wat eng Freed! —
de Jhang am Bambësch sech ergeet.
En huet de Stipp fest un der Léngt,
sou wëll et d'Virschreft onbedéngt.
Hei kënnt e Wollefshond gesprongen
an hannendrun och nach sai Jongen.
Wäit hannert diem kënnt en dich'gen Här;
dee schafft — wann e schafft — an em
[Ministère.

Här wir Här, a Max wir Max,
sou héiert een nach allzedacks.
Déi Regel gëlt souguer am Bësch ...
O, wär een och sou en décke Fësch!

Albert Dimmer

FRANZ SCHWAB

Zweehonnertjoërfeier an der Léiffraepor zou Lëtzebuerg

D'Kiirch vu Lëtzebuerg feiert am Joër 1978 nët nëmmen d'Dräihonnertfeier vun der Erwielong vun der Muttergottes als Schutzpatréinesch vun onsem Land, mee dëst Joër sin et och 200 Joër, datt déi fréier Jesuitekiirch, Porkiirch vun der Stad Lëtzebuerg gin as.

Mir wëllen duerfir e kleng Bléck op déi fréier an d'Zäit vun haut gin.

Vun 1324 bis 1585 gouf d'Stad Lëtzebuerg (ouni de Fëschmaart) vun der Geeschtlechkeet aus der Kiirch vu Weimeschkiirch geleet. D'Nikloskiirch wor do eng Filialkiirch. 16 Paschtéier hun an der Zäit Déngscht gemaacht, et woren:

1. Arnoldus, 1324-1339;
2. Albertus, 1339-1342;
3. Reinerus Haesz, 1343-1364;
4. Nikolaus Demme, 1365-1409;
5. Johannes Dietmar v. Reyss, 1409-1432;
6. Thylman Reyners, 1433-1448;
7. Thylman Rentmeister, 1449-1459;
8. Johann Synerecht v. Weydenbruch, 1460-1484;
9. Johannes v. Ventingen, 1484-1506; †
10. Petrus Lapidus, 1507-1516;
11. Mathias Schoot, 1517-1528;
12. Aurifabry, 1529-1551;
13. Nikolaus Scheckbart, 1552-1565; †
14. Petrus Wiltzius, 1566-1570;
15. Servinus Colerius, 1570-1580;
16. Henricus Eschinck, 1581-1586;

D'Nikloskiirch, déi, wéi mer wëssen, beim Châmbergebaai stong, huet de Buerger Hezelon 1120 baue gelooss. Ongeféier 100 Joër laang as d'Nikloskiirch, wat am Ufank nëmmen eng Kapell wor, vun der Benediktiner vun Almënster verwalt gin.

Den 9. Abrëll 1585 huet den Äerzbischof vun Tréier, Johann von Schoenberg op Ufro vum Paschtouer H. Eschinck, dekretéiert, datt d'Nikloskiirch Porsätz soll gin. Den Eschinck wor och den éischte Paschtouer vun der Nikloskiirch, mee nët laang, well hien as scho 1586 gestuerwen. No him hun nach 10 Paschtéier Déngscht an dëser Kiirch gemaacht.

1. Reiner Haasius, 1586-1594;
2. Bernhard Kreiten, 1594-1611; hien huet 1594 déi éischt Jesuite vun Tréier op Lëtzebuerg geruff;
3. Dominik Fack, 1611-1614; gestuerwen duerno d'Pescht;
4. Gabriel Pallen, 1615-1616, gestuerwen duerno d'Pescht;
5. Johannes Vignolius, 1616-1622, demissionéiert;
6. Theodor Sandt, 1622-1649 †, a senger Amtsperiod si Kapuziner an d'Stad komm; de Pater Jac. Broquart huet um Glacis eng Kapell fir d'Muttergottes baue gelooss; 1626 as d'Pescht erëm ausgebrach; Schwëstere vun Ste-Sophie hun hire Sätz an der Stad opgeschloen; den 9. September 1636 huet d'Stad Lëtzebuerg sech duerno entfeierlecht Gelübd dem hl. Hadrianus geweiht, an d'Peschtprosessioun as fir d'éischt gaang.
7. Jakob Deisinck, 1649-1673 †; ënnert senger Déngschtzäit gouwen: 1662 d'Knuedelerkiirch erëm opgebaut; 3 nei Stroossen: Monterey-, Chimay, Louvigny-, gouwen ugeluegt; 1666 gouf d'Muttergottes als Patréinesch vun der Stad geweiht.
8. Anton Feller, 1674-1716; hien huet d'Paschtoueschhaus, (30, Paschtoueschgaass, rue du curé), dat nach haut vun der Geeschtlechkeet vun der Kathedral bewunnt as, gebaut; 1678 as d'Muttergottes als Patréinesch vum Herzogtum Lëtzebuerg geweiht gin.
9. Johann-Baptiste Weylandt, 1717-1743;
10. Paul Feller, 1743-1788; hie wor de leschte Paschtouer vun Niklos, an den éischte vun der neier Porkiirch.

D'Nikloskiirch gouf, nodeem si bal 600 Joër stong, 1779 ofgerass.

Wéi de Pöpst Clemens XIV. den 21. Juli 1773 de Jesuiten uerden opgehewen huet, hun den 1. Oktober 1773 d'Jesuiten d'Stad Lëtzebuerg verlooss.

D'Maria-Theresia huet den 29. Abrëll 1778

der Stad Lëtzebuerg déi fréier Jesuitedeikirch geschenkt.

Si as an de Joëre 1613 bis 1621 gebaut gin. Hei den Text vun der Urkund, dee baussen op der rechter Säit am Steen op latäin ze liesen as:

»Im Jahre des Heils 1613, am 7. Mai, im 9. Jahre des Pontifikates Paul V.; im ersten Jahre der Regierung des Kaisers Mathias; im 14. Jahr der Statthalterschaft des Erzherzogs v. Oesterreich Albert und der Infantin v. Spanien Isabella Clara Eugenia über Belgien, Luxemburg und die Grafschaft Chiny; im 32. Jahr der Erwählung P. Aquavivas zum Generaloberen der Gesellschaft Jesu; im 19. Jahr seit der ersten Niederlassung der Gesellschaft in dieser Stadt.«

Déi nei Porkiirch krut den Titel: *St. Nikolaus an Theresia*.

Den 3. Sonndeg no den Oushtren, den 10. Mee 1778 wor muerges de leschte Gottesdénsgcht an deer aler Nikloskiirch. Nomëttes gouf den

1. *Paul Feller* als éischte Paschtouer vun der neier Porkiirch agestellt. De Paschtouer P. Feller as gestuerwen den 21.2.1788.
2. *Johannes-Baptiste Käuffer* (Kaeuffer) vun Iechternach, 1788-1803, hien hat mat schwéierem Häerz de Republikeed ofgeluegt, dat huet e säi ganz spéidert Liewe gedréckt. † 24.9.1805.

De 15. Juli 1803 gouf d'Kiirch op *St. Péiter* ëmgenannt. Paschtéier woren:

3. *Henri-Dominik de Neunheuser* vun Arel, 3.1.1803 bis 22.7.1831, †. Dëse Paschtouer hat nach souvill aner geeschtlech Posten, datt hien sech vum 1.3.1821 bis den 1.7.1830 duurch de Kaploun, Peter Britz vertrieede gelooss huet.
4. *Johann-Theodor van der Noot*, 22.2.1832-13.12.1841, † 19.4.1843.
5. *Johann-Theodor Laurent* vun Oochen, de spéideren Apostolesche Vikar vu Lëtzebuerg, wor Paschtouer vun 1842-1848.

Den 31.3.1844 huet de Mgr. Laurent der Porkiirch den Numm »*Léiffraekiirch*« gin,

deen huet se nach haut. Well de Mgr. Laurent nominell nach ëmmer Paschtouer vun der Porkiirch wor, woren als Porverwalter ernannt:

6. *Nicolas Adames* vun Elwen, spéidere Bëschof vu Lëtzebuerg, vun 1843 bis 1845.
7. *Hubert Weber* vun Iechternach vun 1847 bis 1870. Vun 1870-1883 wor hien ernannte Paschtouer vun der Léiffraepor.

De 27. Juni 1870 huet de Poopst Pius IX. onst Land zou engem Bistum an d'Porkiirch N. D. zur *Kathedral* erhuewen.

1. *Friedrich Lech*, geb. 15.12.1848 zou Rambrouch, wor den éischte vun engem Lëtzebuurger Bëschof ernannte Kathedralpaschtouer, 28.11.1883-1.10.1913, † 13.6.1921.
2. *Wilhelm Pletschette*, geb. zou Wal (Wahl), den 28.12.1868; Paschtouer vum 16.12.1913 bis zou séngem Doud, den 5.12.1922.
3. *Henri Schmit*, geb. zou Ueweraanwen, den 12.11.1880, Paschtouer vum 16.12.1922 bis zou séngem Doud, den 1.2.1962. Ënnert dësem Paschtouer as 1935 d'Kathedral méi grouss gemaacht gin.
4. *Friederich Rasqué*, geb. zou Rued (Redingen), de 24.2.1906, Paschtouer vum 15.3.1962 bis Dezember 72, † 27.9.1977.
5. *Nicolas Wirtz*, geb. zou Mompech, den 21.1.1916, Paschtouer zënter dem 30.12.1972.

Fréier hat d'Kathedral mat der Kapell um Glacis ee Paschtouer a fënnf Kaplëin. Haut maachen zwéi Geeschtlech Dénsgcht an der Kathedral an e geeschtleche Professor um Glacis.

Zënter 1977 as eng komplett Erneierong, bannen a baussen, vum alen Deel vun der Kathedral an der Aarbecht, déi fir d'Oktav 1978 fäerdeg wor.

Quellen: Manuskript »Geeschtlech vun Niklos«, 1942, abbé Pierre Poseng, † 24. 6. 1963; Marienkalenner 1936; Privatarchiv.

Weimeschhaff

Hannert der Clausener Kiirch stin am spatze Wénkel héich Fielsen, eng esouguer mat enger Hellegestatu. Dat as den Ufank vun engem grousser Platto, dem Seminäersgaart, do, wou d'Seminäriste fréier hiren Donneschdegdométtég verbruecht hun, wéi se nach hannert der Kathedral esou enk agepercht waren.

Dee Platto erweidert sech ëmmer méi. Séng Grenze si géngt Norden an Nordost de Gréngewald, do, wou de Kiem verleeft. Dat as d'Gewan vum Weimeschhaff.

Wou deen Numm hierstaamt, as nët gewosst. As et no der Uertschaft Weimeschkiirch? Dësen Numm as vill an der aler Gemeng Eech virkomm.

De Weimeschhaff as nët een eenzelnen Haff, wéi ee kënnt mengen, esou wéi z. B. de Bricheschhaff, den een Deel dervun as. Et sin deer Hief 6 oder 7, déi verspreet leien. Aarbechterhaiser sin et hirer 5 oder 6 um Bor zum Neiduerf, ganz aus der Gewan eraus, déi ganz dene Gäertnerbauere gehéieren. Et sin an enger Dällt de Kellner; méi héich leien no bei eneen d'Familje Mockel, de Lé-gros (Hemecht vun engem Geechtlechen), de Wildschütz, de Kurth, de Ch. Blaise an de Welsche Jos. (De Crelot hat eng Rousekultur.) Si hun all hirem Stand zum Wuel vum Land an Éiere gedéngt. Am 1. Weltkriich si Gromperen, Kabes, Muurte wagonweis un d'Schmelzen am Minett geliwert gin, fir hiren Aarbechter zu Hëllef ze kommen.

Déi Weimeschhaffer waren an éischter Linn Baueren, ewéi soss am Land. An dach waren si spézialiséiert entweder op d'frësch Mëllech oder op Geméis- a Gaardebau.

D'Mëllech hat mat de Faubouren an der Stad ee flotten Ofsaz. Si huet awer de Konne missen an d'Haus bruecht gin.

D'Mëllechproduktioun um W.haff war ee Kapitel fir sech. Fir d'Kéi gouf et nëmmen total Stallhaltung. Et war keng Weed, keng Wis op der Gewan oder beim Haus. Fir d'Hee hun d'Bauere missen an de Réiser-

bann oder an de Mierscherdall d'Fudder steë gon an et selwer misse verschaffen. Lissär an Inkarnatkléi war d'Gréngfudder. Rommelen a Kollrawe sin a Masse gezillt gin. D'Malz aus der Brauerei huet vill gutt Déngschter gelescht.

Om Weimeschhaff as nët bal ee Kallef op d'Welt komm. Et gouf Véih gehalen, awer keent gezillt. Et war ëmmer een Haffer Bauer um Tur, fir eng extra gutt Mëllech kou opzedreiwen. Et huet eng »Liniär« misse sin. (Ce mot est probablement un dérivé du mot français »linéaire«). Vun dëser Kou as eng »fonction du premier degré, donc un grand rendement en lait«, verlaangt gin.

Wann d'Liniär ofgestrach war, gouf se op d'Säit gestallt a gemäscht fir d'Schluechthaus. Oder si koum op d'Land zeréck. Om Haff as nët vun hir gezillt gin. D'Mëllechleeschtong huet ëmmer am Stall misse konstant bleiwen. Fir eng mees Kou haten se um Haff keng Plaz.

Well Gespann noutwendeg war, haten ons Baueren hir Päerd, déi eppes hu misse leeschte kënnen. Am Akerbau gouwe gezillt Gromperen, Weess, Huewer, Kar ewéi dobaussen um Dueref. Wat awer hei anescht war, dat war de Geméisbau.

Dee wäisse Kabes (fir Sauerkraut) stong a Stécker, esou grouss, wéi um Land een décke Bauer Rommele gezillt huet. Et gouf och Wärrhem, bloe Kabes, Choufleur, Kollrabi. D'Poretten a Wuurzelen (Muurten) hu Felder ageholl vun 30-40 ar, de Péiterséileg a Reie vun 100 m.

Deen dës Zeile schreift, huet gesin, wéi beim Ch. Blaise ee Feld mat engem 3-schurege Plou an 2 Päerd ëmgeplout as gin. Wat mengt Dir, datt an dësem Stéck gezillt as gin? Maiséiercheszalot! Do kënnt Dir Iech virstellen, a wat fir engen Dimensiounen um Weimeschhaff Geméis produzéiert as gin.

Vun hei aus as dee Stater an deen Escher beliwwert gin. Zu Lëtzebuerg huet een Heet Zalot 2 Su kascht. Zu Esch huet de Gäert-

ner Mockel ee Groschen (2,5 Su) derfir kritt. D'Rees fir op Esch as nuets ëm 12 Auer ugaangen, fir mam Päerdsgespann zur Zeit um Maart ze sin. Esch war ee gudde Maart. D'Demande war ëmmer grouss, an d'Offer war beschränkt, well zu Esch an Ëmgegend keng professionell Geméisgärtner waren.

Ons Weimeschhaffer Gärtner- oder Mël-

lechbaueren hun a ville Joëre vill Guddes gedon, besonnesch an dene Krichsjoëren. Si hun an denen hongregen Zäite virbildlech fir d'Vollek virgesuergt.

Hir Nimm mussen an Éiere genannt gin, ob se Kellner, Mockel, Lé Gros, Wildschütz, Blaise oder Welsch heeschen. Si waren ee Mënscheschlag, deen nëmmen ze respektéiere war.

N. Stoll

Fetschenhaff an Cents

Kuckt ee vun der Schlossbréck a Riichtong Hamm, da gesäit ee fir d'éischt de Kéibierg. Déi Strooss heescht op der Landkaart »Route de Trèves«. Mat dëser Strooss a mat der Neiduerferstrooss sin de Fetschenhaff an den Cents begrenzt.

Fetschenhaff an Cents hun dee selwechte gudde Buedem wéi de Weimeschhaff. An duerfir huet en sech esou extra gutt fir Bamschoulen a Rousekulture gëgent.

Den Här August Wilhelm hat am Clause-nerbiere, jhust bei der Eisebunnsbréck eng Gärtnererei, méi fir Blummen a Gestraich ewéi fir Geméis. Hien huet um Fetschenhaff grouss Bamschoulen ugeluegt. Et waren Uebstbeem vun allen Zorten, awer och aner, déi fir Alleën, Park an Zirgaart bestëmmt waren. Et waren och friemlännesch Beem derbei. Et stin der wahrscheinlech haut nach dorëmmer an den Hiwelen ewéi Maronen, Maulbeerbaum, Silbereschahorn a Weide mat enger purpurrouder Schuel.

Et hu vill Aarbechter do eng gutt bezuelten Aarbechtsplaz fond, well deër Beem sin déi Zäit vill an d'Ausland geliwert gin.

Trotz de villen Aarbechter konnt nët verhënnert gin, dass Onkraut an der Bamschoul op komm as. Dat war eng Freed fir d'Schoulbouwen, dohi fir d'Kanéngercher **krauden ze gon**. Do stonge Bettseehesch an Daudéschtelen a Mass an a beschter Qualität. An e puer Minutte war de Sak voll.

Nët ze vergiesse sin déi Äerdbier, déi do gewuess sin. Et war kee Gaardenäerdbier, awer Käre, bal esou déck ewéi déi am Gaart a vill besser.

Méi doropper, ongeféier hannert der Brauerei, waren d'Rousekulturen ze fannen. D'Gréisst dervu war mat Hectaren ze bemessen. Si waren an den Hänn vun dene bewährte Gärtner J. P. Beffort-Groninus an Fr. Beffort-Welter. Vill dausende vu Rousestäck a villen Zorten sin do gezillt gin. Zu dausende sin deer Stäck — mat dene beschtbekannten Zorten — an d'Ausland gaangen.

D'Bamschoulen um Fetschenhaff si verschwonnen. Déi Neiduerfer Rousekulturen sin zeréckgaangen ewéi déi vun Soupert u. Notting a Jemen a Bourg. Déi Stécker gouwen erëm Akerland. An haut si Fetschenhaff an Cents ... Bauland.

Blesséiert oder presséiert?

De Batti Grothe as Jeër gin. Dat war virun engem Joër. Séng Geschäfte waren esou gutt gaangen, datt hien sech dat konnt leeschten. Eng fonkelnei Flënt hat hien sech kaaft, dat schéinst vum schéinsten, dat bescht vum beschten; dat versteet sech. Wien eng doll Dodge fiirt, dee léisst sech nët lompén. Eng sechs Su Schéiss war et nët.

Awer fir d'Juegd gët et Saachen, déi sech nët kafe loossen ewéi e Juegdschäin. Dat as Geschéckerlechkeet, fir mat der Flënt émzegeen, fir richtig a sécher schéissen ze kënnen. An och déi Konscht, fir e Stéck Wëld dobaussen a fräier Natur am Leër ze fannen. Durfir as jo de Juegdhond do, wann de Jeër et nët kann.

De Batti Grothe brauch keen Hond. Hien huet eppes Besseres. Hien huet säin Noper, de Schange Pitt, dee 70-järegé Bëschlefer, deen op alle Juegden als Dreiwër gär gesi gët. Fir den Hues ze fannen, brauch hien d'Nues nët wéi den Hond, awer e gutt A. Op 20-30 Meter gesäit hien den Hues am Leër leien. Durfir war hie gutt bekannt.

E gudde Sonndeg sin déi zwéin, de Batti an de Pitt, an d'Gewan gaangen, fir hiirt Gléck ze versichen. Si hate Chance. Nët laang sin si gaangen, do huet de Pitt dem neigebakene Jeër ënnert engem Hieselter am Hiwwel e Goliath vun engem Hues gewisen.

De Batti gesäit en, leet un, biicht a mécht de Fanger kromm. Bums!

Den Hues jhauft mat laange Sätz de Bierg op. De Batti, fir sech nët ze blaméieren a séng jonk Jeërier ze retten, jäizt: „En as blesséiert, en as blesséiert.“

„Du hues recht! Deen elo as presséiert! Ewell as hie schunns op der Hicht!“ äntwert

de Schange Pitt. — Hat hien sech verlauschert oder hat de Schallek express a mat Spunnes dat Wiertchen »blesséiert« verdréit a »presséiert« draus gemat? Dat hätt dem ale Schnokert narwell ganz geglach. Säu fuusseg Laachen derbei huet dat verroden.

N. S.

De Brakonnéier

Der Däibel sicht sech Séilen,
Hie jot wou Mënsche sin.
De Fëscher fänkt sech Éilen,
Ech hun am Bësch ze din.
Wann d'Stären owes kommen,
Da wiesselt d'Wëld op d'Weed;
Wann Dag an Duerf verstonnen,
Dann häerzt mech Haard an Heed.
Wéi d'Jekerte kregéilen!
Ech stréppen Hues a Réi.
Kann ech en Zabblen stréilen,
Dann deet kee Wee mer wéi!
Gelt! Do 't réffelt? D'Fiichte récklen?
Dir läschtég Feeschterhonn!
Ech setze Sträck a Strécklen,
Dat gët Vakanz am Gronn.

Chr. Clement

Kauzeg Mënschen

an der wäertësser Wot an am Kiddel virgestallt vum Jean HAAN

IV.

DE SCHMATTS NUCK

Den Nuck as gewëssermoossen dat liewegt »Wahrzechen« vum Sauerduerf gin. Hie gehéiert zum Duerf, wéi de schifen Tuurm zur Stad vu Pisa. Nëmme, dass d'Liewenslinnich vum Nuck genee an der ëmgekéierter Riichtong ausleeft, wéi déi vun deem bekannten Tuurm. Wann dësen, Dag fir Dag, méi nach an eng wënsch Lag geréit, da kënnt den Nuck mat de Joren ëmmer besser an de Bläi. Déi Zäite si riwwer, wou den dréchene Steestëbs sou staark no Läschstoff verlaangt huet, dass hin and widder och mol de Beschten no Feierowend schif geluede vum Steebroch koum. Haut steet den Nuck fest am Bläi, a wien en dagdeeglech séng zwéi Rassemippercher op d'Sauerpromenad féiere gesäit, dee muss dec braven Ale mat dem jonge Gesiicht wéint sénger gemittlecher Genëssegkeet opriichteg beneiden.

Den Nuck as — baussewennig schon — en Tip. Mat séngem groë Wuschelkapp, sénge pijjhefaarwege Baken a séngen helle Schalleguckelcher hätt hien dem Scimetz e prächtigt Modell geliwwert. Hien as nach ee vun de wéinigen alen an onverfälschte Steenhaer aus dem Sauerdall. Vu Kanddeg un huet en an dër Steekaul geönnert. De Steebroch war säi Räich, de Stee säi Frënd, séng Suerg, säi Gléck...

't huet wuel eng Grimmel laang gedauert, bis den Nuck aus dem Lëmmelsalter eraus koum, a méi wéi eng Kéier huet säi Kätt no Feierowend missen dudder, dass hien dier bloer Käizercher nammel ze vill geholl hat. „Wat geet dech dach nëmme un, dir esou dack eng ze knätzelen, schumms de dech nët?“ huet d'Kätt sech geiërgert. „Roueg“, gouf den Nuck zur Äntwärt, „roueg, méng Mod; 't geschitt aus lauter Léift — wann ech eng am Batz hun, da gesin ech dech duebel — an ech hun dech cenzel ewell esou gär“. Mat sou em Argument war och d'Kätt ze schloen.

Op Paidag, géint den Owend souz den Nuck erëm eng Kéier bei enger véierspänneger. Du hat d'Kätt dann déi Iddi, hirem Ielsten, wat dem Papp säi Beschte war, bei de Wiirtsklos ze schécken dass den Nuck sollt heemkommen. De Jéngelche kënnt an d'Wiirtschaft, hält de Papp mat der Hand a seet: „Papp, du solls heemkommen, d'Mamm huet gesot!“ Den Nuck hält de Klengen op de Schouss a mengt: „Elo gläich, mäi Männchen, esoubal ech elei mat fäerdeg sin, gin ech mat!“ Du zitt de Mischi de Papp mam Paltong a seet: „Papp, looss mech och emol aus déngem Glas drénken!“ Den Nuck reecht em d'Glas, de Klengen hält eng Schlupp an e fänt un ze späizen an ze gierksen, dass et schrecklech war. „Gesäis de Mischi“, sot den Alen, „dat muss däi Papp all Dag maachen!“

Wien iwerméisseg schnapst, kritt licht eng rout Nues, an dem Nuck säi Käizche war och um beschte Wee fir sech opfälleg ze fierwen, e war ee Moment souguer sou wäit, dass e Broklië sollt kréien. „D'Louder hätt mech eng Kéier maliicht an Ongelcënhete bréngé kënnen“, huet den Nuck mol verzielt, „'t war am Krich, an d'Preisen hate jo deemools eng wëll Roserei géint alles, wat rout, wäiss a blo war. Ech hat méng rout Nues, ee wäisst Hiem an — de bloen Houscht. Hackerfiséck, deemools hat ech Chance, ech hätt kënnen op d'manst fir e Joër an de Prisong kommen.“

Uerdentlech an d'Gleis koum den Nuck all Joër esou ëm Gehaansdag, wann d'Fëscherei opgong. Dann as en no Feierowend mat der Aangel a mam Fëschkuerf op d'Sauer geschratt. Déi Stonne ware fir den Nuck allemol den Dessert vum Dag. Da souss en an de Lëtchen an huet sech mat jidder Hierziess dem Aangelsport higin. Wivill Liewenstonnen den Nuck wuel u »sénger« Sauer zoubruecht huet? Ob do d'Sonn gliddeg gebrannt huet oder de Reen a Ficelle gefall as, hie stong fest, wéi ugewuurtelt an huet poulrücht wéi verzéckt iwwert d'Aan-

gel ewech an d'Waasser gekuckt. Wivill dräipännig Baarwen den Nuck gefaangen, wivill Honnerte vu Routaen a Makréilen en heem gedroen, wivill ongemiddelt Kärelen hien op d'sécher Land gezun huet, as schwéier son. Ech weess nët, op den Nuck eemol mat eidlem Kuerf heem gong. „Mat enger Fläsch »Karueleg« am Kuerf, muss ee Fësch fänken“, sot en, huet geschmunzt a schalléckeg mat den Ae gezwénkert.

Fir déi Stater Sonndesfëscher, déi fein erausgefiizt a mat blénkeg vernéierten Aangelrudden op d'Sauer koumen, hat den Nuck nët vill. Op Krautwëschdag nomëttes huet en emol engem Fiederfëchsen nogekuckt, deen op der aner Sait, e bëssche méi wäit of, mat engem Uelegskuch op de Baarf gefëscht huet. Ongefëier zwou Stonne laang souz de Friemen um Wues an huet an d'Waasser gestuerkt, wéi een esou e Borscht kënnt un de Krop erun hypnotiséieren. Du endlech as dem Nuck d'Gedold ausgaang an hie schrëckt dorower. „Sot, Häerchen“, mengt en, „mat Froë vermécht ee jo näischt — awer Dir wäerd dach sécher nët vum Fësche liewe missen?“

D'lescht begéint den Nuck bei séngem Gank op d'Sauer dem Hari, deen am Hotel zu Dickerech Kichemeedchen as an dofir mengt, e kënnt bei dene gewéinleche Leit eppes méi déck optrompe mat sénger Kachkonscht. Wéi en den Nuck komme gesäit, kéiert en och gläich erëm de Bralert raus: „Dat huet mer ower de Mëtteg mol gutt geschmaacht, Nuck!“ „Krrrmaténg, Hari“, frot den Nuck, „a wat has de da Gutts am Dëppen?“ „Ma ech hat mer méng Leibspeis gekacht, weess de . . .“ „Hackertjéft, du méchs mech virwëtzeg — an dat war?“ „Da lauschter emol: Also, do hat ech mer fir d'ëischt eng gutt Portioun dees feine, rengen Makkaroni am Waasser opgeléist an du gutt kache loosst, an du krut ech da fir unzefänken, eng prima däfteg Zopp — an herno e schéinen décke Plat Makkaronien.“ — „Dat has de gutt gemaach, ale Schne-

kert“, laacht den Nuck, „abbee — ech hat awer och de Mëtteg nët schlecht gelieft.“ „A wat has du dann am Kachdëppen?“ „Zwee Eër, Hari, dovu krut ech du fir d'ëischt eng gutt kräfteg Britt an du herno — als leschte Plat — nach zwee Eër »à la coque.“

De Schmadds Nuck as déi guddmiddegst Haut op Kilometere wäit am Ëmkrees. Hien dréit säin Häerz op dër Hand, wee wëllt et hun? Den Nuck schenkt Iech säin Häerz! Nëmme an zwéi Fäll kennt hie kee Pardon: eemol, wann e mengt, 't kënnt sénge Mippercher en Onrecht geschéien an dann awer och, wann en Auto laanscht jhaaft, hannert deem séngem Steier groussaarteg e Wandbeidel sëtzt, vun deem den Nuck unhëlt, dass séng Bensinkutsch nach nët bezuelt as. Da kann dee soss sou rouege Mënsch an en hellegt Donnerwieder gero den a frësch vun der Liewer séng Menonk son. Zanter ech den Nuck d'lescht Joër, un engem schéinen Hierschtowend wéi en Don Quichotte géint déi motoriséiert Rëtter vun der Strooss urenne gesinn hun, weess ech, dass hie mauerfest entschloss as, sougur am Zäitalter vun der Atombomm, wou dach alles Schabloun gët, séng Individualitéit ze behaupten. Den Nuck war, wéi gewéinlech, mat sénge Mippercher ënnerwee an as op séngem Spadséiergank an de Quartier vun der Gare agebéit. Hei dréit sech vun der Bréck aus eng Autokolonn an d'Duerf eran. Zéng, zwanzeg oder och nach méi Hupmobile kënnen et gewiescht sin. Si koume vum Veianer Nëssmaart, an déi, déi drasouzen, waren all kräizfidel gestëmmt. Rout, wäiselig Gesichter hun durch d'Glacé gegrinst an ugeschosse Béierbridder hun hir ausgelosse Lidder an d'Owendrou gebläert. Den Nuck as am Bou ausgewach an huet séng Honn um Rimm bei sech an de Rewär gezun. Séng Ae sin hin an hier geschoss, an andeems d'Kolonn onverschimt no un him laanscht gejhaaft as, schléit him aus enger décker Stëbswollek, wéi en eenzege béise Spott, e wëllt Laachen entgéint. Den Nuck war no um Kachen. Fir d'Mooss voll ze

man dréckt och nach e besoffene Witzbold op säi Klaxon; d'Honn fueren zesummen a räissen um Rimm wéi besiess. Dat war dem Nuck zevill: „Buttéck! Pak! Hongerleider! Wandbeidelen!“ huet e geflucht an dobäi säi Bengel gezun. Do souz e jonge Frechdachs um Steier an huet eng Grimass geschnidden. Den Nuck as iwwer sech raus gewuess: „Bezuel dän Auto!“ rifft en an de mäerderesche Spektakel. „Bezuel dän Auto!“ huet e gejaut, „méng Honn si bezuelt, dän Auto awer nët!“ D'Stëmm as ëm iwwergeschlon. Am leschte Won vun der Kolonn souz eng déck Madamm, opfriséiert wéi eng Marquise, an de Seidekëssen. Déi wollt sech de wëlle Mann genee ukucken, hieft sech op an dréckt d'Gesicht bei d'Fenster, wéi wann se dem Nuck eng Erklärong wëllt ofverlaangen. Den Nuck war op Drot. Hien hieft de Staf a leet en u wéi e Fisek. Genee, wéi wann e wëlles hätt, mat der Eisespëtz der feiner Dämmchen d'Nues croufeschëissen.

„Jo. kuck du!“ huet e lëschtég gemeckert a selwer derbäi misst laachen, „kuck du, dän as och gepufft!“ An dobäi dréit en sech fléck wéi en Zéngjäregen um Tallong erëm, zitt séng Hondsmuppen no a schrécckt op d'Sauer lass.

Hei och, wéi den Nuck kuurz emol eng Starter Dämmchen ofgefäerdegt huet, well se hien zeideg gehal huet fir e gemengen Hondshandel: Kënnt do virun dem Café — jhust an deem Moment, wéi den Nuck, a Gedanke mat sénge Mippercher laanscht kënnt — eng zockerséiss Dämmchen aus hirem neie, blëtzblassen Dodge. Wéi déi déi zwee Rassendéiercher erbléckst, stéisst se en hysterische Fredekreesch aus, wackelt op hire Stelzschong dem Nuck entgéint a streckt mat enger delikater Geste hir mocklech Ärem no de Mippercher aus. Dem Nuck zuckt et ëm de Mond, wéi säi Bléck op déi fein lackéiert Fangerneel fällt, déi sou onverschimt no séngen Déiercher gräifen. Eng Weilche bemustert e säi pikante Vis-à-vis

mat deem kiischteroude Mailchen, de samenten Aen, de rosaën Ouermuschelen, de geréngelte Krauselen...

„Sin Är Mippercher feel, Monsieur? Wivill muss Dër hun?“ mengt d'Madam.

Du hätt der den Nuck solle gesinn, wéi en a wäitem Bou säi brongen Tubaakssaft aus dem Monn gespaut an de Kapp verächtlech an d'Luucht geworf huet. „Madämmchen, fuert emol d'éischt heem a bezuelt Ären Auto; duerno komm Der erëm, an — da schwätze mer mateneen iwwert de Präis vun de Mippercher!“

Déi Äntwert huet gewiirkt, wéi de Quonk am Polverfaass: méi séier, wéi sech d'Honn zerbäissen souz d'Madam rëm an hirer Bensinkutsch a war — op an dervun.

*Bestued dech, sot de Mann zur Geess,
da vergeet der de Geck.*

Du Rëndvéi, sot de Mann zur Geess.

*Dat hun ech mir selwer ze verdanken, sot
den Ochs, wéi en de Mëschtwon musst zéien.*

Mat an ouni Zongeschlag

't wär awer och ongerecht, wann engem säin Horizont scho mam Ecran vu senger Tëlevisoun géng zouhuelen.

*

Dee Gescheite gët no; sou topeg as kee méi fir nët dorop ze spéckeléieren.

*

Wann de Paschtouer an der Kiirch wëllt Brennes spueren, muss en erëm méi vun der Häll schwätzen.

*

't as nët méi deen Alen; e gët eben al.

*

E weist sech nët bal vu senger beschter Sait; e sëtzt esou gär.

*

Jiddereen dréit Leed; ower 't as ze packen, sou laang et dem Noper säint as.

*

»Vertreter« nenne mir »Resender«; wéi misste mer dann e »Volksvertreter« nennen?

*

A wat as? dee klengen Ennerscheed tëscht Mann a Fra soll awer ëmmer nach grouss genuch sin; sot d'Kueleliss.

*

Tja, di schéin Uuchten! Fréier hun d'Leit nach méi verzielt; du as och nach kaum eppes geschitt!

*

Mir brauche kee »Führer« am Ländchen; mee 't wär nët schlecht, wa mer emol iwerall Weeweiser hätten.

*

Wa mer emol d'Haus, den Auto, d'Tëlevisioun... bezuelt hun, da gët sech awer och emol eng Menong gelescht.

*

Mer hätten ons jo schon eng Menong gelescht; ma 't gët de »Peckvillchen« jo nët méi.

*

Ministère de l'Education Nationale: Ministère vun der sozialer oder vun der nationalistescher Erzéiung?

E Politiker muss mat enger Ärauer ëmgo kënnen, dora besteet séng ganz Wëssenschaft: suergen, datt d'Leit voll Pänz an eidel Käpp behalen.

*

Ons Politiker mengen, si hätte schon eppes gelescht, wa se sech eppes leeschten.

*

Ministère des Affaires Culturelles: Ministère vun de kulturellen Affären?

*

't fällt alt nët grad esou schwéier de Kuch ze delen, wann engem de Bakewe gehéiert.

*

Elo gët en als Politiker geféierlech; e fänkt un, selwer ze glewe wat e seet.

*

Waren dat nach Zäiten! fréier konnt all Lëtzebuerger nach wéinegstens duurch séng Ortografi originell sin.

*

Wann ee sech esou ëmkuckt: deen Apel am Paradäis kann dach nët vill entdaagt hun.

*

Ee Gléck, eiser Härgott as e schlechte Geschäftsmann: e mécht nët all Dag d'Keess.

*

Hien as léiwer eleng; en as ebe gär a schlechter Gesellschaft.

*

Wann all Leit fir d'Zeidongliese géiwe bezuelt gin, wi muenech Bürosleit, wären all Leit besser informéiert.

*

Fréier soten Leit: d'Kanner kommen éischer wi d'Renten; vläicht as et geschwënn ëmgedrëit.

*

't muss een d'Leit huele wéi se sin; 't kann een awer och der Deiwel se huele loosse.

*

't muss erëm eppes fir de Sport gemaach gin! — 't kommen nëmme nach Autoën ouni Buedem zu Sandweiler duerch.

Klose Flëpp

loosst de mound do wou en as*

äre mound as nèt eise mound,
loosst de mound mat rou
a gitt zou:
eise mound as méi schéin, vill méi schéin.
äre mound as wéi är ganz welt:
kal a friem a rout.
rout nèt wéi d'licht an der nuecht, nèt wéi
[d'léift!

refrain : loosst de mound do wou en as!
kiert vrun ärer dir!
kéiert d'welt nèt hanne vir!
't as aarbecht a mass!
bleift hei!
fuert lass!

äre mound as en deire mound,
kascht iech muench millioun,
an de loun
as e sträit ëm verréckt prestige.
äre mound as är aner welt,
do verstoppt der iech haut.
eis bleiwe jhust är déck maure vun haass.

loosst de mound do wou en as! . . .

äre mound as och eise mound,
a säi schäin dee steet
iwwer leed,
iwwer freed, op all bett, all kazett,
äre mound as wéi är ganz welt:
schéi vu wäit, soss nèt.
hei bleift eng äerd, déi sou schéin, schéi
[kénnt sin!

loosst de mound do wou en as! . . .

(1969)

den zwete wee

't hat hënt gefruer
de mëtteg hun ech
en emerche geholl
fir schléiwe plécken ze gon;
dat gët eng gutt ugemaachten.
bei der laanger heck
um oobler bierg
musse virun e puer deg
nach leit picknickt hun;
't gesouch een dat
un engem ganze koup
ee-wee-fläschchen
déi do an der heck louchen.
dat war den ee-wee-fläschchen
hiren zwete wee.

josy braun

* Aus dem Josy Braun séngem Buch: loosst de Mound
do wou en as (cf. Sait 49)

Krëschttag 1965 (1977)

Wou as dann de Schnéi nees bliwwen?
 't gët kee wäisse Krëschttag méi.
 „Den Atom huet e verdriwwen.“
 steet am »Wort«, an dat weess méi.
 D'Wieder as esou ongemittlech,
 wëlle Sturem roost ëm d'Haus
 a Sënt Péiter, onermiddlech,
 schëtt séng Waasserbiden aus.
 Waasser uewen, Waasser ënnen,
 't fällt an 't schëtt, an 't strenzt an 't géisst,
 grad als géifen all eis Sënnen
 fortgewäsch an ofgebéisst.
 Ma wat deet dat! An de Stroossen
 blénkt eng schéin Illum'natioun,
 datt mer besser d'Suë loossen
 bei der Krëschtdaagskommissioun.
 D'Kierf gi voll an d'Taschen eidel,
 de Portmonni as tb,
 't geet fir Postscheck, Spuerbuch, Beidel.
 Wat gët dat nach grommleg Mee!
 Well wann d'Festdeg mol eriwwer
 as de Budget ganz gebascht.
 Vis-à-vis a riichteriwwer
 gët et deglaang schmuele Kascht.
 Nëmme Margarin op d'Schmiren,
 kee méi Bifteck, keng Zalot;
 amplaz Fritten, Kallefsniren:
 gequellte Grompren, groen Drot. —
 Ower haut soll dat nët gëllen.
 Hopp! Aert Geld ewechgehät!
 Maacht wat se am Radio brëllen:
 „Freue dich, du Christenheit!“
 Fredeg gët réveillonnéiert
 wéi déi Déckeg zu Paräis,
 konsuméiert, dégüstéiert:
 Champes, Austeren um Äis.
 „Stille Nacht . . .“ — Ei, wéi se sangen!
 „Tannenbaum“ an „Heiliger Christ“.
 Duerno nach e bëssche Sprangen:
 Lettkiss, Chacha, Rock an Twist.
 An da gin se brav an d'Metten
 (d'C.S.V. gesäit dat gär).
 D'gëlle Réng an d'Pärelketten
 kréin de Sege vun dem »Här«.
 Duerno gin s'eenzock an de »Plaza«
 well do gët et, nondipp!
 vun deem flotte schwaarzen Zaza

e fantast'sche Krëschtdaags Strip.
 Muerges géint eng Auer siwen
 sin se hiner Sue lass.
 Eemol d'Aë fest geriwwen
 an da séiereg an d'Mass! —
 „Gloria in excelsis Deo“
 schaaft vum Duxall et erof.
 An der Krëpp „auf Heu, auf Stroh“
 läit de Jesus bei de Schof.
 Affer-Neger wénkt mam Käppchen:
 Merci! Danke! an thank you!
 Merci fir de Boxeknäppchen,
 merci fir de falsche Su!
 An den Här am neie Fuedem
 an d'Madam am schicken Dress
 kucke schimmeg op de Buedem:
 „t as nët d'Valör, 't as de Geste.“
 Heemlech luussen s' ob déi aner,
 ob den »Här« dee »Geste« gesin:
 „t soll ee wëssen, datt mir aner
 eppes fir d'Missioun gin.“ —
 An op heem si endlech schrëcken. —
 Midd, verknauscht a guer nët frësch,
 e »Weihnachtsstollen« ze verdrëcken
 sëtzen se um Kaffisdësch.
 D'Kanner huppen ëm de Beemchen,
 sange vun der Helleger Nuecht,
 a si spille mat dem Kreemchen
 deen de »Père Noël« hënt bruecht.
 Säbel, Flënten a Pistoulen,
 Panzerfauscht a Mitraillette,
 Gummiknäppel, Boxermoulen.
 „t as jhust dat wat d'Kand gär hätt!“
 Déi Grouss déi sin zu déifst geréiert,
 heemlech gët eng Tréin gewëscht,
 an si denken ongeféier:
 „ech sin dach e gudde Krëscht!“ —
 Soll ee kräichen, soll ee laachen?
 Wann dat do soll »Krëschttag« sin,
 da bleift weider näischt ze machen
 wéi zum bëise Spill gutt Min.

A. Mandy

Sylvester

Op plakege Beem klunsche Mëschchen a
 [Mesen,
 e Kueb jäizt sech hees dohannen am Dall;
 an d'Jor mécht de Pak well muer muss et
 [resen,
 d'lescht Blat as haut vum Kalenner gefall.
 Um Tur streckt den Hinnchen de Kapp
 [wäit no vir,
 e spiirt eppes Neies steet hënt vrun der Dir;
 an de Kueb, dee jäizt benzeg dohannen am
 [Dall:
 „Sou geet et iech all! Sou geet et iech all!“
 E Vollen, deen tiirkelt duerch d'Strooss an
 [e séngt,
 hie weess méi wéi sécher, wat dat anert Jor
 [bréngt;
 e léisst sech nët zëssen an e riff: „Hëllef
 [all!
 Mir joen dee Béischt nach haut aus dem
 [Dall!“

René Kartheiser

D'Lä

Um Himmel
 hun d'Stäre
 gedréint a gekéiert . . . ;
 zu gudder Lescht
 hu sech
 kloër an däitlech
 dës dräi Wieder
 gewisen . . .

MANE
 TEKEL
 PHARES!!!

Wuerfir,
 mengt Dir,
 huet den Herrgott
 dës dräi Wieder
 mat Féier
 op séng Lă
 geschriwwen?

MANE — — — GEZIELT!
 TEKEL — — — GEWIËN!
 PHARES — — — GEDEELT!

Wat gouf gezielt?
 Wie gouf gewiën?
 Wéini gët gedeelt?

MANE
 TEKEL
 PHARES!!!

Wou as de Prophét
 deen eis seet
 wat dat bedeit?

René Kartheiser

»Mir sin E Klengt Land«

Wann ee friem as, oder wann een emol erëm eng Kéier op Lëtzebuerg luusse kënnt, héiert een ëmmer nees dee selwechte Saz: „Mir sin e klengt Land“. Dee Saz fällt engem op, grad esou bei dem dichtegste Politiker sänge Rieden, wéi beim normale Leitsgespräch. En as dobäi eppes wéi e Motto gin, eng Exkus fir dat, wat d'Lëtzebuerger maachen an denken. Op den éischte Bléck kënnt ee bal mengen den Ausdrock wëllt weisen, wéi gutt brav a klesper dat klengt Land as; dat klengt Land, dat elo eens gin as, mat sech a mat senger Plaz vis-à-vis vun all dene Groussen op der Welt. Wann een ower méi genee op déi fënnf Wieder ageet, da mierkt een dacks, datt nach eppes dohannert stécht: eng gewëssen Distanz, e Fortlaffe vru sech selwer, e Komplex, oder souguer e kompletten »t as mir egal«.

De Fong vun deem Saz weist sech am allerbeschten an am geféierlechten do, wou et offiziell ëm d'Sprooch geet. Wéi duurch en ongeschriwwent Gesetz bréngt de Schoul-system dës Astellung bei d'Leit an zitt souguer och nach duurch hir Gedanken iwwer d'Liewen am allgemengen. Lëtzebuerg as eent vun dene weënege Länner, wou d'national Sprooch nët hir fest Plaz am Schoul-system huet, wou si an den Eck gedréckt gët an nëmmen heiandsdo erausgeholl gët, fir och dann nach bal als friem Sprooch behandelt ze gin. Esou kréien d'Kanner d'Gefill, datt ee muss eng Bomm sin am Franséischen oder am Däitschen, wann een et am Liewe wëllt zu eppes bréngen.

Wat geschitt iwwer all deem mat der Lëtzebuerger Sprooch? Gët se nët erfogsat a gët se nët ugekuckt wéi eng Gaassesprooch, déi ee just gebraucht fir ze traatschen a fir Leit erfözemaachen? A wéivill Lëtzebuerger Famille liesen d'Elteren hire Kanner de »Renert« vir? Et as eng traureg Tatsaach, datt dem Kand vun Ufank u säng ege Sprooch friem as a friem gemaach gët. Dat ännert sech och nët, wann d'Kand grouss as; d'Sprooch — säng Sprooch — bleift him

am Fong geholl friem, egal wat dat Kand mécht an denkt. Et kënnt nët dozou, et gët souguer dru gehënnert, fir säng Sprooch voll a ganz kennenzeléieren. Et gët nët dozou ugehal, fir e bësse stolz op säng Sprooch an säng Egenaart ze sin.

Mir därefen nët vergiessen, datt eng Sprooch nët nëmmen e Kommunikatiounsmëttel as. Virun allem kann een duurch d'Sprooch weise wéi a wat een denkt, fillt, spiirt an sou weider. D'Sprooch weist äis eis Plaz an der Natur an an der Gesellschaft. Deen dee schwätzt an deen deen nolauschtert, muss sech säng Gedanke man; e muss der Welt an d'Ae kucken a probéieren si ze verstoen. Dofir as d'Lëtzebuerger Sprooch dat bescht Beispill. D'Lëtzebuerger gesch doet d'Leit schmunzen, ob se schwätzen oder nolauschteren. De Realismus vun den Ausdréck aus der Bauresprooch zitt eng gewësse Skepsis mat sech, wann een et och nach sou gutt verstoppe wëllt. Den Toun as d'meescht douce, nët wéi dat zackegt Däitsch, an dach bleift d'Sprooch mat béide Féiss um Buedem, nët wéi dat gefrénjhelt Franséisch.

Déi Sprooch, déi mir schwätzen, gët eis also eng bestëmmte Plaz an der Welt. Doduurch mécht si eis zu deem wat mir sin, si gët eis eng Identitéit. Also si mir nëmmen doheem an deer Sprooch, déi mir vun Ufank u mat op de Wee kritt hun, well mir nëmmen an deer Sprooch mir selwer sin, an nët einfach »op engem sëlwere Plateau« oder »am Déngscht« vun denen aneren.

Wann ech elo Englesch schreiwen, dann as dat well ech vru laange Jore vu Lëtzebuerg fort gaang sin. Ech hat deemools uechzeng Joer, wéi ech mech ganz op d'Englescht agestallt hun. Wann ech dat wëll ausdrécken, wat mir wiirklech um Häerz läit, da schwätzen a schreiwen ech Englesch. Ech kann nëmme wënschen datt déi, déi zu Lëtzebuerg wunnen a schaffen, hir ege Sprooch an Eiren halen, well d'Sprooch d'Egenaart vun hirem Land erëm pigelt. Ower elo,

wann ech all Joer op Lëtzebuerg erëmkommen, da muss ech leider eppes gesin, wat ech selwer a méng jonke Joren einfach esou ugehall hun: d'Lëtzebuurger Autoritéiten zécke fir d'Haaptquell, déi dat bedeit, wat typesch Lëtzebuergesch as, eescht ze huelen. Heiandsdo denken ech, datt déi gesond Skepsis, déi de Lëtzebuurger ugebuer as, an déi, och an hirer Sprooch läit, op en ongeonden Zynismus ausgeet, wann et ëm méi grouss a liewenswichtig Froe geet: hei gin d'Lëtzebuurger gezwongen, fir op eng friem Sprooch ëmzeschalten.

Et héiert een sou dacks doheem, datt Lëtzebuerg eng Natioun as, déi um Ausstierwen as, well keen »Nowuess« do as. Dat as och alt nëmmen no bausse wouer. Wa Lëtzebuerg ageet, da kënnt dat deelweis doduurch, datt d'Autoritéiten dat, wat do as, nët an Éiren halen. A jiddfer friemem Land müssen d'Immigranten d'Sprooch vun deem Land léieren; vill dovun maachen et souguer gär. Hei zu Lëtzebuerg hun d'Autoritéiten eréischt zimlech spéit an no laangem Gezécks decidéiert, fir lëtzebuergesch Coure fir Auslänner ze ënnerstëtzen. Irgendwéi huet een dat Gefill, datt d'Integration vun den Auslänner sech am beschten doduurch géng maachen, wann een hinnen e méiglechst »gutt Liewe« géng verschaaften. Et gët nët gekuckt, wat fir eng Sprooch déi Leit schwätzen, wann si aus hirem Quartier eraus zu Lëtzebuerg an d'Liewe gin. Et kéint ee froen, ob dës bosseg Politik, (vun deer een am Fong nët schwätzt), d'Auslänner nët dozou dreift, datt si sech eleng a verluer fillen. Et kéint een och froen, ob doduurch, datt si keng éierbar Geleënheet kréien, fir d'Lëtzebuurger Sprooch ze léieren, nët ewell elo de Stack fir spéider sozial Problemer gesat gët.

Liliane Welch

Prof. fir franséisch Litteratur
Mount Allison University - Canada

Eng kleng Prouf vum Mamer Dialekt

Ob mir op der Oareler Strooss, am Koarwee, an der Gréidegaass, an der Hiel, op der Houlzemer Strooss, am Striewebierg oder am Fierweschbierg, um Waondhaff oder soss anzwuesch gewunnt hun, mir hun all eis gutt, brät, al, platscheg Sprooch geschwat. Hott as Mamer zu 3/4 iwwerfriemt a vun dene wëllt keen sou schwätze wéi mir. Sou wéi mir Mamerer, sou ka keen dohier den »R« rullen. Dee muss op der Zongespëtzt vibréiere wéi eng Mandolinssait. Wann emol e Friemen et wëllt probéieren, da stät en do ze gierksen an der Strass, awer fäerdeg bréngt heen et nit.

Mir soen och »nit«. Durfir nenne si äis »déi Mamer Nitterten«. Eréischt wann eis Jëffercher an d'Stad op e Büro kommen, da schueme se sech a soen »nët«.

An hei e puer Sätz aus eiser Sprooch:

Loaf séier mäin Huemer op d'Kuemer sichen! — Mir hu missen eist Kaollef verkaafen, mä eist Raond kounte mir nit un de Maon bréngen. (Mierkt Dir den Ennerschidd téschent »ao« an »oa«?)

Huet de Péiter säin Hound erëmfound? — Du sollst dech schuemen! — Ech ka méng Gaalgen a méng Huesen nit fannen.

An hei e puer typesch Mamer Sätz:

Wann dat ging, da ginge Pälle Jaomper séng Kanner och. — Et war esou blo wéi Talleks hiert Bëtschel. — Deen do läit geschwënn an de Lämkkollen. — Déi Wëll an d'Poumje hu sech laang nit verdroen. — Zu Mamer häscht d'Mamer Bredebaach. — En as sech bei Schmatte Bajhi wieren.

Wann ee wëllt déi Sätzerche do explizéiert kréien, da muss een op Mamer gouen a bei engem vun den ale Lëdden nofroen.

Läendeckesch Will (W. Flener)

Texter vun al-grïicheschen Auteuren

iwwersat vum Henri MÜLLER

I. — KRETA

1. — *Homeer, Odyssee XIX 172-179*

Matzen am wäinege mier / as e land, a se nennen et Kreta,
Schéin as d'natur an och wuessbar / a ronderëm dimmeren d'walen.
Eeschlech vill leit elei liewen / well stied deer gët et jo nonzeg.
Duurdernee gin all sprooche geschwat / well lei sin Achäer,
Houfreg Eteokreter, / Kydoner zesumme mat Dorer,
Dräi tribüe vun denen, / dernieft déi nobel Pelasger.
Knossos as ënnert de stied / déi heepst, ewou ëmmer de Minos
Huet regéiert néng jor laang / mam Zeus als héije beroder.

2. — *Homeer, Odysse III 293-296*

Géi a rëtscheg eng fiels / klëmmt king aus dem waasser bei Gortys,
Neelech um reez vun der stad / wäit ewech um dompege pontos.
Lénks geheit de wand widder d'fiels / al sturazeg walen
Op Phaistos lass, mee d'fielsche geet duer / fir laanscht se ze leden.

3. — *Strabon X 475 (ëm d'zäit vum Christus) † X 476*

D'insel as räich u bëscher a bierger, mee se huet och wuessber dällten. D'bierger am westen heesche Leuka (= wäiss bierger). Se sin nët manner héich ewéi den Taygetos (bei Sparta); se stin an enger rëtsch do déi eng längt vun esou 300 stadien (1 stad = 177,6 m; also 300 stadien = 53,200 km) huet an halen op do wou d'insel am schmuelsten as. An der mëtt, wou s'am breetsten as, klëmmt de bierg Ida an d'luucht, deen den héichsten as vun alle bierger aus deem land-streech. En huet e perimeter vun 600 stadien (= 106,560 km). Ëm en erëm leien déi heepst vun de stied.

Op Kreta gët et eng ersierkleg zuel vu stied; déi gréisst an am meeschte bekannt sin déi dräi elei: Knossos, Gortys a Kydonia. Absëns ervirgestrach gët Knossos vum Homeer, dee se grouss nennt an als kinneks-sëtz vum Minos duerstellt, esou wéi och auteuren aus der zäit derno. Laang wor déi eleite stad och gelleg déi heepst vun en all. Dun as s'iewel déif erofkomm, a se huet hir privilege kéipweis verluer, déi dann op Gortys a Lyktos iwwergongen. (Lyktos läit beim duerf Xyda vun haut.) Mee hannenno krut se hire rang als metropol nees erëm. Herakleion as hiren hafen.

4. — *Platon (Nomoi I 625 B) 4. jorhonnert vrum Christus*

Athenaios: Op alle fall as, ewéi se son, de wee vu Knossos bis beim Zeus séng hielt a säi sanctuaire nawell wäit. 'T as duerfir fein, datt mer laanscht de wee fir duer sälle gutt rascht-plaze

I.- K P H T H

1.- Όμηρος (Όδ. XIX 172-179)

Κρήτη τις γὰρ ἔστι, μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
καλὴ καὶ πλείρα, περιόρυτος, ἐν δ' ἄνθρωποι
πολλοί, ἀπειρέσιοι, καὶ ἐννήκοντα πόλεις·
ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοί,
ἐν δ' Ἑτεόκοιτες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κυδωνες,
Δωριεὺς τε τριχάϊκες δῖοι τε Πελάσγοι·
τῆσι δ' ἐνὶ Κνωσσῷ, μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως
ἐννέωρος βασιλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστῆς.

2.- Όμηρος (Όδ. III 293 - 296)

Ἔστι δὲ τις λισσὴ αἰπεῖά τε εἰς ἄλα πέτρῃ
ἑσχατὴ Γόρτυνος, ἐν ἡεροειδέϊ πόντῳ.
ἔνθα Νότος μέγα κῦμα ποτὶ σκαιοὺν ῥέον ὤθει,
εἰς Φαιστόν, μικρὸς δὲ λίθος μέγα κῦμ' ἀποέργει.

3.- Στραβὼν (X 475 + 476)

Ἔστι δὲ ὄρεινὴ καὶ δασεῖα ἡ νῆσος, ἔχει δ' αὐλῶνας
εὐκάρπους. Τῶν ὄρων τὰ μὲν πρὸς δυσὶν καλεῖται Λευ-
κά, οὐ λειπόμενα τοῦ Ταυγέτου κατὰ τὸ ὕψος, ἐπὶ τὸ
μῆκος δ' ἐκτεταμένα ὅσον τριακοσίων σταδίων, καὶ ποι-
οῦντα ῥάχιν, τελευτῶσάν πως ἐπὶ τὰ στενά. Ἐν μέσῳ
δ' ἔστι κατὰ τὸ εὐρυχωρότατον τῆς νήσου τὸ Ἰδαῖον
ὄρος, ὑψηλότερον τῶν ἑκεί, περιφερὲς δ' ἐν κήλῳ
σταδίων ἑξακοσίων, περιοικεῖται δ' ὑπὸ τῶν ἀρίστων
πόλεων.

Πόλεις δ' εἰσὶν ἐν Κρήτῃ πλείους μὲν, μέγισται δὲ καὶ
ἐπιφανέσταται τρεῖς, Κνωσσός, Γόρτυνα, Κυδωνία. Διαφε-
ρόντως δὲ τὴν Κνωσσὸν, καὶ Όμηρος ὑμνεῖ μεγάλην κα-
λῶν καὶ βασιλείον τοῦ Μίνω, καὶ οἱ ὕστερον. Καὶ δὴ
καὶ διετέλεσε μέχρι πολλοῦ φερομένη τὰ πρῶτα, εἰτὰ
ἐταπεινώθη καὶ πολλὰ τῶν νομίμων ἀφῆρέθη, μετέστη δὲ
τὸ ἀξίωμα εἰς τε Γόρτυναν καὶ Λύκτον, ὕστερον δ' ἀνέ-
λαβε πάλιν τὸ παλαιὸν σχῆμα τὸ τῆς μητροπόλεως. Ἐχει
δ' ἐπίνειον τὸ Ἡράκλειον ἢ Κνωσσός.

fannen am schiet vun den héije beem, déi do wuessen. Dat as an der batterer hëtzt vun haut al néideg, absëns wéinst eisem alter. Fir äis as et ubruecht, datt mer dacks kënnen eng rascht man an eis nët brauchen ze fläissen an esou gemittlech kënne mat enee poteren.

Kleinias vu Kreta: Majo, mäi léiwe gaascht, wien dorobber geet, dee begéint an de bëscher zypresse vu groussaarteger héicht a schéinheet, an och wisen, op dene mer gemittlech kënne raschten.

5. — *Kallimachos: Hymnoi* (I 4-9) 3. jh. vrum Chr.

Wéi am lidd hei dech sängen, als en Diktäer or als e Lykäer?
Zécke muss ech, well s'oneens sin iwwert d'gebuurtsplaz.
Zeus, se son alt, 't wir an den Idäesche bierger.
Anerer son an Arkadien. Wie litt nu, Papp vun de mënschen?
„D'Kreter sin ëmmer ligner.“ Sou hu sougur e graf alt
D'Kreter fir dech erfond. Du bas nët dout ewell du bas éiweg.

6. — *St Paul* Epistel un den Titus I 10-14

Ewell et gët der nawell vill, déi sech näischt so loossen, eidel téinen a verféieren, apaart ënnert dene mat der zirkumzisioun. 'T muss een hinnen de mond stoppen. Se geheie ganz famillen tennescht tiwescht, well se de leit saache bäibréngen, déi nët solle geléiert gin, an dat nëmme wéinst engem knaschtege benefiss. 'T huet ee vun hinnen, a nawell ee vun hire prophéiten, dat elei gesot: „D'Kreter sin allzäit ligner, ureg béischen, liddereg pänzerten.“ An deen témoignage elo as wouer. Huel se duerfir ferm erëm, fir datt se gesond an hirem glaf solle gin, dene jiddesche segercher nët nolauschteren an nët den uerderen, déi der wourécht de réck dréinen.

II. — EUBOEIA

1. — *Diodoros XIII 47 5* (zäit vum Chr.) Iwert Chalkis

Op der säit vun Euböa gouf zu Chalkis buedem am mier opgehäit, zur säit vum kontinent, om territoire vu Böotien, gouf dat selwecht zou Aulis gemeet; well op deer plaz wor d'mier am schmuelsen. Elei wor ewell ëmmer eng strengt vum mier gewiescht, déi iewel un engem stéck d'direktioun changéiert huet. Vun elo un gouf d'strengt nach vill méi uereg, well duerch d'opkéipe vum buedem de passaasch fir d'waasser nach méi enk gi wor. D'breet gong nach esou jhust duer fir ee schëff. Op allebéid vun den opgeschottene virspréng gouf en héijen tur opgeriicht, a se hun eng hëlze bréck iwert d'strengt vum mier geschlon.

4.- Πλάτων (Νομ. I 625 B)

Ἀθηναίος· Πάντως δ' ἥ γε ἐκ Κνωσοῦ ὁδὸς εἰς τὸ τοῦ Διδος ἄντρον καὶ ἱερὸν, ὥς ἀκούομεν, ἱκανή, καὶ ἀνά -
 παυλαι κατὰ τὴν ὁδὸν, ὥς εἰκὸς, πνύους ὄντος τὰ νῦν,
 ἐν τοῖς ὑψηλοῖς δένδροισιν εἰσὶ σκιεραί, καὶ τῆς ἡλι-
 κίας πρέπον ἄν ἡμῶν εἶη τῷ διαναπαύεσθαι πυκνὰ ἐναύ-
 τοις, λόγους τε ἀλλήλους παραμυθουμένους τὴν ὁδὸν ἁ-
 पासαν οὕτω μετὰ βρασιώνης διαπερᾶναι.

Κλεινίας Κρής· Καὶ μὴν ἔστιν γε, ὃ ξένε, προῖδντι κυ-
 παρίττων τε ἐν τοῖς ἄλσεσιν ὕψη καὶ κάλλη θαυμάσια, καὶ
 λειμῶνες ἐν οἷσιν ἀναπαυόμενοι διατρίβοιμεν ἄν.

5.- Καλλιμαχος

Ὕμνοι I 4 - 9

Πῶς καὶ μιν, Δικταῖον ἀείσομεν ἢ Λυκαῖον;
 ἐνδοιῇ μάλα θυμῶς, ἐπεὶ γένος ἀμφήριστον.
 Ζεῦ, σὲ μὲν Ἰθαίοισιν ἐν οὔρεσσι φασὶ γενέσθαι,
 Ζεῦ, σὲ δ' ἐν Ἀρκαδίῃ - πότεροι, πᾶτερ, ἐφεύσαντο;
 "Κρήτες ἀεὶ ψεύσται" καὶ γὰρ τάφον, ὦ ἄνα, σεῖο
 Κρήτες ἐτεκτίναντο σὺ δ' οὐ θάνες, ἐσσι γὰρ ἀεὶ.

6. Ἅγιος Παῦλος

Ἐπ. πρὸς Τίτον I 10-14

Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μά-
 λιστα οἱ ἐκ τῆς περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες ὅλους ὁ-
 κους ἀνατρέπουσιν διδάσκοντες ἂ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν.
 Εἶπεν τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης· "Κρήτες ἀεὶ ψεύσται,
 κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί." Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής, δι'
 ἣν αἵτιαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει,
 μὴ προσέχοντες Ἰουδαίους μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρε-
 φόμενων τὴν ἀλήθειαν.

II.- E Y B O I A

=====

1.- Διδώωρος

XIII

47

Τῆς μὲν οὖν Εὐβοίας κατεσκευάσθη τὸ χῶμα κατὰ τὴν Χαλκίδα, τῆς δὲ
 Βοιωτίας πλησίον Αὐλίδος· ἐνταῦθα γὰρ ὁ μεταξὺ τόπος ἦν στενώ-
 τατος· συνέβαινε μὲν οὖν πρότερον αἰεὶ κατ' ἐκείνον τὸν τόπον
 εἶναι ῥοῦν καὶ πυκνάς ποιεῖσθαι τροπὰς τὴν θάλατταν τότε δὲ πολὺ
 μᾶλλον ἢν ἐπιτείνοντα τὰ κατὰ τὸν ῥοῦν, ὥς ἂν εἰς στενὸν ἄγαν
 συγκεκλεισμένης τῆς θαλάττης· ὁ γὰρ διέκπλους ἀπελείφθη μὲν νηλ,
 φνοδομήσαν δὲ καὶ πύργους ὑψηλοὺς ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἁκρῶν, καὶ
 ξυλῖνας τοῖς διαῤροις ἐπέστησαν γεφύρας.

Fir déi Kleng

Eng ganz wouer Moucke-Geschicht...

A friemen, waarme Länner, gin et nët nëmme Mouken, déi ganz grouss sin, et gin der och déi nët domm a ganz unhängelech un d'Mënschen, déi si kennen, an un d'Plaz, an där se sech doheem fillen, si kennen.

Vun esou enger schlauer an unhängelecher Mouk verzielen ech elo eng wouer Geschicht.

D'Mouk huet Teddy geheescht, an si huet engem amerikanesche Professor gehéiert, deen se an séngem Gaart houl, fir hiirt Lie-we kennen ze léieren. D'Teddy-Mouk war wahrscheinlech eng vun där amerikanescher Zort, déi ganz grouss gi kennen. An d'Teddy-Mouk huet eppes fäerdeg bruecht, wat bis elo nach nët do war, an der ganzer grousser Moucke-Welt...

Hire Meeschter, de Professor, wollt och wëssen, ob esouguer Déiere vun den niddregen Sorten, sech wäit ewech vun doheem, erëmfanne géifen. Duerfir huet hie séng Mouk op d'Prouf gestallt.

Hien huet hir eemol owes e wäisse Bännchen un eng hënnest Patt gestréckt, en huet si an eng Kartonskëschtche gepaakt, en as mat hir op d'nächst Gare gaangen, an do mat hir den Zuch geholl.

16 km wäit as d'Rees gaangen, a si gong matten duersch eng grouss amerikanesch Stad. Owes, ëm 10 Minutte vir 11, wéi et stackdäischer war, klëmmt de Professor mat der Teddy-Mouk aus dem Zuch. Dobausse gouf d'Déier aus der Këscht geholl an op de Buedem gesat. Do blënzelt d'Mouk dann emol e bësse ronderëm an d'Luuchte vun der Gare. War si verblent oder wollt se spire wou se war, an zu wat fir enger Säit se hopse soll...

Hire Meeschter huet si gewäerde gelooss, hien huet sech am Hannergrond gehal. Do gesouch hien dann wéi d'Teddy-Mouk sech ganz resolut ëmdréint, an de Wee zur Säit vun hirem Heemchtsduerf aschléit! De Mann gong hir no bis si ëm eng Kéier war,

eng Bréck passéiert hat, an dunn, ouni ze zécken, de richtigen Heemwee aschléit...

Deen aneren Dag war d'Teddy-Mouk wiirlech erëm an hirem Heemchtsgaart...

De Professor war grad amgaang, säi Wues mam Schlauch ze netzen, wéi hien eng ganz stëbseg Mouk gesouch, déi de Wee tëscht der Gaarde-Paart an der Garagen-Dir eropgehopst koum. E gro-wäisse Fändelchen huet un enger vun hiren hënnestche Patte gebampelt. Et war d'Teddy-Mouk...

D'Teddy-Mouk as direkt an e Pull, ënnert dem Waasserkrunn gesprongen. an huet sech do e gudde kille Bad gelescht.

Gelt, dat war eng Leeschtong, déi ee wiirlech nët vun enger Mouk erwaart hätt.

A si seet ons, dass mer ni en Déier, et sief och nach esou gräisslech oder als domm ugesin, veruechten dierfen, well a jidder Kreatur kann ëmmer méi leien ewéi ee mengt... Fir dat weider ze beweisen, sief och nach d'Geschicht vun engem Giss, an déi vun enger Int verzielt, déi allebéid, an a ganz verschidde Länner, op eng ganz onerwaart Manéier, erëm heem koumen...

Uewen am Södermannland hat ee Mann e Fierkelchen un en Holzhändler verkaaft, deen op der aner Säit vun engem Séi gewunnt huet. D'Fierkel war an engem zouene Véi-Won higeféiert gin. D'Strooss gong ronderëm de Séi, an et waren 11 Kilometer ze fueren.

Den anere Muergen war d'Guss-Guss erëm bei sénger Gisse-Mamm. Dofir hat hatt de Séi op enger Breet vun 1 600 Meter duerschwonnen...

Fir ee Schwéngche war dat nët nëmme eng sportlech Leeschtong, et war och en Zeeche vun engem ganz gudden Instinkt, deen de richtige Wee op heem lass fanne konnt...

An Italien huet en Intemännchen, en Untert, wéi en Intemännchen an onser Sprooch

jo heescht, eng ähnlech Leeschtong fäerdeg bruecht. Hie war vu sémgem Bauer méi wéi 3 Kilometer wäit ewech verkaaft gin, a gouf an enger zouener Këscht higefuer.

An där neier Heemecht gouf den Untert dun een Dag an eng Nuecht zesumme mat zwou Intefrächercher agespaart. Den Intenhär huet d'Intendämmercher awer nët emol bekuckt...

Véier Deg drop krut hien e bëssen Auslaf. E sollt am Haff spadséiere gon. Dat huet hien awer nët gemat. Hien huet séng kuurz Fräiheet benotzt fir sech duerch d'Paart op d'Landstrooss ze man.

Do as hien dann esou huerteg wéi nëmme méiglech viru gewatschelt, bis en engem groussen Hond bal an d'Gräpp gefal as. Et gouf e klengen Zesummestouss, d'Int huet e puer Plommen derbei gelooss, mä well Inte jo fléie kënnen, huet onsen Untert sech, esou bal et gong, an d'Luucht gehuewen, a konnt dem Ugrëffer entfléien...

Fir sech vum Schreck ze erhuelen, hält den Ausrësser e Bad an engem Dëmpel laanscht der Landstrooss. Duerno watschelt e weider, mä verleeft sech an der Opregong, rennt hin an hir, bis en awer dach endlech de richtege Wee fond huet, an heem koum.

Wat muss de gudden Inte-Mossiö eppes zesumme geschnaddert hun, doheem op sénger Intewiss, fir alles ze verzielen, wat hien op sénger schrecklecher Rces erlieft hat...

Ry Boissaux

Ëmweltschutz

Eidel Béchsen, eidel Fläschchen
Zigarettendamp an Äschen
well mer si jo nët ze retten
vum Genoss vun den Zigretten
Haiser gi gebaut a Brécken
't kënnt een an dem Knascht erstécken
Hei eng Këscht, an do eng Bank
De Bensin, Masuttgestank
krauchen eis duerch d'Nues crop
sou gi mir mat d'Zäiten drop
Dëse Knascht, dee misst eis léiren
mir si vill méi domm wéi d'Déiren
Wann der nët verstitt, da sot,
hut dir iech da scho gefrot
Wuefir d'Kéi jhust op de Stroossen
hire Kéidreck fale loossen?

Claudine Reichling

Fanni

D'Fanni koum an engem grouse Stall, dee mat Dill agekleet war, op d'Welt. Sāi Stall loug an engem brede Wisendall. Dat klengt Pärddchen hat nach keng aacht Deg, du as et am Pesch em séng Mamm gesprong, an 't konnt nēt verstoën, wuerfir datt séng Mamm ëmmer mat der Nues iwwer de Buedem gefuer as a Grashällem ofgerass huet.

'T wir dach vill méi schéi gewiescht, am Päsch ze lafen an ze sprangen, esou huet d'Fanni gemengt. Et hätt gär gehat, séng Mamm, d'Polli, sollt mat him spillen. Da wir et iwwer d'Baach gesprong, an di aner Wiss eran, an och erëm esou eriwwer.

Ma, d'Polli hat nēt Zäit, ëmmer beim Fanni op der Wiss oder am Stall ze bleiwen; well de Bauer, deem déi zwéi Pärder an nach ee Mutong gehéiert hun, huet d'Polli gebraucht fir unzespanen. D'Polli huet mussen um Plou göen an um Won. Um Won hun di al Pärder gehollef, Hee a Stréi fir de Wanter erbäiféieren, soss hätte si jo näischt ze friesse gehat, wann de Schnéi fällt; an och kee gudde Leër, fir drop ze schlofen. Wëll, op dréchenem Stréi schléift et sech eeschlech gutt.

Wéi d'Fanni uechtzéng Méint al war, du hat séng Mamm schons erëm zënter Méint ee klengt Fillche gehat, dat se Bayard genannt hun, an dat all Dag e Stéckelche gewuess as.

A wéi de Bayard alt ëmmer nach gewuess as, gouf de Stall ze kleng, wëll et stungen nach dräi aner Pärder do, déi dem selwechte Bauer, dem Här Zigrang, gehéiert hun.

Den Här Zigrang huet fond, datt d'Fanni elo ze vill am Stall wir, datt hien dat jongt Pärder am beschten entbiere kënnt. An esou huet den Här Zigrang d'Fanni feel gemaacht.

Dat huet de Bauer Donne vu Schandel héieren, an hie koum, fir dee schéine jonge Fuel, dat war eben d'Fanni, ze kafen.

Am Gespréich huet op eemol den Här Donnen dem Här Zigrang fest d'Hand gin, an

du waren di zwéi handelseneg. Den Här Donnen huet zweedausend Frang op den Dësch geluegt — dat war viru sechzeg Joër vill Geld — den Här Zigrang huet dem Fanni eng nei léngen Halter ugedo, an du sin déi zwéi Bauere mam Fanni op Schandel zougaang, wou d'Fanni de Rescht vu séngem Liewen zoubrénge sollt.

Schandel war een déckt Bauerenduerf, mat enger immens grousser Gewan, op deer vill Aarbicht fir d'Leit a fir d'Pärder loug. Duerfir as d'Fanni — 't hat grad uechtzéng Méint kritt — fir d'éischt nieft e verstännegt Pärder un de Plou gespaant gin. 'T hat wuel nach nēt esou vill ze zéie wi séng Patronn, d'Jeannette vu Schandel, ma, di schéi jong Zäit war dach schons fir d'Fanni eriwwer. Hatt as elo bal all Dag mat un de Plou odder un d'Éig gaang.

Wuel konnt et nach am Summer, wann nēt esou vill Aarbecht um Feld war, an enger grousser Pierch lafen a Gras friessen, awer nëmme méi stonneweis a guer nēt méi esou ongezwonge wéi am éischte Summer vu séngem Liewen, wéi et nach nieft sénger Mamm, deem gudde Polli, ganz sénger Laun no konnt sprangen an danzen.

D'Fanni as eropgewuess, schéin a gerued, wéi den Här Donnen et gewëncht huet. Wi d'Fanni dräi Joër al war, as et fir d'éischt an e Karegestell gespaant gin. Dat war am Ufank nēt elauter Freed, wëll 't war een dodran ze fest gehal; 't huet een nëmme konnt riichtaus gon. Mee, wi d'Fanni bis véier Joër kritt hat, konnt et och ganz gutt am Gestell schrénken. 'T war ausgewuess: ee schéint, staarkt, brongt Pärder.

Den Här Donnen hat séng Freed un deer jonger Mier, déi elo schons selwer e Fillche kritt huet. Den Här Donnen huet et Fox genannt. An dat Joër drop erëm eent, dat hun d'Kanner Petit geruff. An esou huet d'Fanni all Joër e Fillchen op d'Welt gesat. Déi jong Pärder konnt de Bauer leider nēt all halen.

Natiirlech huet de Bauer Donnen fond, datt e mam Fanni un een apaart gutt Päerd koum war, an duerfir huet en et och zum allerbeschte gefiddert. D'Fanni huet Hee an Huewer kritt, bal esou vill wi et verquesse konnt. Et hat en extra Stall fir sech. Brieder a Madrillen hun et vun denen anere Päerd ofgetrennt. "T loug ëmmer gutt héich Stréi am Stall, jee d'Fanni hat et schéin, wëll 't huet och gär geschafft.

"T huet nët eng Fouer Hee odder Weess stoë gelooss. Entweder de Laascht as komm, oder d'Geschir oder Sträng sin ewech gefuer; wëll 't war ee grousst, feieregt Päerd mat enger breder Broscht. Jee, 't war staark, an 't wollt alles zum Beschte maën. Dat war séng Natur, an 't wosst och, datt den Här Donnen et estiméiere géif. Wëll all Kéier no esou enger Force um Feld odder am Bësch huet den Här Donnen em schéi geschwat an him den Hals geklappt. Am Stall huet et déi Deg dann nach ee Grapp Huewer oder Krësch weider an d'Mull kritt.

D'Fanni as esouguer flott ewech an der Kutsch gelaf, wann den Här Donnen emol gär séier op de Maart odder op d'Gare komm wir. Dann hat d'Fanni jo och méi liicht Geschiir un, an d'Kutsch as och vill méi liicht gelaf wéi de Mëschtron.

Wéi all gesond Päerd war och d'Fanni e montert Déier an ëmmer gutt opgeluegt, fir an d'Sträng ze sprangen a séng Force ze beweisen.

Bei deem schéine Pärdsliewen as iewer mat de Joëren d'Zäit komm, wou d'Fanni al a méi schwaach gin as.

Duerfir huet de Bauer d'Fanni elo méi geschount, wëll hien a séng Fra hate sech virgeholl, dem gudde Päerd d'Gnodebrout ze gin. Wann d'Fanni esou fir sech am Päsche gaang as a gewet huet, as d'Madame Donnen komm an huet dem Fanni e Stéck Brout gin, a si huet et op déi grouss Bake geklappt

an et gehemelt, fir him ze weisen, wéi gär datt se dat Päerd hat.

Mee, wéi gesot, d'Fanni huet fofzëng Joër kritt. "T war en aalt Päerd gin. Nun hat iewer d'Herrschaft gesot: „Wëll d'Fanni dem Haus esou grouss Dénsgchter gelescht huet, kann et hei bleiwe bis zum Enn, och wann et näischt méi schaffe kann."

An dach as et anescht komm.

D'Fanni gouf krank. Dat wiift Päerd huet op eng Kéier de Fouss gezun; 't as schlamm gaang. De Schmatt as geruff gin an huet an den Houf gekuckt an de Kapp gerëselt. Do kënnt hien näischt maachen, esou eppes hätt hien nach nët gesinn; do misst een dichtege Vitrinär erbäi.

A wou esou ee wier?

Ma, zu Dikrich. Do wir ee ganz geléierte Mann, de wäit iwuer d'Grenzen ewech geruff géif an och esou Fäll géif behandeln. Den Dokter Ries koum mam Zuch bis no Béiwen op d'Gare gefuer. An do huet den Här Donnen de Vitrinär mam Tilbury ofgeholl. Am Gestell vun deer liichter Kutsch as e jongt Päerd gelaf, dat Musch geheescht huet.

Den Dr. Ries huet sech de kranke Fouss ugekuckt a geménkt, do kënnt vläicht eng Operatioun hëllefen, mee, dat wir eng deier a kriddeleg Saach.

Den Här Donnen huet séng Fra a séng eelst Kanner ëm Roots gefrot, wuerzou datt se sech sollen entscheden.

Si waren sech eneg. d'Operatioun zu woen. D'Fanni hätt verdénkt, datt alles ënnerholl géif, fir et nach eng Kéier gesond ze maachen.

Duerophon huet den Dr. Ries d'Fanni am Pesch fesselen an ëmleë gelooss an och op der Plaz operéiert. Hien huet missen déif an den Houf erafueren, fir déi krank Deler erauszuschneiden. Dunn huet en de Fouss

mat enger Saleft ageschmiert an déck verbonnen. D'Fanni konnt sech erëm fräi am Pesch bewegen. De Vitrinär as séng Konn och nach e puermol besiche komm, awer de kranke Fouss as nët ausgeheelt.

Wéi am spéiden Hierscht deen éischte Schnéi gefall as, konnt d'Fanni nët méi goën. Den Dr. Ries huet gemengt, 't wir sécher hei ee béise Krappo, wuerzou elo eng Vergëftong geschlo wir. 'T hätt elo kee Wäert méi, d'Päerd an de Stall ze bréngen an et do verkommen ze loossen.

Du hun den Här an d'Madame Donnen e schwéiren Entschloss missen huelen: Sollen se d'Fanni am Päsche erschéissee loossen, an do begruewen. Odder solle se de Schénner ruffen, deen nach wéinegstens d'Haut vum Päerd verwende kënnt?

Nu war et iewer verbueden, esou e grousst Déier am Feld, odder och nach méi no beim Haus ze begruewen.

Duerfir hu si sech fir déi zweet Léisong entscheed. Si hun den Händler geruff, dee bekannt derfir war, al Kéi a Päerd nach verwäerten ze kënnen.

D'Madame Donnen huet dem friemen Här d'Versprechen ofgehall, d'Fanni dierft op keng Aart getëltert gin. 'T dierft zu séngem Enn näischt onnëtz leiden, 't wir eemol ze vill e gutt Päerd gewiescht, mee, 't wir jo näischt méi ze maachen wéi em e genéidegt Enn zouzestoen. Hie misst versprechen, d'Fanni duurch e Schoss z'erledeggen.

Den Händler huet och alles héich an helleg versprach. En huet dem Här Donnen dausend Frang an d'Hand gin, wou zu deer Zäit e gesond Päerd zwanzeg Mol méi kascht huet. Dat aalt Fanni as vu sechs Männer an e grouse Won gezu gin. Deen as gläich drop fortgefuer.

D'Madame Donnen huet eng déck Tréin an hirem A verdréckt.

Hire Mann as deen Owend nët un den Dësch komm. Hien hat keen Appetit, wëll en ëmmer huet missen un dat feint Päerd denken, dat säin Haff op e gudde Stand bruecht hat.

Och de klénge Gierg huet um Dësch gefeelt. Wéi se d'Fanni an de Won gezun hun, as et hien iwwekkomm, wëll hie war esou dacks um Fanni séngem Réck geridden. De Gierg as am Schapp op den héije Fäschekoup geklomm an huet do säi Leed a laudenhaart Tréinen ergoss.

Säin eelste Brudder huet e vir Nuecht do fond a bei d'Mamm bruecht. Déi huet hire Jéngste getréischt an zu den aner Kanner gesot: „Wann et nach eng Kéier ze geschéien hätt, ech wir nët méi d'accord. Elo wësst der et: Wann de Fox esouwäit as, muss en hei am Päsche erschoss gin, an duerno kënne se n e fortféieren. Da wësse mer, datt en näischt méi ze leide brauch. Wëll de Fox as och esou ee gutt Déier, an e kritt bei äis d'Gnodebrout. Elo kennt der mäin Entscheed.“

EmS

engem gudde Päerd, leet een e Suedel op

de Päerd an de Fraleit soll ee gutt Wuert gin

CHR. CLEMENT

Summer

D'Welt as weidenhaffen
 Grell vu Glanz a Glous.
 Schäin a Schadden* schaffen,
 Fein as, Schiet, däi Schouss!
 Bommelen a Beien
 Schneeklen iwwer d'Uecht,
 Gamper Schiirpsegeien
 Jaddre bis an d'Nuecht.
 Wënnachtserenaden
 Schaddert d'Schuer um Ree,
 Goldgiel Kaaschtparaden
 Gin den Afferwee.
 D'Welt as weidenhaffen
 Opsch** vu Bléi a Bloum;
 Sonn a Summer praffen,
 Schéin as, Gott, däin Doum !

Hoffnong

Wa Bam a Bësch sech wënneg fierwen,
 Wiel d'Blieder falen d'Blume stierwen,
 Wann d'Siicht méi énk, d'Sonn dréideg gët,
 Verléier, Häerz, dann d'Hoffnong nët.
 Wa Griecht a Gruecht drofest verklumpen,
 D'Dezemberdeg Schnéischluede rompen,
 Wann d'Neelche pëtzt, de Wee verglëtzt,
 Verléier, Häerz, dann d'Hoffnong nët.
 Bal kënnt e gudde mëlle Muergen,
 Dee schmëlzt de Schnéi an d'Wantersuergen.

* Hëtzt, Glous. ** déck, schwanger

Do d'Bich

De Jonktem fäert fir drëm ze rëlsen,
 Den Alter zéckt, derlaanscht ze gon,
 D'Getraisch daarf ongeschuer drëm wëlsen,
 Wat huet do d'Bich de Leit gedon?
 D'Bierfrac sene sech mat Kräizer,
 Wann si versins sech duer gewot;
 De Wëlddéif schëtt dergéint de Schnäizer,
 Wann hien eeriicht en Hiesche jot.
 Hir gäischeg Glidder biedle schamper:
 Loosst dach den Zeien d'Schold nët dron!
 Kann ech derfir, datt Déngens Jhamper
 De Feeschter hei bei mir erschlon?

De Véihiirt

De Léiwenk séngt säi Liddchen
 Mir Dag fir Dag beim Véi;
 En Auder richt no Mëllech,
 E Kouflapp no de Kéi.
 Rondëm mech raaspelt d'Häämchen,
 En Hiesche kraut am Kléi,
 E Kéislek trappt séng Hickecht,
 E Beel blidd mir de Knéi.
 E Maulef hieft en Hiwel,
 Eng Omes schleeft e Wësch,
 Ëm d'Ellre garren d'Fräschchen,
 Eng Hueldauf toozt am Bësch.
 Mäin Häerz fänkt Sonn a Summer
 A wieft se mat an d'Dräim;
 D'Wis weist mer Heemlechketen
 Bis d'Nuecht mech dreift op häm.
 Nët sele schmoggle Klieten
 Sech mat an d'Kautsch fir d'Nuecht,
 Méng Dräm hun aner Naupen,
 Si dro méch zréck op d'Uecht.

Knoutereck

oder eng Nues voll fir dës an déi...!

Bildung an Abildung as zweërlee. Enger Zort Leit klëmmt d'Bildung an de Kapp a si bilden sech dann eppes an, aner brauche keng Bildung a si lafen iewer agebild duerch d'Welt...

Esou agebilte Leit, déi mengen awer, si missten e Wëssen, dat s'och nach mengen ze hun, op Schrack an Tratt ënner Bewäis stellen, z. B. doërduerch, datt se méi en distinguéierte Langage féieren. Si parléiere par Exemple, iwwertdeem se sech an der Grand-rue promenieren, iwwert en excellente Menü, deen se récent bei engem Anniversaire offréiert kruten...

Gefällt Iech esou eppes? Oder mengt Dir vläicht, dat wär iwwerdriwen an nëmme bei enger gewësser Zort Politiker méiglech?

Nach gëschet eréischt hun ech matkritt, wéi ech virun der Fënster vun engem Delikatessegeschäft, pardon, virun engem »Traiteur« passéiert sin, wéi do eng Dämmchen zur Frëndin sot: Kuck dach emol do, niewent dem »Panier« mat »Fruits de Mer«, wat e schéine »Coq«!!!

... An op der Aarbecht, do wollt mer en Här onbedéngt fir e Kolleg e »Message« hannerloossen...

Passt emol op, wann Dir a Gesellschaft sid, lauschtert rondrëm... an iergert Iech och ewéi ech...

An eise Land gët et awer och nach aner Leit. Mir hun do leider och déi bekannte grouss Mass, deër alles zimlech esou laang wéi breet as, déi schléckt a verdaut, wat se nëmme virgesat kritt..., an da sin do och nach déi Leit, déi mengen, alles wat vun »uewen« erof kënnt, dat wär richtig an 't misst esou sin, an 't dierft nët geännert gin!

Ouni all dës esou passiv agestellt Matbiirger, wär dach villes aneschter! Géiwen der méi opmucksen, wat géif dann esou villes séier änneren oder nët emol geschéien!

Kuckt dach nëmme d'Annoncen an den Zeitungen, wat gët dach do fir eng sproochlech Mëscht verspreet!

An d'selwecht as et an den offizielle Matdelungen, wann se zoufälleg emol nët op Franséisch gehale sin, fir datt s'och alt vun den Durchschnittsleit gelies solle gin...

Bei bal alle Gemengen a Verwaltungen as keng Strooss och méi eng Strooss, kee Wee méi e Wee! Wéi koppeg sin dacks och déi däitsch Matdelungen iwwert gespaarte Stroossen an d'Emledongen, well se sech all verbass hun an hir Stroosseschëlter mat »Rue... Rue... Rue...«! Wéi héieren a liesen se wuel esou gär: d'Rue Jaune as gespaart a wien an d'Rue Neuve (neie Wee) wëllt kommen, dee muss duerch d'Rue Verte (gréng Wee) an d'Rue Rouge (roude Wee) virum »Café du Coin« erlaanscht, fir beim »Sabot d'Argent« erauszekommen (an hoffentlech huet de »Sabot d'Argent« keng »Porte Ouverte«, soss kënnt een nët duerch de Wullement...!).

An d'Groussgaass zu Lëtzebuerg, bekannt all Kand a Stad a Land als Groussgaass, gët och ewell schons méi a méi d'»Grand-rue«!!!

Wuer komme mir hin? Wou sin déi Leit, déi do hëllef d'Gesicht vum Lëtzebuerger Land, vu sänge Stroossen, Dierfer a Stied erhalen?

Kuckt emol och nëmme d'Nimm vu muenchen Dierfer an den Zeitungen! Och an däitschen Artikele gët do ewell nëmme méi de franséische Numm geschriwwen, z. B. Bascharage, Bigonville, Tarchamps, Hachville...! Vill Leit kenne schons keng aner Nimm méi, frot emol rondrëm Iech, besonnesch bei dene jonge Leit...!

An eis Veräiner, Geschäfte, Gesellschaften, déi offiziell Gebailechketen, d'Verwaltungen, asw. asw. ... wivill hun e Lëtzebuerger Numm...?

An huet och emol schons een sech d'Méi gemaach, sech all déi nei friem Ausdréck ze

mierken, déi dem Lëtzebuerger ageetriichtert gin, well bis elo nach keng sech dru gin hun, fir mat Zäite lëtzebuergesch Wieder ze fannen?

Op Schrack an Tratt trëllt een z. B. ewell och iwwer Porte Ouverte ... Porte Ouverte ... Porte Ouverte ..., a wann och nëmmen e Büro bestëmmt Stonnen op huet, oder enzousch e Geessestall ze bewonneren as...!

E klenge Foussmarsch vun engem Tri-Tra-Trëpplerklub as e »Footing« ...!

A wann al Leit a verschiddenen Uertschaften ewell mëttes eng Zëppchen an e Maufel Fleesch bruecht kréien, as dat e »Repas sur Roues-Dienst« ...!

An esou kënnt ee virufueren, Spläiteren an Dunne sammelen. Oniwwerluegt gi frim Ausdréck iwwerholl a versicht anzebürgeren, grad ewéi wa mer nët schons eng Onmass Wieder déi lescht Joërzéngter bäikritt hätten, déi eis Sprooch schons bal op den Hond bruecht hun!

Lauschttert emol no, wéi dat sech och unhéiert, wann der do schwätze vun enger »Tiefkühltruhe« oder engem »Durchlauferhitzer«, wann der fir e gutt Wierk en »Don« gin, wann Niklosdag »Têtes de St. Nicolas« vun de Kanner eragefeiert gin, ir säi »Nachfolger« kënnt, de »Weihnachtsmann« oder de »Père Noël« ... a muenche »wandelnder Leichnam« as Neijooschdag vun engem gudde »Glühwein« och nach nët nees op d'Bee bruecht gin ...!

Ech mengen, dat géing elo duer an dass et héich Zäit géif gin, datt endlech méi Leit de Kuraasch fannen a matmaachen, fir datt et endlech aneschter gët!

Em. Schmit

Elian

Ech sin dee selwechte wee gaangen
dee mir esou dacks zesumme gongen
Ech sin do stoe bliwwen
wou mir esou dacks zesumme stongen
Ech hu mech op déi bänk gesat
wou mir esou dacks zesumme souzen

Ech kann haut kengem méi e léift wuert
[soen
ech sin eleng — fir e wee ze goen

hr

Elian

Wat ech wëll vun dir
as e bësse freed
as e bësse gléck
as e bësse léift
as e bësse bloen himmel
a keng grimmel méi
Wir e bësse freed
wir e bësse gléck
wir e bësse léift
wir e stéckche bloen himmel
nët eng grimmel schéi

hr

Nekrologen

† *Max Goergen*

(23.11.1893 †9.2.1978)

An de leschten zwanzeg Jor wor et roueg gin ëm de Max Goergen, an et waren eigentlech nëmmen séng Frënn, déi woussten, datt en sech op Wëlwerwolz an d'Schoulmeeschteschhaus freiwëlleg verschant hat. En hat wuel séng Grënn dofir, an déi muss ee respektéieren, och wa mer doduurch ëm muench Aarbecht vun him komm si wäerden. De Max Goergen, deen den 29. November 1893 als Jong vum Professer an Dichter Willy Goergen zu Stesel op d'Welt koum, war nämlech ee vun onse Bedeitendsten, wat Theater a wat d'Erfuerschong vun onsem Schrëfttom ugeet, wann en och fir d'éischt Beamte bei de Soziale Versécherong wor an dann Droit an Économie stodéiert hat. Dat alles huet en iewel un den Nol gehaang, wéi en d'Méiglechkeet krut an der Nationalbibliothék bibliographesch Aarbecht ze leeschten. Mat der Bibliographie, der Zesummestellung vun allem, wat vu Lëtzebuergereschem publizéiert gouf, hat e sech scho laang ofgin, besonnesch an der Zäitschrëft »Jonghémecht«, déi en 1926 mat gegrënnt hat. Du hat e schon en Numm als Theatermann, well 1917 wor säin éischt Stéck, »D'Schmattslis«, opgefëiert gin, e »Vollecksstéck aus dem Mierscherdall«, an da waren eng dramatesch Szen »Doheem« (1917), déi en an enger eenzeger Nuecht geschriwwen hat, den Dräiakter »D'Chamber garni« (1919), vun engem perséinlechen Erleefnes inspiréiert, dat nationalistesch Stéck »Ons Hémecht« (1919), säi populäerest, vum Jacques Copeau, deen en zu Paräis erlieft hat, beaflosst d'Stéck »D'Meedche vu Goetzen« (1923) a »Lëtzebuerger, Eng Zeen nom Liewen« (1923) vun him, zum Deel ënnert Pseudonym, publizéiert gin. Virum Krich koumen dann nach »Den Amerikaner. En eescht Spill an engem Akt« (1927), »D'Excellenz. Eppes Schausseges an zwéin Akten« (1928), »Et huet e Stär gefénkelt. E Lëtze-

buerger Krëppespill a véier Deler« (1933), »De Pierrot. E Spill an engem Akt«, dat vläicht säi bescht Wierk as, a »Schréipen. Eng Schnëppel aus dem Liewen. Een Akt« (1938) eraus. Vun 1942 bis 1958 huet dann de Max Goergen séng bibliographesch Aarbecht an der Nationalbibliothék gemat, iewel dobäi huet en den Theater nët opgin, a wéi d'Méiglechkeet gi wor, fir de Radio ze schaffen, huet en och en etlech Radiospiller geschriwwen, vun denen der zwee de Michel-Rodange-Präis kruten. Esou koumen »Eng Ucht. E Spill an engem Akt« (1944), »D'Schwester Edelburga« (1946, Radio), »D'Kënni. E Spill fir eng Fraestëmm« (1952, Radio), »De wëlle Grof« (1956, Radio). Vun 1948 bis 1950 huet de Max Goergen zesumme mam Jos. Hurt »D'Spill vun den dräi Kräizer« als Kiischpelter Theater am Fräie montéiert. Dann huet en sech op Wëlwerwolz zrëckgezun, huet en do wuel weider un enger Geschicht vun onsem Theater an u Bibliographeschem geschafft, iewel dat alles huet en elo, an e wusst wuel fir wat, fir sech gehalten, a mer wëssen emol nët, wat dovu bliwwen as. Iewel mer wëssen, datt de Max Goergen ee vun onse gréissten Theaterleit wor an datt hien op d'mannst de Mérite huet, den éischte vun onse realistesch Dramatiker gewiescht ze sin. Dofir eleng scho wäerd en och ni vergiess sin.

Evy Friedrich

† *Adel Weis*

Den 29. Dezember 1977 gouf den Adel Weis zu Walfer an d'Graf geluegt. E wor de 24. November 1897 a Clause gebuer vun deem en am Buch »Um Vaubang. Alstater Geschichten«, dat nët laang vru séngem Doud erauskomm war, sou lieweg ze ziele wusst. E wor Schoulmeeschter gewiescht. Fir d'éischt hat en awer eng Plaz an der Industrie, an en as 1919 an d'Schoulfach ëmgesiedelt. Wéi et bal ëmmer mat de jonge Schoulmeeschtere war, huet e missen ueter d'Land

ersetze goen an esou huet en op déi Manéier en etlech Géigenden aus dem Land mat hire Leit kënne kenne léieren. An der »Jong-Hemecht« vun 1926 (S. 117) stellt de Max (Goergen) hie selwer an dat wat e bis dohi geschriwwen hat vir. Hien hat deemools ewell vill an Zeidongen an Zäitschrëften dorëmmen geschriwwen, gedréckt wor awer vu sänge Saachen nach näischt. Et woren (deemools) e Mäerchespill: Das Lied der Auferstandenen, Der König; Skizzen aus dem Kinderleben; De Schoulmeeschter Grof (e Vollecksstéck a véier Akten, an deem et ëm engem Schoulmeeschter säi Jong geet, dee sech 1914 fräiwëlleg bei d'Franzousen als Zaldot mellte). — Wann et vun him heescht e wir méi Schoulmeeschter wéi Schrëftsteller gewiescht, da kann een dor-iwwer streiden, mä et as dach eppes derbei, well säin anert Buch: Méi schéin doheem, Radiogespräicher ëm den Owend (2 Bänn, 1961) weisen dohinner. Dat heescht nun nët en hätt de Fanger gehuewen a kritiséiert, hie wollt probéieren déi grouss Leit op Versteesdëmes, op Verstoen a Verdrouen hinze-féieren, an der Famill selwer, an der Gesellschaft ze hëllefen, soss wir e wuel nët Grënner vun de »Chantier de la Fraternité Chrétienne« gewiescht. Hie wor Schoulmeeschter fir déi Kleng a fir déi Grouss. Eppes méi Schéines kann ee wuel nët vun engem Mënsch soen (op héidaitsch si vun him erauskomm: Wer war Jang Thill? Die längste Nacht. Komödie im Lift). hr

† Albert Thorn

Op Neijooschdag 1978 as onerwaart den Albert Thorn, fréiere Chef vun der Militärmusek gestuerwen. En hat den 31. Oktober 1977 säin 82. Gebuertsdag gehat. — Den A. Thorn as awer nët nëmme bekannt gin duurch d'Militärmusek an als gudde Muséker, mä och als Komponist vu munneche Lëtzebuerger Lidder a vu Musekstécker. Dernieft wor en en äerdege Sammler vu Lëtzebuerger Texter a Lidder. Mat méi wéi

e bësselchen Houfert konnt en engem erzielen, datt hien dat an dat aalt a raart Lidd hätt, op engem Blat, sou wéi se déi Zäit gedréckt a verkaaft si gin. Fir de Lëtzebuerger Dixonär huet en sech vill intresséiert a koum an der leschter Zäit alt an de Brede-wee gespadséiert fir ze froen, ob dët odder dat Wuert am Dixonär wir. Mat der Melodie vun de Lidder, mat sänge Musekstécker leeft e virun. hr

† Francis Steffen

Den 8. Februar 1978 hu mer de Francis Steffen verluer. E wor 1922 gebuer an domat ënner déi gefall, déi hu misse mat an de Krich goen wéi den Hitler 1942 d'Lëtzebuerger Jongen agezun huet, vun denen et e Jor virdru geheescht huet, wann en déi bräicht, da wir de Krich verluer. Hien huet do dee Misär an all dat anert misse matmaachen a koum nët méi als gruede jonge Mënsch erëm. Säin dagdeeglecht Brout huet en op der Eisebunn verdéngt an, dernieft, well e Beruff engem dach dacks nët duer geet, sech Gedanken iwwer d'Leit an d'Liewe gemaacht an se a Gedichter festgehalten. Dovun zeie séng »Klenggekete fir ze schmunzen«, déi awer esou sin, datt engem d'Schmunzele ka vergoen. — Als Guet vum M. Rodange séngem Renert huet hien »Och eng Spiicht vum Renert« geschriwwen, an deer et ëm d'Zäit an d'Problemer vun den Zwangsrekrutéierte geet. Vu sänge Gedichter huet e glat a guer nët vill Ophiewes gemaacht, hie wollt nët »groussen Dichter« tituléiert gin, en huet eis awer munches hannerlooss op dat mer houfreg kënne sin. hr

† Joseph Gevelinger

Den 9. Dezember 1977 as am Alter vu 84 Jor e Member vun der Actioun Lëtzebuer-gesch verscheed, dee gehollef hat 1971 Eis Sprooch erëm z'erwächen, de Paschtouer Jo-

seph Gevelinger. E wor laange Jore Paschtouer um Belair an der Stad an en huet do d'Lëtzebuergesch, als éischten am Land, an der Kiirch gebraucht. Hien huet lëtzebuergesch Gebieder fir d'Kanner gemaacht, an huet nëmmen an eiser Sprooch an op franséisch gepriedegt. — En Noruff stong am »Wort« den 20.12.1977.

† *Jean-Pierre Erpelding*

93 Jor wor de Professor J. P. Erpelding al gin. Gebuer zu Bierg bei Betzder den 8. Juli 1884, †13.11.1977 huet en nèt vill op lëtzebuergesch geschriwwen (en Theaterstéck: Bloblimmchen), dofir méi op däitsch, wouvu genannt solle sin: Bärnd Bichel, d'Trilogie: Adelheid François, Peter Brendel, asw. Vun 1964-1968 wor e Präsiident vun der Sektoun »Arts et Lettres« vum Institut.

(Noruff am »Wort« 15.11.1977).

Um Doudebett

Weess du nach wéi ech deemools hun

an d'Krankenhaus misst goen

du hues mech ufangs och belun

't wollt kee mer d'Wourécht soen

Den Dokter huet mer da gesot

mäi Liewe géng zu Enn

Ech hu mech trotzdeem nèt beklot

mee fiicht gouwe méng Hänn

Déi Zäit, déi ech mat dir verbruecht

dat war méng schéinst am Liewen

Et deet mer leed, hun ech geduecht,

et as nèt liicht ze stierwen

Versuerg ons Kanner, a sief gutt

mat hinne liewenslaang

well si gin dir erëm neie Mutt

an ech ka stierwen ouni Baang

Ech spiren d'Enn lo vun dem Liewen

a wéi den Doud séng Hand mer gët

An déngem Aarm do wëll ech stierwen

Pass op dech op, vergiess mech nèt...

Claudine Reichling

Statistesches

Annoncen op lëtzebuergesch 1974-1977

Opdelong no Familjefester:

	1974	1975	1976	1977
Gebuert	364	529	673	933
Houchzäit	63	152	213	311
sëlwer Houchzäit	36	80	100	133
gëlden Houchzäit	34	34	42	61
Verlobung	12	42	79	147
20. Houchzäitsdag	—	—	3	2
26. Houchzäitsdag	—	—	—	1
30. Houchzäitsdag	1	1	10	15
35. Houchzäitsdag	1	4	3	3
40. Houchzäitsdag	5	11	17	30
45. Houchzäitsdag	—	1	5	12
Diamanten Houchzäit	2	1	2	1
Rubin Houchzäit	—	1	1	2
Eisen Houchzäit	—	1	—	—
70. Gebuurtsdag	—	1	—	—
80. Gebuurtsdag	—	1	5	7
85. Gebuurtsdag	—	1	—	—
88. Gebuurtsdag	1	—	—	—
90. Gebuurtsdag	—	1	1	3
Zesummen	519	861	1154	1661

a) *Houchzäit, Gebuert, sëlwer Houchzäit asw.*

Joër 1974	519
Joër 1975	861
Joër 1976	1154
Joër 1977	1661

b) *Doudesannoncen*

Joër 1975	130
Joër 1976	182
Joër 1977	203

Nei Bicher

Lëtzebuenger Dixonär. De fënneften a leschte Band vum *Lëtzebuenger Dixonär* as an de Méint Mäerz-Abrëll endlech un d'Leit geschéckt gin, déi e bis dohinner bestallt hatten. En as 228 Säiten déck gin. Nieft der Matdelong vun der Dixonäerskommissioun (et sin iwwer der Aarbecht un deem Band nees zwéi Mann gestuerwen, de Fabesch Péiter den 30. 10. 1975, den Ernest Ludovic, President vun 1964 un, den 23.11.75), sin op 203 Säite Wieder a Verbesseronge. D'Nowuert as eppes kuurz, vläicht zevill kuurz, well et kënnt een dach unhuelen, datt vun 1950 un, Jor an deem dat éischt Heft erauskoum, nach alt eppes méi ze soe gewiescht wir. — Et as gutt, datt d'Kommissioun vun Ufank un, mat de Mataarbechter chronologesch dran ze fannen as. — D'Quellen, déi ewell am éischten Heft opgezielt woren, sin nei ugi gin, dernieft d'Lëscht vun den Ofkiirzongen. — Eng wichteg Opstellung as de Schlëssel vun der Grondkaart, den Nummern an dem ABC no (mat Belsch-Lëtzebuerg, Dierfer, wou nach Lëtzebuergesch geschwat gët oder gouf). Déi Grondkaart as vum Marcel Ditsch nei gesecht gin an as méi ausféierlech wéi déi aus dem éischte Band. — Ze luewen as och d'Opstellung vun de Joren an denen déi eenzel Liwwerongen erauskoumen. Wat een awer dra vermësst, dat as d'Lëscht vun dene sëllege Leit, déi zënter 1924 u bis haut sou niewelaanscht matgeschafft hun, sief et, datt se Froëbél ausgefëllt hun odder soss eppes derzou ageschéckt hun, dat apaarti Schoulmeeschteren a Léierinne gemaacht hun. — Domat as no 30 Jor den Dixonär ofgeschloss, an et duerf ee stolz op dat Wierk sin, dat, sou wäit wéi et nëmme gaangen as a méiglech wor, eist Uregenst, Eis Sprooch, festhält.

Dëse 5. Band kascht 240 Frang. — Wie bis elo den Dixonär nach nët huet kann sech en nach bestellen. E kascht, nët gebonnen, a Liwwerongen, 1750 Frang; gebonne kënnt en elo 2750 Frang.

Nieft dem Dixonär sief nach op d'Buch »*Lëtzebuenger Planzennimm*« vum H. Klees higewisen, déi nieft de *Vullennimm* vum H. Rinnen an den Déierennimm, déi den Hierscht vläicht, vum H. Klees zesummegeeraaft, erauskomme sollen, an der Sproochwëssenschaftlecher Sektoun vum Institut Gd., 5, Bredewee, Lëtzebuerg. — D'Planzennimm kaschten 300 Frang; d'Vullennimm si vergraff, gin awer an den Déierennimm nees eng Kéier materageholl.

Heng Rinnen. *Uter d'Jor. Eis Sprooch. Extraserie Nr. 2.* 64 Säiten. 2 Fotoë vum Marcel Schroeder. Dréckerei Victor, Esch-Uelzecht. 1978. Präis 50 Frang. 21x14,5.

Zënter Krëschttag ugekënnegt as elo dës Extranummer 2 do, déi d'Membre vun der A. L. nieft der Publikatioun »Eis Sprooch« gratis kréien. Et mag ee bedauern, datt et méi laang gedauert hat, mee mam Waarden huet keen eppes verluer: et as eemol méi déck gin ewéi geplangt, an 't sin zwee Biller dra kom. — Et as eng Auswiel vun Texter fir Radioemissiounen, déi den H. Rinnen um UKW virun en etleche Jore gemaacht huet an denen hien a senger Aart a Weis sprooch iwwer d'Gebräicher ueter d'Jor. E fänkt »Tëscht de Joren« un, geet iwwer Sylvester, d'Fuesent, Buurgsonndeg, Fréijor, Abrëll, Ouschteren, Päischten, November op Krëschttag, vergësst nët ze ziele wéi et gaange wor wa geschluecht gin as. Ernimmen dāerf een déi Spréhelcher, déi eragesat si gin. — Am Virwuert heescht et nach, datt déi Nummere vun der Extraserie geduecht sin, fir an der Schoul ze liesen, dofir kéim d'Heft dem Léierpersonal wuel zepaass, fir de Kanner vun haut eppes vum Liewe vu gësch ze erzielen. Wann dat esou wir, dann hätte mir eist errecht.

Vun der éischter Nummer aus der Extraserie (René Kartheiser: De Rick) sin der nach ze kréien. — Si kënnen allebéid bei der A. L., Postkëscht 98, Lëtzebuerg, bestallt gin.

Josy braun. *Loosst de mound do wou en as. gedichter a songen.* Ill. François Didier. Esch-Alz. 1978. 117 Säiten. 21x21.

D'virwuert vu séngem leschte »bichelchen« huet de josy braun selwer geschriwwen, déi schrëftlech reklam huet en sech selwer misst maachen. Dat as, leider gottes, bei äis am land esou: déi meescht lëtzebuurger in-tresséieren sech méi fir aner saachen ewéi fir (lëtzebuergesch) konscht a kultur! Grad esou schlëmm as awer och ze gesinn, datt e grappvoll leit mengen, si hätten all konschtverständnes fir sech gepacht, sief dat am franséischen, am däitschen odder am lëtzebuergesch! — Dat geet dann no dem motto: wann s du mech luefs, da luewen ech dech déi nächste kéier. Deen zirk dréit sech ewell laang, no lénks an no riets an iwwer d'mëtt, an nawell dacks iwwer d'parteien eraus, mat vill geduz a geméich a gelecks an den zeitung, radio oder an der télévisioun. D'haaptsaach: eng provenziell mëttelméissegheet.

Esou gesinn hält de j. braun, deem sech jo selwer ouni »e blat virun de mond ze huelen« als dokumentarist, als cabarettist, als satiriker an als kurajhéierte sozialkritiker virstellt, mer et jo bestëmmt nët iwwe, wann ech méng menong zu séngem »bichelchen« soen, ouni d'rezensioun vun den unerkannten expären ze kennen.

Am leschte saz vu séngem virwuert schrauft de j. braun séng uspréich erëm e gutt stéck erof: e wëllt kengem wéi don, mä en hält et éischter — an awer nawell — mam molière séngem wonsch: *ridendo castigare mores!*

Wat soll ee vun all deem halen?

Ma loosse mernëmmen emol d'virwuert mat den texter vergläichen! Sin déi texter »dokumentaesch«? Verschiddener sin et, wann een dorënner d'wiel vun den themen (ëm-welt verdrecksen, d'ënnerdréckong vu mi-

noritéiten ewéi de friemaarbechter hei bei äis, kleng a grouss politesch skandalen a skandälcher (z. b. betebuerg), viruurteler a. s. w. versteet. Mä streng geholl bleift d'sprooch d'meescht nët hiweisend-dokumentaesch, ewéi beim peter Weiss, beim h. m. Exzenberger — oder och beim Brecht, bei deem jo de j. braun bestëmmt méi wéi eng kéier nogebliedert huet. Dem braun sän tounfall gët oder gët sech zevill perséinlech, zevill suggestiv, zevill »witzeg«, ménger perséinlecher opfaassung no op d'manst.

Sin déi texter kabarettistesche?

Dat as ganz dacks schwéier ze soen: et misst een se deem ablack virgedroen oder virgesongen héieren, am beschte mat enger neier melodie, an nët op d'weis vun irgendengem schlager — dee jo bestëmmt erëm eppes ganz, ganz aneshtes as wéi e song! An et sollt een dach nët viraus d'gefill hun, elo hat en awer dësen odder deem »hit« am kapp an e wollt per force e lëtzebuurger text drop praffen. Ech gleef kaum, datt den Tucholsky beispillsweis, oder de Kästner, datt déi et esou gemaacht hun. Ëmmer dann, wann d'sprooch dem auteur zevill no un den niveau vun eise »berüchtigte« revü rutscht, wann se esou komesch forcéiert a »geschwätzeg« zugläich gët, dann huet se direkt d'prägnanz, d'schäärft an den ironischen hannergrond verluer: da brauch se ganz einfach zevill wierder fir wéineg, an — erlaabt mer méng menong — nët vill neits soen. Si as da vill méi schwach ewéi vum August Liesch oder vum Putty Stein.

Zur satir kënnt et aus dene selwechte grënn dacks guer nët: si gët, éier se emol richteg opkomme kann, zerriet, sief et duurch formal effekthascherei oder duurch e moraliséierende priedigertoun, mat deem esou muench didaktiker an dréche schoulmeeschter sech d'saach ëmmer erëm sou liicht man.

Mä bewosst liicht gemaacht huet de j. braun sech et wuel nët, vläicht as et éischter

d'sprooch, déi nët ëmmer wollt ewéi hien. E sot jo dës lescht am »kuck elei«, datt en eréischt derbäi wir eis sprooch als instrument fir chanson a cabaret auszeprobéieren. Séng »sozialkritik« weist äis jo och, datt e lénks steet, mat der lénker hand »schreift«. E verstoppt dat nët. Da's gutt esou : ouni perséinlech menongsfräiheet, grad dann, wann se aneren nët kammoud as an awer an usproch geholl gët, as weder demokratie, nach toleranz méiglech. Esou gedichter oder songen ewéi »eng rout rous« oder »demon-tage« (Zitater: — ... déng fauscht / méng fauscht / eis fauscht — ... bis d'volle mat recht / op eemol erwächt) sin awer éisch-tens zevill epigonal (cf. Herwegh, Frei-grath, Brecht ...) an der sprooch an am op-bau, an zwetens kommen se mer »räich-lech« pathetesch an zevill guttgemenzt do-hier; anerer sin — erlaabt mer d'Wuert — e bèsse »larmoyant« (z. b.:froen ouni änt-wert, s. 106). E bèsse manner, wär hei vill méi gewiescht.

Wann een déi formal oder sproochlech säit nach méi genee änner d'lupp hëlt, mierkt een, datt den auteur ëmmer probéiert huet, en uerdentlecht lëtzebuergesch ze schreiwen. An et muss ee soen: hie krut dat meeschtens gutt fäerdeg! Nëmmen hei an do emol rutscht en aus. Et kënnt alt emol vir, datt een e »recherchéierten« ausdrock, — vun denen, déi mer aus dem RTL-reklame-lëtzebuergesch oder och emol aus walrieden hier kennen —, oder en droleg fabrizéierte reim (fir datt et och reimt) oder e queesche Sazbau (wéinst der virgeschriwwener silbenzuel) fënt.

Hei e puer beispiller:

- ... gët d'guurgel *am non-stop getest* (s. 12)
- ... keng *term-a barometer* falen (s. 12)
- ... de godrong ... leeft méi *flott* (s. 12)
- ... schéi *schauerlech* ... (s. 19)
- ... läichen ... déi bei eis *trëllen* (s. 20)

... *nodeem* se zu didleng (s. 20)

... nimools huet eppes
présséiert sou séier (s. 20)
(»poetesch« inversioun an tautologie)

eng fro déi ... däischer am raum steet (s. 20)

... esou eng läich appetittlech a frësch ha-len ... (s. 20)
(liicht makaber)

... wat wir wuel *am beschten*
jo dat war hei *the question* (s. 20)
(as dat nach cabarettistesches ausgedréckt oder nëmnen nach reimzwank?)

... o vreck, wat *pëllen*
hat deen do *trëllen* (s. 29)

... zu hirem räichen *trëlles*
seet si ganz häerzeg »telles« (s. 33)

... sid steif nët a plomp ... (s. 35)
(»poetesch« inversioun)

... gi vun eis d'salariéiert
een dag nach kastréiert (s. 78)

Ët kënnt een déi lëscht do nach viruféieren, mä dat wär och erëm ongerecht, well et donieft ganz gutt saache gët.

Ët fënt een awer och en etlech gedichter — si si manner »geschwätzeg«, méi knapp a staark am opbau, wat reim- a strofeform a formuléierung ugeet a verpaken nët zevill inhalt oder »problematik« op ee coup, déi et eleng wäert sin, datt e lëtzebuurger, deen sech fir eis sprooch an eis mentalitéit iwwerhaapt nach intresséiert, dem josy braun séng texter eng kéier liest.

Hei zwee beispiller vu gudden, modernen texter:

e wäisst blat
wiirklech!
heinsdo zécken ech,
sou engem schéine
wäisse blat
d'onschold ze huelen.

mä da son ech mer nees:
 och déi do
 as duerfir
 do. (s. 38)

de schrack

„e klenge schrack
 fir mech,
 e groussen awer
 fir eis all“,
 sot hien.
 och ech
 hu mech mat him,
 dem éischte mann um mound,
 iwwer dee schrack gefreet.
 e gutt gefill awer
 hat ech
 nët
 derbei.

*P. S. D'illustratioun vum François Didier
 si sober an déngen all kéier der iddi vum
 text.* Gjpr

Gedichter a Sprécher. Fir eis Kanner.
 Erausgi vum der UGDA no engem Con-
 cours, dee mat der Hëllef vum der Spuer-
 keess organiséiert gi war. Biller vum M.-
 Paule Fixmer a Christiane Steinmetzer. 40
 Säiten. 40 Frang. 21x15. 1977.

Et as e léift Bichelchen, dat duurch e Con-
 cours vum der UGDA virun 2 Joër entsta-
 nen as, zu deem d'Staatspuerkeess, eng
 grouss Frëndin vum eiser Sprooch, d'Präis-
 ser gestéft huet, wou den Iddi vum Spuere
 mat ervirgehewe sollt gin. Et woren 80
 Stéck ageschéckt gin, wéi et am Virwuert
 vum LR/MM heescht. Si hu misse gesift a
 gesënnert gin, et as jo alt nët jidderengem
 gin, fir ze schreiwen. Et sin der 27 bliwwen.
 A wann een dës Gedichter a Sprécher
 liest, da gesäit een, datt ee méi ka soen op

lëtzebuergesch, wéi een heiandsdo mengt,
 schreift de Minister Robert Krieps am »E
 Wuert mat op de Wee«. Wann elo nach
 deer Gedichter vertount gin, da kann ee mat
 der UGDA zefridde sin, well esou kréie
 mer no an no méi nei, an och gutt, Lidder-
 cher fir eis Kanner.

Vergiessen däerfe mer awer d'Biller nët, déi
 schéin a léif gezechent sin. Eis Leit sollten
 sech dat Bichelche bei der UGDA, 2. Sos-
 thène Weis-Strooss, froen. Si hu bestëmmt
 Freed dermat.

hr.

Hesse, Charel: *De Spatzéiergank*. Frän-
 kesch Litteratur. No 1. Hämount 1977. 3
 Frang (franséischer). Erausgi vum Veräin
 »Hemechtsland a Sprooch«, 24, rue des Jar-
 dins, 57100 Manon, Frankräich. 42 Säiten.
 21x14. Offset.

Et as dat éischt Bichelche vum Ch. Hesse an
 enger neier Zeri vum H. a S., déi zu Did-
 denhuewen fir d'»fränkescht«, wéi si schrei-
 wen a soen, schaffen a wudder. Seng Ge-
 dichter dréien sech alleguer ëm Lottréngen
 an d'Lottréngesch, eppes granzeg, datt hiert
 »fränkescht Land« esou vu Friemen iwwer-
 dubbert gouf, vum Ennergoen an Zréck-
 setze vum de Stacklottrénger an hirer
 Sprooch, vum der Kris, vum Atomwierk bei
 Kettenuewen ... Gedanken a Gedichtsform,
 déi e Mann sech mécht, wann e ronderëm
 sech kuckt, mat dem Bléck op soss, fréier an
 haut, a schlecht verquesse kann, datt
 d'Sprooch aus deer Géigend esou verstouss
 gi wor, an as.

Sou gesin as et e Bichelche, dat eng sprooch-
 lech Situatioun beschreift, mam Bléck no
 fréier geriicht as a wou de Ch. Hesse pro-
 bëiert erëm zu hirem ägenen hinféieren.
 Wéi et sech virunentwéckelt, dat muss
 d'Zäit weisen.

hr.

Lëtzebuenger Krëschtadag (Lidder a Gedichter). 3. Oplo. 1977. 140 Säiten, zesummege-
raaft vum Laure Wolter.

Wéi néideg esou Zesummestellonge sin, dat
beweisen déi Saachen, déi d'Joffer Wolter
bis elo gemaacht huet. Et sin déi vum »Léi-
we Kleeschen«, »Fir d'Mamm« an dat hei,
dést elo an der 3. Oplo. Vun dene 95 Säiten
an der 1. Oplo as et ugewuess op 140 Säu-
ten. Si huet deemno sech nët zefridde gi mat
deem, wat se bis dohi fond hat. All eis Lët-
zebuenger Dichter sin dran ze fannen, vun
all denen, wou Texter ze kréie woren. Iw-
wer de Wäert vun eenzelne Gedichter wëlle
mer nët riichten an urteelen, dat soll jidder-
ee selwer maachen, esou kann hien sech dat
eraussichen, wat him passt a fir wat en se
brauch. Eent as sécher, dat Krëschtadags-
bichelche ka ville Leit hëllef, an dat as
dach d'Haaptsaach. hr.

LASEP. Centre Scolaire Dreiborn. Wor-
meldange/Flaxweiler. 5 ans. 1973-1978. 11.
Band vun de Publications Mosellans. 133
Säiten.

Nieft der Geschicht vun der LASEP aus
deem Eck fënt een esou munneches an deer
gudder a propperer Broschür, dat engem
Freed mécht. Nieft der Lokalgeschicht sin
d'Seërcher aus deer Géigend dran, déi zem
Deel aus dem N. Gredt séngem »Sagen-
schatz« hier sin, dernieft awer och anerer,
an där, déi e Lëtzebuenger Dichter fond
hun. — Spaas mécht et och déi kleng Spré-
chelcher an den Annoncen ze gesinn, déi op
d'Annoncen ofgestëmmt sin. — Et muss
een deem, deen dat alles beieneegeraacht huet
en décke Merci soen — 't as de René Müller
vu Wuermer — an em fatzeg d'Hand dré-
ken, nët eleng wéinst deem propperen Heft,
mä méi wéinst deer viller, knécheleger Aar-
becht, déi derbei wor. — Wann Dir Iech et
uschaacht, 't gët Iech nët leed. hr.

Iwwer dem Drock erauskomm:

Guy Rewenig: *Schaarfe Wand laanscht den
Owend*. Impr. de la Frontière. 1978. Esch.
76 Säiten.

René Kartheiser: *Wëlle Wäin*. Impr. Cen-
trale. Lëtzebuerg. Egeverlag. 1978. 103 Säu-
ten. Ill. vun der Laury Wagner. Präis ge-
onnen 385 Fr. An der nächster Nummer
komme mer nach drop ze schwätzen.

J. B. Merkels: *Blummen aus Amerika*. Eng
kleng Auswiel patriotesch Gedichter. 64 Säu-
ten. 1921. Dat Buch as an enger onverän-
nerter Oplag (1977) beim J.-P. Krippler,
Lëtzebuerg, erauskomm. (cf. Sait 16)

D'Actioun Lëtzebuergesch
huet bis elo erausgin:

- 1) Dem Léiweckelche säi Lidd
vum Michel Rodange 1973 (Facsimilé) 250,- Fr.
- 2) EIS SPROOCH no 1 - 1972 30,- Fr.
- 3) EIS SPROOCH no 2 - 1973 35,- Fr.
- 4) EIS SPROOCH no 3 - 1973 40,- Fr.
- 5) EIS SPROOCH no 4 - 1973 40,- Fr.
- 6) EIS SPROOCH no 5 - 1974 80,- Fr.
- 7) EIS SPROOCH no 6 - 1975 80,- Fr.
- 8) EIS SPROOCH no 7 - 1976 vergraff
- 9) EIS SPROOCH no 8 - 1977 150,- Fr.
- 10) Lëtzebuenger Krëschtadag (Lidder a
Gedichter) 3. Oplo - 1977 - L. Wolter 180,- Fr.
- 11) Léiwe Kleeschen (Lidder an Texter)
2. Oplo - 1977 - L. Wolter 130,- Fr.
- 12) Fir d'Mamm (Lidder an Texter)
1977 - L. Wolter 160,- Fr.
- 13) »RICK« vum René Kartheiser - Eng
Héngerdeifsgeschicht 35,- Fr.
- 14) »Ueter d'Jor« vum Heng Rinnen 50,- Fr.

Korrektur: Nr. 8. Hiiridenowend (S. 15)
5. Zeil soll sin:

Am Stäebroch raschte Piosch a Schlo

Notizen

Eis *Sproochcoursen* hun ageschloun ewéi eng ronn Bomm, wann een esou ka soen. 1976/1977 waren der 6, an dat zu Esch-Uelzecht 2 mat 97 Leit, Lëtzebuerg-Stad 1 mat 59, Stroossen 1 mat 52, Mamer 1 mat 60, Péiteng 1 mat 38. D'Leit, déi matgemaacht hu kruten en Diplom. Dofir waren s' alleguer den 18. Juni 1977 an den Eisebunner-Casino zesummekomm, wou Vertrieder vun denen Uertschaften, an denen e Cours gehale gouf, derbei waren. Eis Areler Frënn hun och drop gehalen, fir derbei ze sin. Fir 1977/1978 as d'A.L. aus allen Ecke vum Land opgeruff gin, fir bei hinnen deer Courren z'organisieren. Et wor esou, datt et nët méiglech wor iwwerall dër ze halen. Et sin 1978 der zu Esch (4), Péiteng (2), Mamer (2), Stroossen (2), Bartréng (1), Lëtzebuerg (5), zu Gréiwemaacher (1) an Ettelbréck (2), Interbank (5), Europ. Parlament (1), Europaschoul (1) fir Kanner, mat ronn 850 Leit. Zu Arel as et fir 1977/78 och nët duergaang mat engem Cours, si hun der 4 misse maa chen.

Iwwerall schaffen se mat deem neie Buch, dat de Lex Roth an d'Monique Marson no enger franséischer Virlag fir däitsch ze léieren ausgeschafft hun. Déi audio-visuell Metoud kënnt gutt un, souguer d'offiziell Schreifweis mécht de Leit an de Coure kee Misär, an et as do esou wäit, datt se nët nëmme schwätzen, mä richtig schreiwe léieren, eppes, wat munneche Stacklëtzebuerger bis haut nët fäerdeg kritt.

D'Sproochcourse sin op Tounband geschwat gin a se sin a Kassetten an der Ennescht-Gaass am Buttéck Télé-Disque ze kréien.

An der Tëlevisioun gët de Lex Roth e Cours iwwer d'Lëtzebuerger *Schreifweis*. Sou wéi hien et duerbréngt as et liicht ze verstoen an, dat as wuel dat Schéinst, s'as gutt bei de Leit ukomm. Loosse mer unhuelen, datt sech och alt méi a méi dru gehale gët.

Eng aner Emissioun hat de Lex Roth nach an der Tëlevisioun, déi mat engem Kongkur gekoppelt wor. Hei gouf gefrot no neie Wieder, déi nom Weltkrich an eis Sprooch erakomm wieren oder e lëtzebuerger Ustrach hun, wéi Knätsch(gummi), Knuppautoen, Bic asw.

D'Präisser waren: 1. Präis: e komplette Lëtzebuerger Dictionär (5 Bänn gebonnen); 2. Präis: zwee Bicher vum J. Christophory; 3. Präis: klengen däitsch-lëtzebuergeschen Dictionär vum H. Rinnen a Will Reuland.

Den 1. Präis krut de Felix Pepin vu Bëschrud.

Loosse mer nach festhalen, datt och vum L. Roth »D'Minutt fir Eis Sprooch« zënter e puer Joër am UKW, dräimol d'Woch, kënnt.

An der leschter Zäit kann een a verschidde ne Gemengen an uecht huelen, datt se eis al lëtzebuergesch Nimm nët vergiessen, wann se nei Stroossen defen. Et freet een sech jhust fir wat datt se dann nët einfach deen Numm op d'Schëld schreiwen, amplaz e fir d'éischt op franséisch z'iwwersetzen, wéi Grénge Wee amplaz rue Verte (am Fong misst et jo »chemin vert« sin). Wat der Jomer se derzou bruecht huet fir zu Gaasperech de »stengege Wee« »rue Raiffeisen« ze (ver)ennen, dat freet ee sech. Gewëss, et as nët ëmmer liicht en Numm ze fannen, deen allenennen a jidderengem gefällt, mä dat misst dach ze maache sin, och ouni franséisch Iwwersetzung vu gewinnten. Dann, fir wat dat éiweg »rue« virdrun? As et besser a méi schéin, wann et heescht »rue du Chemin vert« oder »rue Verte«. Eng aner Fro as déi vum Ëmdefe vun ale Stroossennimm, wéi mer et an der Stadt gesinn hun, wou d'»Arsenal-Avenü« an »Emile-Reuter-Avenü« ëmgedeft gouf. D'Arsenal-Avenü bleift fir déi Stater d'Arsenal-Avenü. Domat soll awer glat a guer näischt géint d'Undenken

un de fréiere Staatsminister a Präsident vun der Chamber gesot sin, et vergonnt een him ganz gär séng Strooss. Wou komme mer awer hin, wann all (dichtege) Politiker séng Strooss do kritt, wou e gewinnt huet. No deer Metoud misste mer z. B. de Bd. Joseph II ëmänneren an Jos. Bech, d'Heinestrooss a Pierre Dupong asw.

Un d'Stad Lëtzebuerg wir de Wonsch virunzegin, deen eis alt »matgedeele« gouf, op all Stroosseschëlter och deen ale Lëtzebuerger bäizesetzen, (d'Madame Brasseur huet et iwwregens den 13.12.77 am Stater Gemeengerot gefrot) wéi et mam Bredewee, der Fleeschirgaass asw. geschitt as (z. B. rue Raiffeisen—stengege Wee, rue Verte—grénge Wee, Kohlenberg—Kuelebiereg — et as kee Kohlenberg, mä e Kahlenberg). Déi lescht Bemierkong, guttgemenegt gewëss, bréngt eis derzou ze froen, fir wat datt op eemol Aldringen amplaz Aldringer, Neiperg amplaz Neyperg, Wedell amplaz Wedel, Kalchesbréck amplaz Kaltgesbréck geschriewe muss gin, ouni ofzestneiden, datt déi nei verbessert Nimm méi richtig sin? Gin déi Kölner, al-lëtzebuergesch Kälcher, och hin a schreibe »Cölln«.

Leit, déi an de Lëtzebuerger Coure sin, froen eis alt fir wat, datt mir eis Stroossen anescht nennen ewéi se »offiziell« heeschen. Mir wiren dach Gelungener. Op dem Stroosseschëld sténg: Avenue de la Gare, Avenue de la Liberté, Place des Martyrs, Place de la Constitution... an da géife mir se: Al Avenü, Nei Avenü, Rousegäertchen, Gëlle Fra... nennen.

Dat do féiert dann zu de Reklamatiounen iwwer d'Schreifweis vun den Uertschaftsnimm wéi Wolz, Kënzeg, Klierf... ouni »tz« a mat »K«. Fir d'éischt sief gesot, datt et d'Schreifweis vum Dixonär as (wann et engem besser gefällt, da schreift en alt Dictionnaire), fir d'zweet soll emol ee beweiisen, datt et nët »richteg« wir.

Wat d'Ursach vun de Reklamatiounen as, dat weess jiddereen, deen de Krich 40-45

nach erlieft huet, wou d'Preisen deemools d'Nimm (Wilz) esou geschriwwen hun. Et geet dofir nët esou vill ëm d'Schreifweis, mä et as d'Oppositoun géint dat, wat déi eis deemools forcéiert hun ze maachen. Iwwerhaupt, mir hun emol nët eng *offiziell Schreifweis* vun eisen Uertschaftsnimm op franséisch an op däitsch. Schreift ee Gréiwemaacher am däitsche mat »w« oder mat »v«, dat selwecht as fir all déi Uertsnimm mat »v« (GreiWeldingen! sou wéi et am Gredt séngem »Sagenschatz« vun 1883 steet, wou eng Kéier e »w« dann e »v«, e »K« (Kontern) oder »C« steet. Deemools (1855, 1856) huet den M. Hardt, deen d'Weistümer erausgin huet, an de PSH (Publikatiounen vun der historiescher Sektion) Virschléi gemaacht fir eis Uertsnimm op däitsch a franséisch ze schreiwen. Vun deer Zäit un as näischt méi an deer Saach geschitt. Wir et dofir elo nët un der Zäit, dat eng Kéier an d'Rei ze maachen?

Am Annuaire officiel steet »Rammeldange«, am Tëlefonbuch »Rameldange«, am Uertsverzechnes vun der Post nees »Rammeldange«.

Wir et och nët besser, wann déi Lëtzebuerger Uertsnimm ënner deem franséischen am Tëlefonbuch sténgen, amplaz vir an enger Lëscht beieneen? Et as een awer ewell frou, dat se *do* stin.

Eis *Neijooschkaarten* hun de Leit dëst Joër nach besser gefall, wéi an de Jore virdrun. Si si gutt verkaaft gin an den Här Emil Schmit hat eng Hällewull Aarbecht fir se fortzeschécken. Et wore Biller vun der Stad, vun Esch-Uelzecht, Wolz a Munneref.

Nieft dene Neijooschkaarte sin och *Gléckwonschkaarten* drécke gelooss gin (fir Verlobung, Houchzäit, Kanddaf, Namensdag), déi vum Ota *Nalezinek* gezechent si gin. Well awer d'Leit zécke fir e Lëtzebuerger Text derbei ze fannen (odder ze schreiwen), läit e klengen Ziedelchen an all Kaart, wou

en etlech deer Gléckwonschformelen drop stin. Et brauch een sech deer nëmmen een erauszesichen, ofzeschreiwen an d'Kaart fortzeschécken. Déi Kaarte sin an all Zeitungs-, Pabeier- a Bicherbuttécker ze kréien. Frot emol derno! (Kuckt 3. Deckelsäit).

Areler Land a Sprooch huet dëst Joër zwou Neijooschkarten erausgin. Bei hinnen as och eng grouss Nofro gewiescht. — Hir Zäitschrëft kënnt och schéi réigelméisseg. An deer leschter as esouguer de »Max a Moritz« op hiirt Lëtzebuergesch dran iwwersat. — Am »Wort« as an enger gudder halwer Säit d'A.L.S. virgestallt gin (24.3.78).

Viru 50 Joër (1927) as de Mammendag hei am Land fir d'éischt gefeiert gin an d'Post hat dowéinst en Extrastempel gemaacht, wou sou schéin drop stong (a grouss Buschtawen): FÊTE DES MERES. Wir et nët grad esou schéi gewiescht, wann drop gestanen hätt, wéi mir deen Dag nennen: MAMMENDAG? Oder déi béid?

De Räitesch Hary vu Péiteng, nach ee vun der aler Gard vun der National-Unioun, huet Enn dës Joër (1977) eng gëllen Auer vun der Gemeng kritt, nët fir séng Aarbecht an der National-Unioun, mä well en e Liewe laang am Aarmebüro vun der Gemeng matgeschafft huet. Eis bescht Wënsch!

Déi Gaasperecher hun et probéiert: Si hun eng ganz Mass nëmmen op lëtzebuergesch (de 15. Januar 1978) gesongen a gebiet. Well se nun am Radio als Sonndesmass iwwerdreien as gin, konnte vill Leit aus dem Land se héieren a sech hir Menong driwwer maachen. Se huet ville Leit gefall, an de Gesank an d'Gebiet wäerd wuel grad esou gutt bei eiser Herrgott opgeholl gi sin, wéi wa s' an enger aner Sprooch gewiescht wir. — Viru Joren haten déi Gaasperecher dat

selwecht ewell stéckerchersweis an der aler Kiirch zu Fäle gemaacht.

Wéi am Réidener Kanton e Kulturmount wor, d'lescht Joër am Juni (1977), huet de Beggener Kannerkouer zu Groussbus (25.6.1977, 19 Auer) och eng Mass op Lëtzebuergesch gesongen.

An de *Festbroschüren* uetert d'Land kann een an der leschter Zäit méi a méi Usproochen, Virwierder a Gléckwënsch op lëtzebuergesch fannen. Sou loug am Programm vum FC Red Star Märel-Belair, d'Chronik op lëtzebuergesch dran. An der Broschür vu Betten un der Mess sin d'Gléckwonschadresse vum Bëschof, vum Buurgermeeschter, vum Präsidant vum Organisatiounscomité, dem Grënder vum Bettener Kiirchgesank op lëtzebuergesch, esouguer bal ouni Feler no deer neier Dictionäersschreifweis. D'Broschür selwer as schéin a propper. Et duerf een sech se roueg uschaffen.

An de Zeidonge liest een esou uetert d'Joër munnesch kleng Artikelcher a Bréiwe vun de Leit un d'Redaktioun iwwer d'Lëtzebuergesch. Et geet Rieds dran iwwer: uerdentlecht Lëtzebuergesch, d'Schreifweis, de Respekt fir d'Sprooch asw. Dat alles as e Bewäis, datt et nët nëmmen e puer Leit gët, déi sech derfir intresséieren, mä all Dag gin et der méi. Souguer Auslänner, wéi et an engem grouss Bréif mam Titel »Schumt Iech« (Wort) den 31. Dezember 76 heescht. Do gët, enner anerem, bedauert, datt d'Stonn fir Lëtzebuergesch an der Schoul zevill liichtschaz fir aner Sproochen ze léiere geholl géif gin.

Am »gazettchen« vum Lëtz. Wort mengt de »Vic« am Artikel »Die kleine Sprache«, wou Rieds as vun denen Areler fir hir Sprooch: „D'Weltsprooch si méi nëtzelech, awer nët méi schéin, nët esou voll Séil, dacks läit emol nët esouvill dran, a se sin och nët

esou genee wéi déi »kleng« Sproochen.»
(28. Oktober 1977.)

Lëtzebuergesch an der Kiirch. Dozou eng Notiz aus dem »Courrier de l'Education National — 1955« S. 55 iwwer de J. P. Rosch, ee vun dene leschte Grënner vun »Eis Sprooch« 1952. „Eng kleng Sammlong vu bekannte Kiirchelidder aus dem Diözesangsbuch huet den J. P. Rosch an d'Heimechtssprooch iwwersat.“ Et sin Heftercher, déi 1945 erauskoumen: Mir bieden. Ons gebräichlech Gebieder op Lëtzebuergesch. 1945. — Hei sief och un déi Artikelsérie erënnert, déi de Vic. Neuens sénger Zäit an der Zäitschrëft vun der Clairefontainer Paatren »Heimat und Mission« iwwer »Religiéis Dichtung« hat.

De Pol Pütz huet duerch de Kasematten-theater en Disk, soss sote mer eng Plak (am Juli 1977), erausgi loossen, op deem dräi »Songen« (wéi léif) sin, déi am Cabaret vum Kasematten-theater d'Uropféierung haten: Et sin: Déi kleng Chamber, d'Zigarette, den Driibsert. Solist as de Fernand Fox, Musekalescht Tony Schuster, d'Poschett vum Pit Weyer. Präis 100 Frang.

Op der Biff bei Nidderkääjéng soll(t) e Monument fir d'Napoleongsdénger an hiren deemolege Chef den Napoléon opgeriicht gin. Eng Parti Leit mat Numm a Rang hun en Opruff ënnerschriwwen, fir Suen derfir ze fechten; d'Strooss vun do op Nidderaanwe krit den Numm »Napoléonsstrooss«. Deen Opruff hat awer nët iwwerall gefall, well et goufe Protestbréiwer an d'Zeidong geschriwwen. Wéi wäit et haut as, e Jor derno, dat wësse mer nët. Et as dach awer zwemol gelungen: Haut géinge mer hin fir deem am meeschte gehaasste Mann aus deer Zäit, bal 200 Jor derno, e Monument opzeriichten, dann denkt een drun wéi schwéier et as fir e puer Leit sou-

wäit ze kréie fir engem Lëtzebuergesche Dichter éierewou e Steen ze setzen. Et bleift beim Fiisschen um Knuedler. — Am Rapport vum Wëlzer Interesseveräin heescht et am März 1978, dem Michel Rodange säi Monument hätt 1977 nët kënne gemaacht gin, well keng Suen do woren...

An dem Studienzyklus vun der »Association pour l'Education permanente« huet den Alain Atten den 9. Februar 1977 iwwer »d'Lëtzebuergesch ëm 1900« geschwat.

Am Kulturmount zu Fenténg wor et de Heng Klees, deen iwwer »Eis Lëtzebuergesche Sprooch, gëschter, haut a muer« geschwat huet.

Den Heng Rinnen huet zjor an der Konrad-Adenauerstiftung bei Bonn iwwer »Lëtzebuergesche Sprooch« an am März 1978 zu Saarbrécken iwwer »Lëtzebuerg a séng Sprooch« referéiert.

De Lex Roth wor am Mee 1978 zu Bënzelt, (Kulturmount), wou en iwwer d'Lëtzebuergesch gezielt huet a bei de Leit vill Intressi fond hat.

De Jules Christophory huet dem Dicks säi »Wëllechen an de Fiisschen« op englesch a franséisch iwwersat. Et kënnt an e Buch vu Balladen, an deem all europäesch Land mat e puer vertruede soll sin.

De Paschtouer Jos. Keup, de Monni Jos, konnt den 29. Juni 1977 säi 60. Jubiläum als Geeschtleche feieren.

Fir den 21. März 1978, säin 88. Gebuertsdag, wënsche mir him nach all Gutts an all Schéins, virof eng gutt Gesondheet.

Hie wor 1917 op Diddeléng komm, vun 1920 bis 1928 wor e Kaploun zu Déifferdang, gouf 1928 Paschtouer zu Wolwen, 1931 zu Bäerduerf. Am Krich koum e wéinst der Resistenz, well e Jonge verstoppt

hat, an d'KZ Hinzert, dono op Dachau. Nom Krich wor e Paschtouer zu Bechmaacher, gOUNg 1952 a Pensioun a lieft elo zu Iechternach am »Schlässchen«. Vun him sin e puer Bicher do, mat gudder Gedichter, déi an enger guttlätzebuurger Sprooch geschriewe sin a vun denen et heescht, et wiren deer beschter, déi mer hun.

De Pierre Grégoire huet den 9. November 1977 säi 70. Gebuertsdag kënne feieren. Wien de fréiere Kultur- an Unterrechtsminister sou aläert do gesäit kommen, géif him déi guer nët gin. Hie schreift wuel méi däitsch a franséisch, huet awer ganz vill Intresse fir d'Lëtzebuergesch a vill derfir gemaacht. Als jonge Mënsch huet en an der Post ugefaang, gouf Redakter am »Wort«, huet d'Kulturbäilag am »Wort«, d'»Warte« an de »Frëndeskreies« gegrënnt, gOUNg nom Krich an d'Politik, gouf Minister vu verschidden Departementer, Präsidant vun der Chamber an as haut Dëpëtierte vun der CSV. Séng vill Bicher, séng sëllegen Artiklen, bal mat P. Grégoire, ERIO, Gregor Stein gezechent, si wuel nët ganz liicht ze liesen — et muss een derbei sin — si weisen engem e Mënsch, e Schrëftsteller, deen sech et selwer nët liicht mécht, eppes vun engem fuerdert, séng Menong duerbréngt, baséiert op sénger krëschtlecher Iwwerzegong an humanisteschem Grond a Buedem.

Him eis bescht Wënsch mat gudder Gesondheet fir fortun.

Den 10. Dezember 1977 huet d'Revue, lëtzeburger illustréiert, eis de Lucien Ludwig virgestallt. Mir, vun der Actioun Lëtzeburgergesch, kennen den Här L. Ludwig ewell méi laang, dat als iwwerzeegten Unhänger vun der Lëtzeburger Sprooch an nach als méi iwwerzeegten Unhänger vun der Schreifweis, déi hien OLO nënnt. Dat heescht: offiziell lezebuejesch ortografi. Se gouf nom Krich vum Prof. Jean Feltes ausgeschafft a

vum Minister Nic. Margue ageféiert. Deer Schreifweis kann een de gudden Opbau, sou halwer phonetesch, guer nët ofstreiden, mä leider gouf se aus praktesche Grënn nët vun de Leit ugeholl: se wor ongewinnt, an se huet villzevill eng grouss Ëmstellung an Ufuederung vun de Leit, besonnesch vun de Kanner, verlaangt, well déi gewinnt woren nom däitschen a franséische Bild ze schreien an ze liesen. De 7. September 1946 gouf d'»OLO« ageféiert (Mémorial No 40) an den 10. Oktober 1975 duurch déi vum Lëtzeburger Dictionär ersat. Wat fir eng besser (odder schlechter) as, doriwwer wëlle mer nët nees an nach eng Kéier streiden. D'»OLO« hat ausgeliefert, ewell laang éier déi nei officialiséiert as gin. An hir (OLO) koumen zwee Bicher fir d'Schoulen eraus, soss as mat Wësse keent anert do. Den Här L. Ludwig, den iwwerzeegte Géigner vun der »DIXI«, wéi hien déi aner nennt, schafft a wuddert nach haut mat Läif a Sél fir d'»OLO«, well d'»DIXI« iwwer deen däitsche Leescht geschloen as. Hie wëll ewech vum däitschen, hie wëll och ewech vum franséischen, hie wëll eng egen, eng eleng fir d'Lëtzebuergesch. Séng Iwwerzegong soll ee respektéieren, ob een s' unhuere kann, dat as eng aner Saach. — Wou den Här L. Ludwig awer e grouss Verdéngscht huet, dat wor wéi en sech, mudderséileneleng, nët gin huet bis e Couren op lëtzebuergesch geschaf hat. Den Zoulaaf wor onerwaart grouss; eleng 2, 3 Owescouren d'Woch gehalen an en Handbuch fir d'»Studente« geschriwwen. — Ewell 1952, sou den l. n. n. an der Revue, huet de L. Ludwig mam Prof. J. Feltes scho Coure fir Auslänner gin, bis 1954. — Wa mer och mam L. Ludwig nët eens sin iwwer d'Schreifweis, dann duerfe mir hien awer nët iwwersin, wann et ëm d'Lëtzebuergesch selwer geet. Do huet en e Luef verdéngt, a Respekt. De L. Ludwig, deen 1899 zu House gebuer gouf, muss ee bewonneren fir séng Iwwerzegong, séng Vitalitéit an dofir him nach munnech Jore wënschen, fir säi Wonsch,

dach vläicht, erfüllt ze gesinn: d'»OLO« als »ofizièl ortografi«.

Am Kader vum *Belsch-Lëtzebuergesche Kulturellen Accord* wor eng zweet Réunioun vun der Kommissioun fir Grenzaustausch op deem Gebitt den 28. Abrëll 1977 zu Péiteng am Kolléisch. Vun der Lëtzebuerger Säit woren do Bremer H. (Ausseministär), Klees H. (sproochwëssenschaftlech Sektoun), Knauf M. (Schäffe, Péiteng), Manderscheid R. (Kulturell Saachen), Meder C. (sproochwëssenschaftlech Sektoun), Müller-Künsch Gaby (Nationale Jugenddénkscht), Oestreicher J. P. (Präsident vum Conseil Permanent pour l'Animation Culturelle), Rinnen H. (sproochwëssenschaftlech Sektoun), Roth Lex (Actioun Lëtzebuergesch), Spang P. (Archiv-Direkter, Präsident vum der Commission Mixte belgolo-xembourgeoise), Wagner Guy (Präsident vum der Kulturkommissioun, Esch), Wampach J. (Theater, Esch), Weber Raymond (Prof. Attaché, Kulturell Saachen, d'Sët-zong gouf och vun him presidéiert).

Den 1. Punkt gong iwwer den Austausch an d'Ugebatt op kulturellem an erzéiereschem Gebitt (Strukturprogramm, Informationsbroschür vun de kulturelle Verengungen, mam Numm an der Adress), d'Tausche vun Dokumenter an offiziellen Texter, Plangen. En Aarbechtsgrupp soll dat alles ausschaffen, wou vu Lëtzebuerger Säit d'Häre Meder a Manderscheid genannt si gin.

Den 2. Punkt wor d'Lëtzebuergesch an der Areler Géigend, wat do derfir gemaacht gi kënn, a wat d'Ursaache vum Nees-Opliewe vum Lëtzebuergesche wieren. D'Ursaache schénge praktesch ze sin: Leit aus deer Géigend schaffen am Land Lëtzebuerg, verstinn sech nët mat hiren Aarbechtskollegen, well se nët méi genuch Lëtzebuergesch kënnen; dann, vum Lëtzebuergeschen aus, méi lücht däitsch léiere kënnen; an och den Intressen, deen elo iwwerall fir déi »kleng Sproochen«

an Europa as. Fir iwwer dee Punkt ze diskutieren a Kontakter ze kréie géif eng Réunioun zu Diddenhewen organiséiert.

Den 3. Punkt wor d'Entwécklung vun der »Animation socio-kulturell« hei am Land. Ze denen 3 Punkten hu geschwat: Roger Manderscheid zu Punkt 1; Heng Klees zu Punkt 2; Guy Wagner zu Punkt 3.

Et wir wuel interessant fir déi 3 Riede méi am Eenzelen ze bréngen, derwäert wir et, mä hei geet et nët gutt. Wien sech derfir interesséiert soll sech de Bulletin de Liaison No 2/1977 an dem Ministär vun de Kulturelle Saachen, 5 Bredewee, Lëtzebuerg, froen.

Den 12. Mee 1978 wor op deem Gebitt e Rendez-vous zu Zënt Hauptert (St-Hubert).

An der Kommissioun vun der *Chamber* fir Erzéiung a Kulturell Saache si fir 1978: Roger Krier, Präsident; Carlo Meintz, Vize-Präsident; Léon Bollendorf, J. Dupong, Pierre Grégoire, Jos. Brebsom, Marcel Knauf; Ersatz: Vic. Abens; Colette Flesch, Frank Wolff, Zénon Bernard, Astrid Lulling.

Un de Wëllem Weis, de Brudder vum Adel Weis, hun déi Kopleschter sech erënnert an si hun him zer Eier den 2.10.1977 en Plack un dat aalt Paschtoueschhaus opgehaang, do wou e sénger Zäit zu Koplescht gewunnt hat. Wann hien och dermeescht op däitsch geschriwwen huet, wéi d'»Briefe eines Hinterwäldlers«, dann hat en awer e grouse Respekt fir eis Sprooch. (cf. Wort 3. X. 77)

Weess jiddereen, datt dat Muttergotteslidd »Léif Mamm, ech weess et nët ze son« vun him as, Musek vum Jos. Biwer?

De Wëllem Weis as de 15. 3. 1894 a Clause gebuer, wor zu Koplescht Paschtouer vun 1932 bis 1936; gestuerwen den 23. 3. 1964.

Am Stadtheater vun Esch-Uelzecht hun de 27. Abrëll 1978 de Pir *Kremer* an de Pöl

Pütz aus hire Schrëfte virgelies. — „No der Liesong sin déi zwéin Auteure gäre bereet, sech mam Public ze ënnerhalen an hir Bicher ze dédizéieren“, heescht et an der Invitatioun. Si hun dat selwecht am Mee zu Boxer (Kulturmount) gemaacht.

* * *

D'Madame *Liliane Thorn-Petit* as nët d'accord mat engem Brëif, deen een an d'»Wort« geschriwwen huet, an deem gefrot, besser gewünscht, gi wor, datt d'Buttëcksmedercher a Bürosjofferen engem op lëtzebuergesch Ausstreech sollte kënnen gin, amplaz, datt se géifen äntweren: *parlez français*. De Schriwer mengt ironesch, da sollten se sech eng Etikett mat hiren Nationalfaarwen odder mat hirer Nationalsprouch opspéngelen, wa se scho nët wëllten odder kënten eise »Platt« schwätzen. Hie mengt dann nach, datt et nët un de Konne wir, fir sech mat enger friemer Sprooch am eegene Land erëmzeklappen, well déi friem eis trotz allem nët esou licht kéim. Et wire jo Couren do fir lëtzebuergesch ze léieren, do sollten déi Medercher dragoen. De Patrone schlët e vir, keng Leit anzustellen, déi eis »Sprooch« nët géife kënn schwätzen odder nët géife schwätze wëlle léieren. — Mat deem Brëif un d'Zeidong wor d'L.T.-P. nët averstan a si schreift hir Menong op franséisch dozou an de »*Républicain Lorrain*« vum 19.2.1978. Se seet, si hätt hiren Aen nët getraut, wéi se dat gelies hätt. Et wir vu Rassism a vu Friemenhaass an deem Brëif erauszefannen. Mir Lëtzebuurger hätte jo vu 6 Jor un däitsch a franséisch geléiert, an et wir schapppeg, wa mir dann déi Sproochen nët genuch kënten, fir mat dene Friemen ze schwätzen, Friem, déi mir esou néideg géife brauchen... Dofir misste mir déi Friem gutt ophuelen, wa mir nun nach hinggeng a géife verlaangen, datt si eis Sprooch misste léieren, dat wir awer de Cömbel: „*dépasse les bornes de la décence*“. Deer friemer Leit kënten dacks knaps schreiwen a liesen, a mir géifen dann och

nach aus intellektueller Liddregkeet verlaangen, datt se lëtzebuergesch sollte kënnen.... (Wat wir da geschitt, a wéi hätt d'L.T.-P. réagéiert, wann de Mann geschriwwen gehat hätt, en hätt geäntwert kritt: sprechen Sie deutsch, bitte!). — All Mënsch séng Menong soll ee respektéieren, och dem L.T.-P. séng. Awer, wéi d'Leit dorop erëmgepaff hun! Soll d'L.T.-P. sech dat erwaart hun? Wéi dunnt nach eng Joffer Résibois dra gemëscht huet a vun enger folkloristescher Sprooch a Reserve gefabelt huet, wor d'Feier am Stréi. Et huet Bréiwen an d'Zeidong gereent!

All Respekt fir d'L.T.-P., mä as et chauvinistes an huet et mat Rassismus a Friemenhaass ze din, wann ee wënscht a sénger Sprooch, séngem Platt, doheem a séngem Haus ugeriet ze gin? Et sin dëst Jor gutt 1 000 Friemer, déi a Coure gin, fir Lëtzebuergesch léieren ze schwätzen, déi nët an enger »folkloristescher Reserv« lieue wëllen, déi »*Courtoisie*« weisen. As dat da wiirkelech nët méi léif a schéin?

Wat mir wëllen as jhust e bësselche Respekt fir eis Sprooch, déi eis gehollef huet a batterer Zäit ze bleiwe wat mir sin an eise »anachronistesche« Land (et wäerd jo dann och keen eng Tréin fale loossen, wann et ausstierft)... Hu mir dann nët Recht op dee bësselche Respekt, deen all verstännegen an éierbare Mënsch verdéngt, och an engem Europa, dat mat esouvill Wéi nach gebuere soll gin.

An hei wat de *Fernand Hoffmann* an der »Warte« vum 4.3.1978 derzou schreift:

Lëtzebuergesch, Mammesprooch

Dem *Liliane Thorn-Petit* hannert d'Oueren

Lëtzebuergesch,
Mammesprooch,
Pëspere vum Wand
an den Éislécker Eechen,
Potere vun de Baachen
an de killen Dällten,
du schmaachs

wéi Äppelschnëtz
 an Hackernëss,
 wéi Prommen a Quetschen,
 Schléiwen a Bëschäerdbir.
 Du richs wéi Hee a Grumm,
 wéi d'Rousen an der Stad.
 Lëtzebuergesch,
 Mammesprooch,
 staark wéi dem Papp séng Hänn,
 duuss wéi der Mamm
 hir Lëpsen op der Stir.

Lëtzebuergesch,
 Mammesprooch,
 Weidergereecht duerch
 d'Joërhonnerten,
 méi al wéi d'Riewe laanscht d'Musel,
 wéi d'Bichen an d'Eechen aus eise Bëscher
 Lëtzebuergesch,
 Sprooch vum klenge Mann,
 vum Bauer hannert dem Plou,
 vum Wénzer am Wéngert,
 vum Minettsdapp
 déif ënnen am Bierg.
 Lëtzebuergesch,
 Mammesprooch,
 du bas
 déi schéinst vun alle Sproochen.
 du bas méng Sprooch.

Am UKW as zënter dem Januar 1978 eng
 Ännerjen, den Nik. Weber as nët méi Chef-
 redakter vum Lëtzebuenger Programm.
 Anerer sin a séng Plaz komm. Mir wën-
 schen deer neier Equipe all Gutts, kë-
 nen awer nët vergiessen, wat den Néckel an
 all dene Joren do gelescht huet. Et erënnert
 ee sech gär un déi éischt Kontakter mat
 deem Éislécker Jong, deem all Dag déi
 grouss UKW-Zeidong geleet a gesicht huet
 dat Bescht ze maachen. Liicht wäerd et jo alt
 nët ëmmer gewiescht sin! Op sénger neier
 Plaz wënsche mir him fir fortun all Gutts.

Mat »grusser« Freed hoat deen Eechternoa-
 cher neien Deputéierte Fernand Boden sein

ischt Reed an der Chamber op Eechternoa-
 chisch gehalen. An esou steet s'och am
 »Kammerbericht«. De Fernand Boden
 koum an d'Plaz vum J.-P. Büchler, deen den
 8. Februar 1978 séng Démissioun gin hat.

Wa mer och e gudde Strapp nom Maart
 kommen, da musse mer awer un déi grouss
 Feier fir de Michel Rodange zu Waldbëlleg
 den 2. an 3. Juli 1972 erënnere. D'Feier
 loug an enger Kultureller Woch, an deer
 och d'Musek hir 75 Jor gefeiert huet.

Samschdes goufe Blummen op dem M. Ro-
 dange säi Graf um Néckloskiirfecht an der
 Stad niddergeluegt, sonndes wor déi eigent-
 lech Erënnerrong un den Nannetts Méchel
 vu Bëlleg.

D'Post hat en Extrastempel fir deen Dag
 maache gelooss. (Et freet een awer hei fir
 wat, datt dee Stempel jhust fir de M. Ro-
 dange op franséisch huet misse sin. Et sief!)
 En etlech Rieden, vum Buurgermeeschter
 Lies, vum R. Zenner, vum Direkter vum
 Lycée M. Rodange P. Goedert, deen och de
 Minister vun den kulturelle Saache vertrue-
 den huet, goufe gehalen, Kanner hun aus
 dem »Renert« virgedroen an eng Ausstel-
 long iwwer de Rodange wor do. D'Zei-
 dongen hu vill vun der Feier ze schreiwe
 gewousst. Alles wor esou fir un ee vun eise
 beschten Dichter z'erënnere, dee virun 150
 Jor gebuere gouf a virun 100 Jor, knaps 50
 Jor al gestuerwen as.

Eng aner Erënnerrong un de M. Rodange
 wor déi vun dem Owend, deen d'»Neder-
 landse Vereniging« vu Lëtzebuerg de 6.
 4. 1978 am Mansfeldsall an der National-
 bibliothék hat. D'Ursach wor d'Iwwer-
 setzung vum »Renert« vun dem Hollänner
 J. A. Remarque, dee mat enger Lëtzebuer-
 gerin bestuet wor. No der franséischer
 Usprooch vum President Huss vun der Ver-
 enegong huet de Prof. Fernand Hoffmann
 op däitsch säi Referat »Renert als National-
 epos der Luxemburger« gehalen. Dono gou-
 fen Texter aus dem »Renert« op lëtzebuer-

gesch an aus der Iwwersetzong op hollännesch virgelies. Et wor deemno e polyglotten Owend gin, wou et scho gestëmmt huet, datt »le choix des langues à employer en tient dûment compte«. — Wat ce sech gewënscht hätt, dat wiren alt e puer Auszich op hollännesch an der Hand ze hun, fir esou a Rou emol vergläichen ze kënnen, well Expären hu gesot, d'Iwwersetzong wir gutt. Et sief nach ernimmt, datt zimlech Leit do waren. — Eng englesch Iwwersetzong, déi gefrot wor gin, gouf näischt, well keng Suen derfir do waren. Loosse mer unhuelen, datt déi hollännesch eng Kéier craus ka kommen, mam Offset wir dat jo méi liicht an nët esou deier.

Am Gronn wor (3. Juli 1977) eng Ausstellung iwwer de J. A. Zinnen an de M. Rodange.

D'UGDA gët fir dem Michel Rodange säin 150. Geburtsjor eng *Tak* eraus, an der Série »Lëtzebuerger Dichter«. Et gin nëmmen 250 Stéck gemaacht, entworfen as se vum Lé Tanson, a se kascht 350 Frang. Vun aneren *Take* sin déi nach vum Dicks a vum Lentz ze kréien.

An de *Wëlzer Theaterwoche* gët 1978 dem Michel Rodange säin eenzeg Theaterstéck »Dem Grof Sigfrid séng Goldkummer« gespillt. Dat Stéck as eréischt zwcemol gespillt gin, zu Weimeschkiirch (1930) an zu Holle-rech (1948). D'Stéck gët den 29.7.1978 ëm halwer néng owes vum Théâtre du Centaure, Direktioun Philippe Noesen, gespillt.

Oktav — 300 Jor Patrënesch vu Stad a Land, dat wor d'Oktav vun dësem Jor 1978. D'Erënnerongsfeierlechketen hatten den 9. Oktober 1977 ugefaang a si mat der Oktav am Mee 78 op en Enn gaang. Eist Lëtzebuergeresch as dobei vill zer Eier komm. Nenne mer de Merci vum Bëschof vum 10. Oktober 1977, den Opruff fir d'Jubiläumsfeier den 19. 12. 1978 an dee fir d'Oktav 1978. Hei d'Vesprieche vun 1978:

Helleg Maria, Gottesmamm,
Tréischterin am Leed,
D'Vollek vu Lëtzebuerg
erneiart säi Versprieche.
Dräihonnert Joër laang
bas du mat äis gaang.
Haut, op dësem Dag,
versprieche mir op en neis,
dech gär ze hun
an trei ze sin am krëschtliche Glaf.
Léif Mamm, Patrënesch vu Stad a Land,
alles leë mir an déng Hänn,
wat äis léif an helleg as:
eis Familjen, eis Kanner,
eis Fräiheet, eis Enegkeet,
d'Gléck vun der Hemecht
an de Fridden uechter d'Welt.
Seen, déi äis regéieren,
behitt déng Kanner,
heiheim an an der Friemd,
a féier äis de Wee
an d'ëiweg Hemecht.
Amen.

De leschten Ament:

De 24. 6. 1978, samschdes no eisem nationale Feierdag sin d'Diplomer zu Hielem am Festsall un d'Leit vun de Couren 1977/1978 iwwerrecht gin. D'UGDA hat d'Organisation iwwerholl, am Kader vun deem kulturelle Mount an dëser Géigend an de Quator »Bel Canto« dofir engagéiert. — De Präsident Lex Roth huet d'Leit begréisst, apaart den Minister J. Wohlfart an de Burgermeeschter Schmitz vu Luerenzweiler. — De Minister J. Wohlfart weist op de kulturellen Zweck vun der A.L. hin an as frou, datt sech esou vill friem Leit fir d'Lëtzebuergeresch intresséieren. Hie gët de Leit, déi d'Coure gehalen hun, d'Diplomer fir se ze verdelen, de Bel Canto séngt Lieder a verschidde Sprooche, déi dene puer honnert Leit eeschtlech gutt gefall hun, et gët e gudde Pättchen offréiert, de Präsident seet jidderengem, dee bei der Feier gehollef huet an do wor en häerzlech Merci, wéi en ëm 10 Auer d'Manifestatioun opheeft.

Generalversammlung

D'Generalversammlung wor dëst Joër samschdes, den 11. Februar ëm 3 Auer am Sall vum »Commerce« zu Lëtzebuerg. — Grad ewéi d'lescht Joër wor de Sall déckevoll, wéi de Präsident Lex Roth ugefaang huet. Nieft de Membre konnt hien Delegierter vum »Arel Land a Sprooch« a vum »Hemechtsland a Sprooch« aus dem Lottréngesche wëllkëmm heeschen. De Präsident huet op d'Grënnongsjor zrëckgekuckt, wéi d'A.L. Eis Sprooch nees eng Kéier erwächt gouf, a wou et vun enger Dose Leit an enger halwer Dose Joren op ronn 1 200 eropgaangen as. Mat Recht kann hien dofir soen, datt den Intresse fir »Eis Sprooch« méi grouss as, wéi vläicht eng Zort Leit et ugeholl hun. — Mat enger extraer Freed konnt en och drop hiweisen, datt d'Sproochecouren, vun der A.L. organiséiert, ueter d'ganz Land gutt opgehall si gin an et esou guer schwéier wor fir iwwerall een ze fannen fir deer Couren een ofzhalen. Wann et dat éischt Jor (1976/77) 380 Friemer woren, da sin et fir 1977/78 méi wéi 800 déi Lëtzebuergesch wëlle schwätze léieren. E Buch gouf extra dofir gemaacht (L. Roth, M. Marson) no deem mat der direkter Metoud gefuer gët. — Wat Pessimisten nët glewe wollten, dat as dach geschitt. Nët nëmmen, datt méi a méi Intresse vun de Lëtzebuerger selwer fir d'Sprooch do as, et weist sech op munneche Gebitter, apaarti an de Familienannoncen op lëtzebuergesch, déi vu 519 am Jor 1974 op 1864 fir 1977 eropgaange sin, och déi Friem weisen, wat si der vun halen. — De Präsident huet dann och nees eng Kéier op eng Schreifweis higewisen — gutt odder nët, mir sollten eis elo eens sin — an as frou, datt se offiziell as, datt eis Neijooschkaarte mat lëtzebuergeschem Text de Leit esou absëns gutt gefall hun an deer Kaarten esouvill kaaft si gin. Dernieft seet en, datt och elo Gléckwonschkaarte maache geloos si gin (Zeechnong O. Nalezinek), wou en Ziedel mat Stuele vu lëtzebuergeschen Texter derbäi läit. Sou ka jiddereen sech deer een eraussichen fir all

Geleënheet, ofschreiwen, an d'Kaart fortschécken. (Déi Kaarte sin an de Geschäfte ze kréien.)

E seet sänge Leit aus dem Comité merci fir hir Aarbecht am leschte Jor, apaarti dem Här Emil Schmit, deen esou vill ze din huet, wann en d'Neijooschkaarten am Enn vum Jor muss fortschécken. De Comité wor 10 mol beienekomm, nieft anere Kommissionssëtzen.

De Redakter a Vize-präsident Heng Rinnen gët Ausstreech iwwer d'Zäitschrëft »Eis Sprooch«. E bedauert, datt nët méi Suen do si fir se méi dacks kommen ze loosse. Mä, nieft der Zäitschrëft as eng Extra-Serie do. Déi éischt Nummer dervu wor d'Erzielong vum René Kartheiser »Rick«, eng zweet Nummer vum H. Rinnen geet iwwer Gebräicher am Laf vum Jor a kritt den Titel: »Ueter d'Jor«. D'Zäitschrëft an déi Extra-nummere kréien d'Membre fir näischt.

Un d'verstuerwe Membren a Frënn gët geduecht.

De Caissier René Faber liest den Caisserapport. Hie kritt Décharge op Virschlag vun de Keessekontrolleren.

Den Här Emil Schmit schwätzt dono iwwer d'Memberschaft, d'Mataarbechter aus verschidden Uertschaften. Vun den Neijooschkaarte kann hie soen, datt der 1976/1977 9 500 verkaaft si gin, 1977/1978 nach 20 Prozent méi.

De Comité gët neigewielt. Hir Demission hun d'Häre Metty Schroeder a Jhang Ludwig gin. An hir Plaz gin d'Häre P. Mores a Georges Kintziger gewielt.

An der Diskussioun geet et iwwer d'Schreifweis, d'Propperhale vum Lëtzebuergeschen, Lëtzebuergesch an der Schoul asw.

D'Delegéiert vun Arel a vun Diddenhewen kommen zu Wuert.

Ëm 6 Auer kann de Präsident Lex Roth d'Versammlung ophiewen, déi alles an allem gewisen huet wéi lieweg d'A.L. as a wéi se bei de Leit Respekt an Unerkennung fënt.

Statutten

ACTIOUN LËTZEBUERGESCH, Verenegong ouni Gewënnzweck

Sëtz: Lëtzebuerg.

Tëschent denen, déi hei ënnerschriwwen hun

- 1) Faber René, Spuerkeessbeamten, 14, Barriär-Strooss, Märel
- 2) Hatz Aender, Staatsbeamten, 47, Liberatiounsstrooss, Izeg
- 3) Ludwig Jhang, Bankbeamten, 52, Gaasperecherstrooss, Gaasperech
- 4) Malané Charel, Spuerkeessbeamten, 1, Pëtz-Strooss, Bouneweg
- 5) Philippe Robert, pensionnéierte Staatsbeamten, 9, Crécy-Strooss, Lëtzebuerg
- 6) Reckinger Arthur, Dechen, Dikrech
- 7) Rinnen Heng, Staatsbeamten, 32, Bësch-Strooss, Zéisséng
- 8) Roth Lex, Professor E.P., 14, Dunant-Strooss, Esch/Uelzecht
- 9) Schmit Emil, Privatbeamten, 46, Feldstrooss, Helsem/Walfer
- 10) Schroeder Metty, Zännokter, 72, Schëndelser-Strooss, Bridel
- 11) Wolter Laure, Beamten, 22, Collart-Strooss, Betebuerg

déi alleguer d'Lëtzebuenger Nationalitéit hun, an all denen déi nach wëlle mat bäikommen, as eng Verenegong ouni Gewënnzweck gegrënnt gin, déi de Veräin « EIS SPROOCH » vun 1952-1962 viruféiert, de 27.11.1971 nei konstituéiert gouf, sech dës Statutte gin huet a sech nom Gesetz vum 21. Abrëll 1928 riicht.

Kapitel I. — Numm, Sëtz an Zweck.

Art. 1. Den Numm vun der Verenegong as: Actioun Lëtzebuergesch.

Art. 2. De Sëtz as zu Lëtzebuerg, d'Dauer as nët begrenzt.

Art. 3. Den Zweck vun der Verenegong as fir alles anzetrieden, wat lëtzebuergesch as, apaart fir d'Sprooch. D'Veenegong gët eng Zäitschrëft eraus mam Numm: EIS SPROOCH.

Art. 4. D'Veenegong as politesch a reliéis neutral.

Kapitel II. — Membren

Art. 5. Jidderee ka Mëmber gin, wann en den Zweck vun der Verenegong respektéiert a séng Cotisatioun bezillt. — De Comité kann der Generalversammlong Leit, déi Verdéngschter un der Actioun Lëtzebuergesch hun, als Éieremëmber virschlon.

Art. 6. D'Zuel vun de Membren duerf nët manner ewéi dräi sin, no uewe besteet keng Grenz.

Art. 7. Et as een nët méi Mëmber, wann ee séng Démissioun gët oder d'Cotisatioun nët méi bezuelt. D'Generalversammlong kann e Mëmber ausschléissen, wann en der Verenegong schuet oder géint hiren Zweck schafft.

Kapitel III. — Verwaltung

Art. 8. D'Veenegong gët vun der Generalversammlong a vum Comité geleet.

Art. 9. D'Generalversammlong huet all Rechter, déi hir duerch d'Gesetz zoustin. Si as eemól d'Joër. All Mëmber gët dofir wéinstens 8 Deg virdru schrëftlech geruff. De Rapport dervun an d'Resolutiounen kommen an d'Zäitschrëft « Eis Sprooch ».

Art. 10. De Comité gët vun der Generalversammlong fir dräi Joër gewielt. Et kënnen dräi bis zwielef Leit dra sin. Een Drëttel gët all Joër nei gewielt. D'Comitésmëmbren, déi austrieden, kënnen ouni nei Kandidatur erëm gewielt gin. D'Kandidature fir de Comité musse wéinstens dräi Deg virun der Generalversammlong schrëftlech ageschéckt sin. De Comité verdeelt déi eenzel Plazen ënner sech.

Art. 11. De Comité huet all Rechter, déi nët vum Gesetz extra fir d'Generalversammlong virgesi sin. De Comité kënn wéinstens véier mol am Joër zesummen.

Art. 12. All Joër leet de Comité der Generalversammlong e Rapport iwwer d'Aktivitéit, d'Konte vum leschte Joër an de Budget fir d'Joër drop vir. D'Konte gi vu wéinstens 2 Leit kontrolléiert, déi vun der Generalversammlong fir ee Joër gewielt gin.

Art. 13. De Comité kann eenzel Mataarbechter erunzéien a Kommissiounen nennen, fir bestëmmt Aarbechten ze maachen. Dës Leit oder Kommissiounen schaffen ënnert der Responsabilitéit vum Comité an no engem Reglement. De Comité nennt an entléisst se.

Kapitel IV. — Aner Bestëmmungen

Art. 14. D'Cotisatioun vum Joër as héchstens 1000 Frang. Si gët vu Joër zu Joër vun der Generalversammlong festgesat.

Art. 15. Wann d'Verenegong opgeléist gët, bestëmmt d'Generalversammlong, wat mat de Fonge geschitt, déi awer fir d'éischt fir eng gläichgesënnt Verenegong reservéiert gin.

Art. 16. Fir alles, wat nët an dëse Statutte virgesinn as, gëlt d'Gesetz vum 21.4.1928.
Ënnerschiwwen: Faber René, Hatz Aender, Ludwig Jhang, Malané Charel, Philippe Robert, Reckinger Arthur, Rinnen Heng, Roth Lex, Schmit Emil, Schroeder Metty, Wolter Laure.

Lëtzebuerg, de 14. November 1977.

Déposé au greffe du tribunal d'arrondissement de et à Luxembourg, aux fins de la publication au Mémorial, dans les formes légales.

Luxembourg, le 21 novembre 1977.

Enregistré à Luxembourg, le 14 novembre 1977, vol. 320, fol. 10, case 5. — Reçu 20 francs.

Le Receveur (signé): R. Fries.

(69 lignes.) Déposé au greffe du tribunal d'arrondissement de et à Luxembourg, le 21.11.1977.
Memorial. Recueil Spécial des sociétés et associations. C — No 296. 24.12.1977.

Ilei sin en etlech Virschlëi, wéi een och an eiser Sprooch
fir verschidde Geleënbeete wënsche kann.

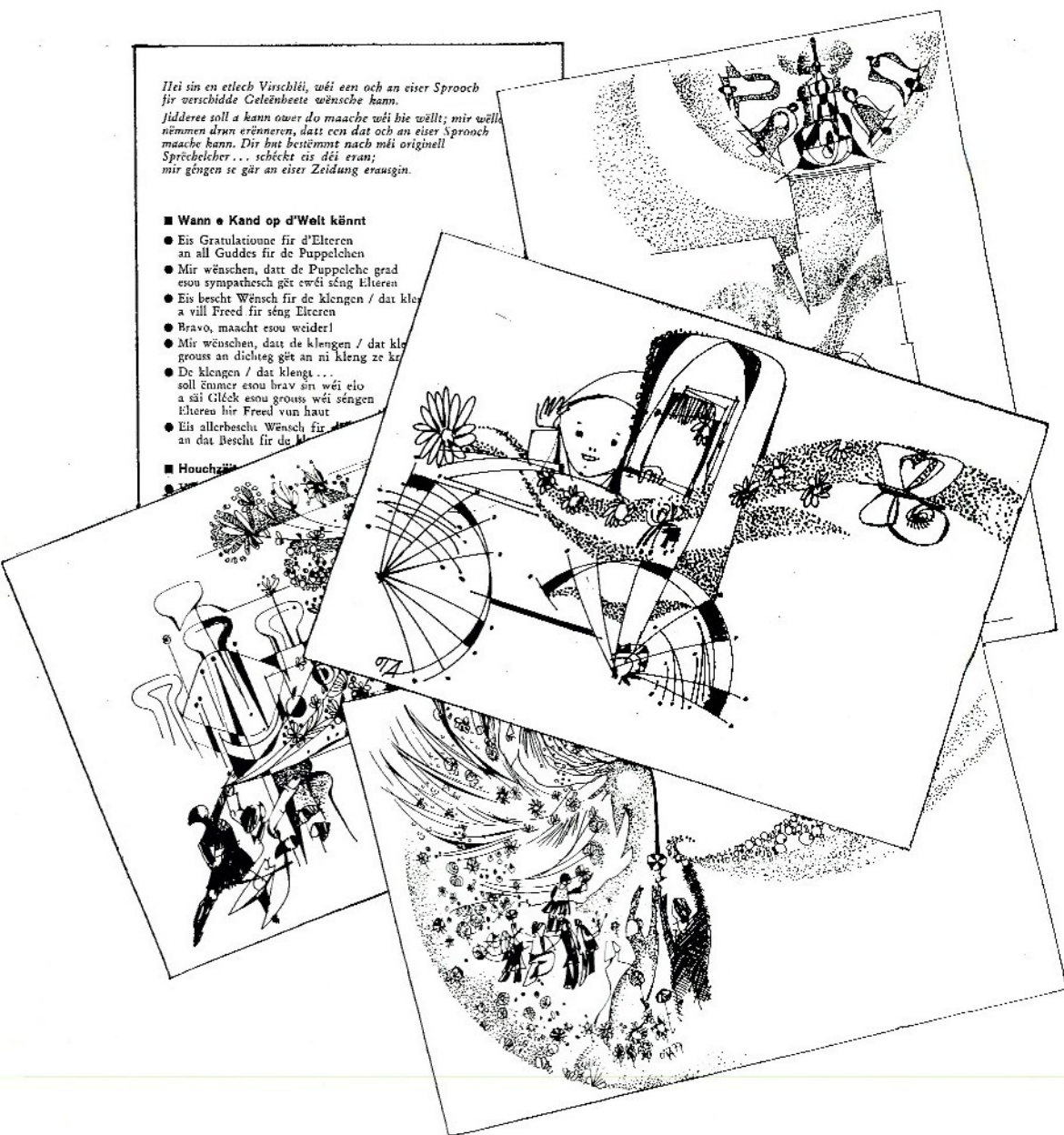
Jidderee soll a kann ouner do maache wéi hie wëllt; mir wëllen
nëmme drun erënneren, datt een dat och an eiser Sprooch
maache kann. Dir huet bestëmmt nach méi originell
Sproocher... schéckt eis déi eran;
mir gëngen se gär an eiser Zeitung erausgin.

■ Wann e Kand op d'Welt kënnt

- Eis Gratulationne fir d'Elteren
an all Guddes fir de Puppelchen
- Mir wënschen, datt de Puppelche grad
esou sympathesch gëtt wéi säng Elteren
- Eis bescht Wësch fir de klengen / dat kleng
a vill Freed fir säng Elteren
- Bravo, maacht esou weider!
- Mir wënschen, datt de klengen / dat kleng
grouss an dichte gëtt an ni kleng ze kënnt
- De klengen / dat kleng...
soll ëmmer esou brav sin wéi elo
a sai Gléck esou grouss wéi sängen
Ehereu hir Freed vun haut
- Eis allerbescht Wësch fir
an dat Bescht fir de kleng

■ Houchzäit

- Eis

Actioun Lëtzebuergesch, Postkëscht 98, Lëtzebuerg — Postscheck 6644-48
Kont bei der Spuerkeess, Lëtzebuerg 1000/7250/4 — Kont bei der Interbank 4-100/9748

Präsident: Lex Roth, Dunant-Strooss 14, Esch-Uelzecht, Tel. 54 77 87

Sekretär: Laure Wolter, Collart-Strooss 22, Betebuerg (Bettembourg)

Caissier: René Faber, Barriärstrooss 14 (rue de la Barrière), Lëtzebuerg-Märel (Merl), Tel. 463 84

Redaktioun: Eis Sprooch, Heng Rinnen, Bëschstrooss 32 (rue de la Forêt), Lëtzebuerg-Zéisséng
(Luxbg.-Cessange) Tel. 48 61 37

Verlag: Emil Schmit, Feldstrooss 46, Helsem/Walfer, Tel. 336 62

Mëmbre vum Comité: Lex Roth, Heng Rinnen, Laure Wolter, René Faber, Änder Hatz,
Georges Kintziger, Charel Malané, Pierre Mores, Robert Philippe, Arthur Reckinger, Emil Schmit

Drock: Kremer-Muller & Cie, Gaarde-Strooss 56, (rue des Jardins), Esch-Uelzecht, Tel. 521 85

Cotisatioun: op d'manst 150 Frang; Kollektivmëmbren: 300 Frang; Stodenten: 50 Frang

(Well d'Post déi Lëtzebuenger Nimm vun eise Stroossen nët all kennt, as et gutt, wann een
de franséiseschen derbäi schreift.)

**imprimerie
kremer-muller &
cie**

56, rue des jardins
esch-sur-alzette
téléphone 52185